ΕΡΡΙΚΟΥ Α. ΣΚΑΣΣΗ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ, ΟΜΟΤΙΜΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

C. IULII CAESARIS

COMMENTARII

DE BELLO CIVILI

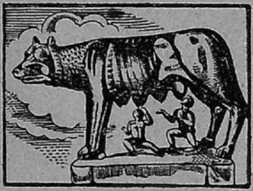

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1956

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

C. IULII CAESARIS

COMMENTARII DE BELLO CIVILI

(ΕΚΛΟΓΑΙ)

ΟΜΙΛΟΣ ΔΙΑΣΩΣΗΣ και ΠΡΟΒΟΛΗΣ
της ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
(ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΠΑΛΑΙΩΝ ΣΠΑΝΙΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΥΤΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ)
www.rare-books.gr (Στάδιο κατασκευής)
e-mail: mitragasg@yahoo.com
Προσωρινή φιλοξενία:
ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΡΙΩΝ (www.eeb.gr)
Διεύθυνση: Αλεξάνδρου Σβώλου 35 - τ.κ. 546 21 Θεσ/νίκη
Τηλ.: 2310 265215 + Fax , Κιν.: 6944292909

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

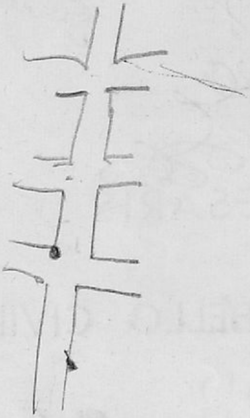

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΡΡΙΚΟΥ Α. ΣΚΑΣΣΗ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ, ΟΜΟΤΙΜΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Β! Γυμνάσιον Θηλέων
Πειραιῶς.
Αρ. Εισ. 45069

C. IULII CAESARIS

COMMENTARII

DE BELLO CIVILI

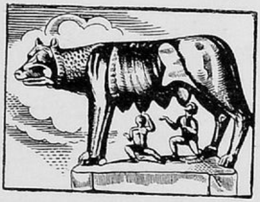

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1956

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

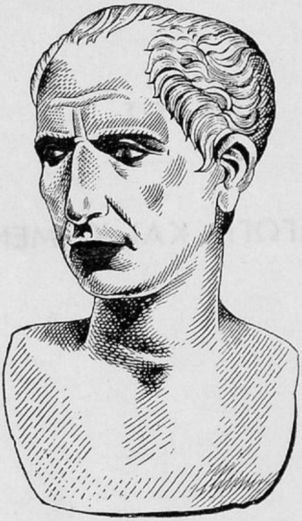

ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

Ὁ Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ (C. Iulius Caesar) ἐγεννήθη ἐν Ῥώμῃ τῇ 13 τοῦ Κοϊντιλίου μηνός, τοῦ κατόπιν ἐξ αὐτοῦ ὀνομασθέντος Ἰουλίου, τοῦ ἔτους 100 π. Χ. καὶ ἀπέθανε δολοφονηθεὶς κατὰ τὰς εἰδοὺς τοῦ Μαρτίου (τῇ 15 Μαρτίου) τοῦ ἔτους 44 π. Χ.

Ὁ Καῖσαρ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Σύλλα καὶ τὴν ἧτταν τῆς μερίδος τοῦ Μαρίου (83 — 82 π. Χ.) ἐκινδύνευσε, διότι ἦτο ἐκ τῆς μητρὸς Αὐρηλίας στενὸς συγγενὴς τοῦ τελευταίου. Καὶ ἀνῆκε μὲν εἰς ἀριστοκρατικώτατον γένος, διότι ἀνῆγεν αὐτὸ εἰς τὸν μυθικὸν Ἴουλον (Ἀσκάνιον), τὸν υἱὸν τοῦ Αἰνείου, ἀλλ' ὅμως ἡγεῖτο τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 80 π. Χ., εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν, ἐστράτευσεν εἰς τὴν Ἀσίαν, συγχρόνως δὲ ἤρχισε τὸ πολιτικὸν καὶ ῥητορικὸν αὐτοῦ στάδιον. Ἦτο καὶ περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐντριβέστατος, τοσοῦτον δὲ οἰκείως εἶχε πρὸς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὥστε καὶ ἀποθνήσκων, ὅτε εἶδε τὸν Βροῦτον μεταξὺ τῶν συνωμοτῶν πλήττοντα αὐτόν, ἐπεφώνησεν ἑλληνιστὶ τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο « Καὶ σύ, τέκνον Βροῦτε ; » Εἶχε διδασκάλους ἐν Ῥώμῃ μὲν τὸν Μᾶρκον Ἀντώνιον Γνίφωνα, ἐπιφανῆ ἐκ Γαλατίας ῥήτορα καὶ γραμματικόν, ἐν Ῥόδῳ δὲ (τῷ 76 — 75 π. Χ.), ὅπου κατόπιν ἐπορεύθη, τὸν ἐξ Ἀλαβάνδων τῆς Καρίας Ἀπολλώνιον τὸν Μόλωνος ἐκ τῶν κορυφαίων ῥητόρων τῆς Ῥοδίας Σχολῆς.

Τῷ 67 π. Χ. διετέλεσε ταμίας (quaestor) ἐν Ἱσπανίᾳ, τῷ 65 ἀγορανόμος (aedilis), τῷ 63 ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Κικέρωνος μέγας ποντίφιξ (pontifex maximus), τῷ 62 στρατηγὸς (praetor), τῷ 61 ἀντιστράτηγος (pro praetore) ἐν Ἱσπανίᾳ, τῷ 59 ὕπατος (consul) τὸ πρῶτον, ἀπὸ τοῦ 58 — 50 ἀνθύπατος (pro consule) ἐν Γαλατίᾳ, τὴν ὁποίαν ὑπέταξε καὶ ἔπειτα ὠργάνωσεν, ἀποβὰς ὁ κυριώτατος παράγων τοῦ ἐκρωμαϊσμοῦ τῆς Δύσεως διὰ τῆς διαδόσεως τῆς λατινικῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἑλληνορρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Ἦτο στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς μέγας, νομοθέτης, μαθηματικός, ἱστορικὸς συγγραφεύς, ποιητὴς καὶ γραμματικός.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

II. ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

Τὰ κύρια καὶ σῳζόμενα μείζονα ἔργα τοῦ Καίσαρος εἶναι οἱ commentarii, τὰ ὑπομνήματα (ἐφημερίδες, ἐφήμεροι ἀναγραφαί), τὰ ὁποῖα κοινῶς ὀνομάζονται ἀπομνημονεύματα. Οἱ commentarii εἶναι: commentarii de bello Gallico (ἀπομνημονεύματα περὶ τοῦ Γαλατικοῦ πολέμου) καὶ commentarii de bello civili (ἀπομνημονεύματα περὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου). Καὶ τὰ μὲν πρῶτα, διῃρημένα εἰς 7 βιβλία (διότι τὸ 8ον εἶναι τοῦ Αὔλου Ἱρτίου), ἀναφέρονται εἰς τὰ συμβάντα τῶν ἑπτὰ πρώτων ἐτῶν τοῦ πολέμου, ὃν ἐπολέμησεν ὁ Καῖσαρ ἐν τῇ Γαλατίᾳ, Βρεττανίᾳ καὶ Γερμανίᾳ (58 — 52/51 π. Χ.), τὰ δὲ δεύτερα, διῃρημένα εἰς τρία βιβλία, ἀναφέρονται εἰς τὰ διετῆ γεγονότα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ πολέμου (ἀπὸ Ιαν. τοῦ 49 — 9 Νοεμβρ. 48 π. Χ.).

III. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ *

1. Ὅτε ὁ Γναῖος Πομπήιος μετὰ τὰς λαμπρὰς αὐτοῦ νίκας ἐν τῇ Ἀσίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 61 π. Χ. ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἦτο ἀναμφισβητήτως, μολονότι εἶχεν ἀπολύσει τὸν στρατόν, ὁ πρῶτος καὶ ἰσχυρότατος ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀνήρ. Ἀλλ' ἡ μοναδικὴ δόξα καὶ ἡ προεξέχουσα αὐτοῦ θέσις διήγειραν τὴν ζηλοτυπίαν καὶ τὴν ὑποψίαν τῶν ἀνταγωνιστῶν του· οἱ προσωπικοὶ ἐχθροί, ἰδίᾳ ὁ Κράσσος, ὁ Λούκουλλος καὶ ὁ Μέτελλος, τῶν ὁποίων ἡ δόξα διὰ τῆς ἐπεμβάσεως αὐτοῦ εἶχε μειωθῆ, ἐνήργησαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ Πομπήιος, ὅτε ἐν ἔτει 60 π. Χ. ἐζήτησε νὰ ἐπικυρωθῶσιν αἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ διατάξεις αὐτοῦ καὶ νὰ διανεμηθῶσιν ἀγροὶ εἰς τοὺς παλαιοὺς στρατιώτας (veterani), προσέκρουσεν ἐν τῇ Συγκλήτῳ εἰς ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα ἐξηνάγκασαν αὐτὸν νὰ στραφῇ πρὸς τὸ δημοκρατικὸν κόμμα, ἵνα οὕτω κατορθώσῃ τὴν ἐπιψήφισιν τῶν προτάσεών του. Τότε δὲ προΐστατο τοῦ κόμματος τούτου ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ. Οὗτος, μόλις ἐπιστρέψας ἐκ τῆς Ἱσπανίας, ἔνθα εἶχε χρηματίσει ἀντιστράτηγος (propraetor), ἐπεδίωξε τὴν ὑπατείαν τοῦ ἔτους 59. Τὸ συγκλητικὸν κόμμα ἀντέστη ἰσχυρῶς εἰς τοῦτο. Ὅθεν ἐπῆλθεν εὐκόλως ἕνωσις

* Κατὰ τὴν ἔκδοσιν Kramer - Hofmann - Meusel.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Προσελήφθη ὡς τρίτος, τῇ ἀπαιτήσει τοῦ Καίσαρος, ὁ Μᾶρκος Κράσσος, λόγῳ μὲν διότι ὁ Κράσσος ἦτο ἀπαραίτητος ἕνεκα τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἐπιρροῆς του πρὸς διεξαγωγὴν τῶν κοινῶν σχεδίων, πράγματι ὅμως διότι ὁ Καῖσαρ ἤθελε νὰ χρησιμοποιήσῃ αὐτὸν ὡς ἀντιστάθμισμα ἐναντίον τοῦ πανισχύρου ἔτι Πομπηίου. Οὕτω συνεστάθη ἡ πρώτη τριανδρία (triumvirātus) ἐπὶ τῷ σκοπῷ ne quid ageretur in re publica, quod displicuisset ulli e tribus (= ὅπως μή τι ἐν τῇ πολιτείᾳ διαπράττηται ἀπαρέσκον τινὶ ἐκ τῶν τριῶν)./

2. Καίπερ πολεμούμενος ὑπὸ τῶν ἀριστοκρατικῶν καὶ τοῦ συνυπάτου του Μάρκου Βιβούλου κατώρθωσεν ὁ Καῖσαρ μετὰ πολλῆς συνέσεως καὶ δραστηριότητος πολλὰ καὶ ἰδίᾳ τὴν παραδοχὴν τοῦ Ἰουλίου ἀγροτικοῦ νόμου (lex Iulia agraria), δι' οὗ νόμου ἐξεπληροῦτο ὁ σκοπὸς τοῦ Πομπηίου πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν παλαιμάχων στρατιωτῶν του. Ἔπειτα τῇ προτάσει τοῦ Καίσαρος ἐχαρίσθη ὑπὸ τοῦ δήμου, ἐπειδὴ ἡ Σύγκλητος εἶχεν ἤδη ἀποκρούσει τὴν πρότασιν ταύτην, τὸ τρίτον τοῦ μισθώματος εἰς τοὺς μισθωτὰς (publicanos) τῶν ἐν Ἀσίᾳ τελῶν ῥωμαίους ἱππεῖς. Ὡσαύτως ὁ Πομπήιος κατώρθωσε διὰ τοῦ Καίσαρος νὰ ἐπικυρωθῶσιν ὑπὸ τῆς Συγκλήτου, ἀρνουμένης μέχρι τότε, πᾶσαι αἱ ἀσιατικαὶ διατάξεις αὐτοῦ. Τέλος καὶ ὁ Καῖσαρ, τῇ προτάσει τοῦ ὑπ' αὐτοῦ προσελκυσθέντος δημάρχου Ποπλίου Βατινίου (lex Vatinia), ἔλαβε (τῷ 55 π. Χ.) ἐπὶ 5 ἔτη, παρὰ τὰ νενομισμένα, τὴν διοίκησιν τῆς ἐντὸς τῶν Ἄλπεων Γαλατίας (Gallia cisalpīna) καὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ (Illyricum) καὶ εἰς ταύτας προσέθηκεν ἡ Σύγκλητος, ἵνα μὴ ἐξαναγκασθῇ εἰς τοῦτο, καὶ τὴν διοίκησιν τῆς πέραν τῶν Ἄλπεων Γαλατίας (Gallia ulterior), ἥτις καὶ ἁπλῶς provincia ἐκαλεῖτο. Τοιουτοτρόπως ὁ Καῖσαρ ἐπέτυχε νὰ συντριβῇ ἡ τῶν ἀριστοκρατικῶν ἀπὸ τοῦ Σύλλα κυριαρχία καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ πολιτείᾳ τὸ δημοκρατικὸν κόμμα, οὗτινος αὐτὸς προΐστατο.

3. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Καῖσαρ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐμάχετο ἐν Γαλατίᾳ νικηφόρως ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ῥώμης, ἀναδειχθεὶς οὕτως εἷς τῶν πρώτων στρατηγῶν τοῦ κόσμου, τοὐναντίον ὁ Πομπήιος, ὁ ἐν Ῥώμῃ ἀντιπρόσωπος τῶν συμφερόντων τῆς τριανδρίας, ἥτις διὰ τοῦ γάμου τούτου μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Καίσαρος Ἰουλίας ἔγινεν ἔτι στενωτέρα, ὁσημέραι κατέπιπτε καὶ μετ' αὐτοῦ τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δημοκρατικὸν κόμμα. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἀριστοκρατικοὶ ἤρχισαν νὰ ἀναλαμβάνωσι θάρρος μεταστραφείσης τῆς κοινῆς γνώμης πρὸς τὸ μέρος τῆς Συγκλήτου. Τούτου ἕνεκα οἱ τρεῖς οὗτοι ἄνδρες ἐν ἔτει 56 π. Χ. συνεσκέφθησαν ἐν Λούκῃ (νῦν Lucca, ΒΑ. τῆς Pisa) περὶ τοῦ πρακτέου μετὰ τῶν κορυφαίων ἐκ τῶν ὀπαδῶν του. Ἐλήφθησαν μεγάλαι ἀποφάσεις, ὧν ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ ἐκλεγῶσι διὰ τὸ ἔτος 55 ὕπατοι ὁ Πομπήιος καὶ ὁ Κράσσος. Διὰ τοῦ Τρεβωνίου νόμου (lex Trebonia) ἔλαβεν ὁ πρῶτος τὴν διοίκησιν τῶν δύο Ἱσπανιῶν καὶ ὁ δεύτερος ἐπὶ 5 ἔτη τὴν διοίκησιν τῆς Συρίας μετ' ἀπεριορίστου ἐξουσίας. Διὰ νόμου ὡσαύτως τῶν ὑπάτων παρετάθη ἡ ἐξουσία (imperium) τοῦ Καίσαρος ἐπὶ 5 εἰσέτι ἔτη. Ἡ ἀντιπολίτευσις πρὸς τὸ παρὸν κατεπνίγη, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἔλαβε νέαν δύναμιν, ὅτε πλέον ὁ δεσμὸς τῆς τριανδρίας βαθμηδὸν ἐξησθένησε καὶ τέλος συνετρίβη.

4. Ὁ Πομπήιος συνεδέθη πρὸς τὸν Καίσαρα, ἵνα τῇ βοηθείᾳ αὐτοῦ καταβάλῃ τοὺς ἀνταγωνιστάς. Ἤδη τούτου ἐπιτευχθέντος, ἔγινεν ὁ πρῶτος ὑποτεταγμένος βοηθὸς τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του. Ἡ ῥῆξις ἄρα ἦτο ἀναπόφευκτος. Ὁ ἐν ἔτει 53 συμβὰς θάνατος τῆς Ἰουλίας καὶ ὁ κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐπακολουθήσας θάνατος τοῦ Κράσσου, μαχομένου κατὰ τῶν Πάρθων, ἐπετάχυναν αὐτήν. « Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Κράσσου καὶ τῆς Ἰουλίας », λέγει ὁ ῥωμαῖος ἱστορικὸς Φλῶρος, « διελύθησαν οἱ δεσμοὶ τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπηίου καὶ ἡ ἀντιζηλία των εὐθὺς ἐξερράγη. Ἤδη εἰς τὸν Πομπήιον ἐφαίνετο ὕποπτος ἡ δύναμις τοῦ Καίσαρος καὶ εἰς τὸν Καίσαρα τὸ ἀξίωμα τοῦ Πομπηίου βαρύ. Οὗτος δὲν ἠνείχετο ἴσον, οὐδὲ ἐκεῖνος ἀνώτερον. Ἐν τῇ ἐγκληματικῇ αὐτῶν ἀντιζηλίᾳ ἤριζον περὶ τῶν πρωτείων, ὡσεὶ ἡ τύχη τόσον ἀχανοῦς κράτους δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπαρκέσῃ καὶ δι' ἀμφοτέρους ». Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις αὐτονόητον ἦτο ὅτι ὁ Πομπήιος ἐπλησίασε τὸ Συγκλητικὸν κόμμα, θέλων νὰ χρησιμοποιήσῃ τοῦτο ἐναντίον τοῦ Καίσαρος. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ ἡ Σύγκλητος μόνον οὕτω θὰ ἀπηλλάσσετο ἀμφοτέρων, ἐὰν κατὰ πρῶτον ἐξεμηδένιζε τὸν ἐπικινδυνότερον τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἑτέρου. Τὴν εὐκαιρίαν πρὸς συνδιαλλαγὴν παρέσχον αἱ πολύκροτοι ἔριδες τοῦ Κλωδίου καὶ τοῦ Μίλωνος, αἵτινες εἶχον ἐμβάλει τότε τὴν πολιτείαν εἰς μεγάλην ταραχήν. Μετὰ τὸν ὑπὸ τῶν ξιφομάχων τοῦ Μίλωνος θάνατον τοῦ Κλωδίου ἐξελέγη κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 52 π. Χ., παρὰ πᾶν ἔθος, μόνος ὕπατος ὁ Πομπήιος καὶ ἔτυχε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς ἀδείας παρὰ τῆς Συγκλήτου νὰ στρατολογήσῃ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ νὰ λάβῃ τὰ ἀναγκαιοῦντα μέτρα πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Πομπήιος ἐχωρίσθησαν διὰ παντός.

5. Κατὰ τὴν τρίτην ὑπατείαν (τῷ 52) κατέστησεν ὁ Πομπήιος διὰ τῶν νόμων του de vi (περὶ βίας, βιαιοπραγιῶν) καὶ de ambĭtu (περὶ παρανόμου σπουδαρχίας) αὐστηροτέρας τὰς ὑπαρχούσας ποινὰς καὶ συνέτεμε τὴν διαδικασίαν. Ὁ δεύτερος τοὐλάχιστον νόμος ἦτο ὀφθαλμοφανῶς τοιοῦτος, ὥστε ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος. Ἐκτὸς τούτου παρέτεινεν ὁ αὐτὸς διὰ τῆς Συγκλήτου ἐπὶ πέντε ἀκόμη ἔτη τὴν ἐν Ἱσπανίᾳ ἀρχήν του, μολονότι ἐσκόπευε νὰ μείνῃ ἐν Ῥώμῃ. Ἵνα δὲ περιβάλῃ ἡ Σύγκλητος διὰ τῶν τύπων τῆς νομιμότητος τὴν πρᾶξίν του ταύτην ἐψήφισε, τῇ προτάσει τούτου, ἄλλον νόμον (lex Pompeia de provinciis), δι' οὗ οἱ ὕπατοι καὶ οἱ στρατηγοὶ δὲν ὤφειλον, ὡς μέχρι τοῦδε ἐγίνετο, νὰ ἀναλαμβάνωσι τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας των εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῆς ἀρχῆς των, ἀλλὰ μόνον μετὰ παρέλευσιν 5 ἐτῶν. Οὕτω πως τακτοποιήσας τὰ πράγματα ἤλπιζεν ὁ Πομπήιος ὅτι θὰ εἶχε, καθ' ὃν χρόνον θὰ ἐπέστρεφεν ὁ Καῖσαρ ὡς ἰδιώτης πλέον (sine imperio) εἰς τὴν Ῥώμην μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐν τῇ Γαλατίᾳ ἀρχῆς του, κατὰ τοιοῦτον τρόπον συγκεντρώσει εἰς ἑαυτὸν σύμπασαν τὴν δύναμιν τῆς πολιτείας, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὸν καὶ εὐχερῶς νὰ μηνυθῇ καὶ νὰ καταδικασθῇ οὗτος, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ γίνῃ ἰδιαιτέρα μνεία περὶ τούτου. Αἱ ἐνέργειαι αὗται τοῦ Πομπηίου ἐνέβαλον τὸν Καίσαρα εἰς πολλὴν ἀμηχανίαν, ἐπειδὴ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ ἐπανάστασις τοῦ Vercingetorix ἔθετεν ἐν ἀμφιβόλῳ πάσας τὰς ἐν Γαλατίᾳ ἐπιτυχίας αὐτοῦ, αἵτινες καὶ μόναι ἐπέτρεπον εἰς τὸν Καίσαρα μετὰ δυνάμεως νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὸ Συγκλητικὸν κόμμα. Εἶχεν ὅμως ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὁ Καῖσαρ νόμον κατὰ πρότασιν τῶν δέκα δημάρχων (lex decem tribunorum) παρακινηθέντων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πομπηίου φοβουμένου αὐτὸν ut absenti sibi (τῷ Καίσαρι), quandoque imperii tempus expleri coepisset, petitio secundi consulatus daretur, ne ea causa maturius et imperfecto adhuc bello decederet (Suet. Caes. 26)*.

* Παρεσκεύασε (Πομπήιος) διὰ τῶν δημάρχων ἐπιτραπῆναι καὶ ἀπόντι (Καίσαρι) τὴν ἀρχήν, ὅταν ἐκ τῶν νόμων καθήκῃ (= ἐν τῷ ὑπὸ τῶν νόμων ὡρισμένῳ χρόνῳ) αἰτῆσαι. Δίων Κάσσ. XI, 51.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ Πομπηιανοὶ διὰ λόγους σκοπιμότητος δὲν ἀντετάχθησαν εἰς τὸν νόμον τοῦτον. Τέλος ἐψήφισεν ἡ Σύγκλητος, τῇ προτάσει τοῦ Πομπηίου, ἕτερον νόμον (de iure magistratuum), δι' οὗ ἀπηγορεύετο γενικῶς νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ὑπατικὰς ἐκλογὰς ἄνδρες ἀπόντες. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἤρθη τὸ προνόμιον (privilegium) τοῦ Καίσαρος. Καὶ ναὶ μὲν κατ' ἐπίμονον τῶν φίλων ἀπαίτησιν ἠθέλησε νὰ ἐπανορθώσῃ ἐν τῷ νόμῳ ὁ Πομπήιος τὴν δῆθεν παράλειψιν, ἀλλ' ἔπραξε τοῦτο ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ δήμου, ἐξ ἄλλου ὅμως οὔτε καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ εἶχε τοιοῦτον δικαίωμα. Μόλις βραδύτερον κατέστη δυνατὸν νὰ γίνῃ ἐν τῇ Συγκλήτῳ πρότασις (Suet. Caes. ἔ. ἀν.).

6. Ἀφοῦ ἡ κατὰ τοῦ Καίσαρος ἐπίθεσις εἶχε κατὰ τοιοῦτον τρόπον παρασκευασθῇ, προέτεινε κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ὁ ὕπατος Μᾶρκος Μάρκελλος νὰ ἀνακληθῇ ὁ Καῖσαρ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς του πρὸ τῆς παρελεύσεως τοῦ ὡρισμένου χρόνου, ἐπειδὴ ὁ ἐν τῇ Γαλατίᾳ πόλεμος εἶχεν ἤδη περατωθῇ, καὶ νὰ μὴ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ὑπατικὰς ἀρχαιρεσίας, ἂν ἦτο ἀπών, διότι τὸ χάριν αὐτοῦ πρότερον ψηφισθὲν privilegium ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο εἶχε καταργηθῇ διὰ νεωτέρου γενικοῦ νόμου. Ἀλλὰ διὰ πολλοὺς λόγους κατωρθώθη κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος νὰ ψηφισθῇ παρὰ τῆς Συγκλήτου μόνον ἡ μία πρότασις, ν' ἀρχίσῃ δηλ. κατὰ τὴν 1 Μαρτίου τοῦ ἑπομένου ἔτους ἡ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν διάσκεψις καὶ νὰ μὴ διακοπῇ αὕτη πρὶν ληφθῇ περὶ αὐτῶν ἀπόφασις.

7. Διὰ τὸ ἔτος 50 π. Χ., ὅπερ κατὰ τὰ φαινόμενα προεμηνύετο κρίσιμον, εἶχεν ὁ Καῖσαρ διὰ δεκασμοῦ προσελκύσει τὸν δήμαρχον Γάιον Σκριβώνιον Κουρίωνα. Ὁ ἀσυνείδητος οὗτος ἀλλ' εὐφυὴς ἀνὴρ διεξήγαγε μετὰ μεγίστης ἐπιτηδειότητος τὸ ἀνατεθὲν ἔργον. Ἀρχίσας δηλονότι νὰ ὑποκρίνεται, ὅτι εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Καίσαρος καὶ διὰ πολλῶν ὑπὲρ τοῦ δήμου προτάσεων ἀποκτήσας τὴν εὔνοιαν τούτου εὗρε κατάλληλον πρόφασιν, ὅπως διαρρήξῃ τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν Σύγκλητον, τῆς ὁποίας ἕως τότε ἐνομίζετο ἔνθερμος ὀπαδός. Ὅτε λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ ἀρχίσωσι τὴν πρώτην Μαρτίου αἱ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν ὡρισμέναι διασκέψεις, κατώρθωσε, προφασιζόμενος ὅτι ἤθελε νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ δήμου, νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀναβολὴν τῆς συζητήσεως μέχρι τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, ὁπότε θὰ διεκόπτοντο αἱ ἐργασίαι τῆς Συγκλήτου (discessus senatus). Ὅτε δὲ πάλιν ἐπανήρχι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σεν ἡ συζήτησις κατὰ μῆνα Μάιον, προέτεινεν ὁ Κουρίων νὰ ἀνακληθῶσιν ἀμφότεροι ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν των, λέγων ὅτι τοῦτο ἀπήτει τὸ συμφέρον τοῦ δήμου. Ὁ δῆμος τόσον ἐνθουσιωδῶς ἠσπάσθη τὴν γνώμην ταύτην, ὥστε ὁ Πομπήιος, ἀσθενὴς τότε ὢν ἐν Καμπανίᾳ, ἐδήλωσεν εἰς τὴν Σύγκλητον, ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ συμμορφωθῇ. Ὁ ὕπατος Γάιος Μάρκελλος θέτων τὴν πρότασιν εἰς ψηφοφορίαν ἐζήτησεν οὐχὶ ἄνευ ὑστεροβουλίας διά τινος τῶν Συγκλητικῶν νὰ χωρισθῇ αὕτη. Οὕτως ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Καίσαρος ἐψήφισαν πάντες, συμπεριλαμβανομένων καὶ αὐτῶν τῶν φίλων τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' ἡ πρότασις ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Πομπηίου ἀπερρίφθη διὰ μεγάλης πλειοψηφίας. Ὁ Κουρίων τότε ἀντετάχθη εἰς τὸν χωρισμὸν τῆς προτάσεως καὶ οὕτω ἡ πρότασις τῆς ἀνακλήσεως ἀμφοτέρων ἐτέθη ἡνωμένη εἰς ψηφοφορίαν. Ὑπὲρ τῆς προτάσεως ἐψήφισαν 370 Συγκλητικοί, κατ' αὐτῆς δὲ μόνον 22. Φυσικῷ τῷ λόγῳ κατὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἔκαμεν ἔνστασιν ἄλλος δήμαρχος καὶ οὕτως ἔληξαν κατὰ μῆνα Ἰούνιον αἱ μικραὶ καὶ ταραχώδεις αὗται διασκέψεις, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἀποφασισθῇ τι ὁριστικὸν καὶ χωρὶς νὰ νικήσῃ οὐδὲν ἐκ τῶν δύο ἀντιμαχομένων κομμάτων.

8. Ἐν ἄλλῳ ὅμως ζητήματι, ὅπερ ἐκίνησαν ἐπιτηδείως οἱ Πομπηιανοί, οὐδαμῶς ἴσχυσε νὰ προφυλάξῃ τὸν Καίσαρα ἡ εὐφυΐα τοῦ Κουρίωνος. Περὶ τὸν χρόνον τοῦτον ἠπείλουν τὴν Συρίαν καὶ τὴν Κιλικίαν οἱ Πάρθοι. Ἔπρεπεν, ὡς ἦτο ἀνάγκη, ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις νὰ ἐνισχυθῇ ὁ στρατός. Τοῦτο ἐκμεταλλευθεὶς ὁ ὕπατος Γάιος Μάρκελλος ἠθέλησε νὰ μειώσῃ σημαντικῶς τὰς δυνάμεις τοῦ Καίσαρος. Ὅθεν ἀπήτησε παρ' ἑκατέρου, μετ' ἀπόφασιν τῆς Συγκλήτου, τὴν ἄμεσον ἀποστολὴν μιᾶς λεγεῶνος, ἵνα ἀμφότεραι ἀποσταλῶσιν εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἀλλ' ὁ Πομπήιος, ἐπειδὴ εἶχε πρότερον (τῷ 55 π. Χ.) παραχωρήσει εἰς τὸν Καίσαρα μίαν λεγεῶνα, ἀπήτησε τὴν ἐπιστροφὴν ταύτης, οὕτως ὥστε ὁ Καῖσαρ ἠναγκάσθη νὰ στερηθῇ δύο λεγεώνων. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως αἱ δυνάμεις τοῦ Πομπηίου ηὔξανον, ἐπειδὴ αἱ δύο αὗται λεγεῶνες ἐκρατήθησαν ὑπὸ τῶν Πομπηιανῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ βραδύτερον ἐχρησιμοποιήθησαν ἐναντίον τοῦ Καίσαρος.

9. Ἀφοῦ διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἔληξε προσωρινῶς ἡ ἔρις, ἔλαβον χώραν κατὰ μῆνα Κοϊντίλιον (Ἰούλιον), ὡς συνήθως, αἱ ἀρχαι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρεσίαι τῶν ἀρχόντων, αἵτινες ἀπέληξαν ὑπὲρ τῶν Πομπηιανῶν. Δύο σφοδροὶ ἐχθροὶ τοῦ Καίσαρος, ὁ Λεύκιος Λέντλος καὶ ὁ Γάιος Μάρκελλος, ἐξελέγησαν ὕπατοι καὶ μεταξὺ ὅλων τῶν ἀρχόντων μόνον δύο πραγματικοὶ ὀπαδοὶ τοῦ Καίσαρος εὑρέθησαν, οἱ δύο δήμαρχοι Μᾶρκος Ἀντώνιος καὶ Κόϊντος Κάσσιος Λογγῖνος.

10. Ἴσως ἕνεκα τῆς τοιαύτης ἐκβάσεως τῶν ἐκλογῶν, ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει ἵνα παρασκευασθῇ διὰ τὸν ἄφευκτον ἀγῶνα, ἦλθεν ὁ Καῖσαρ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἤθελε νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν Ἀντώνιον διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ **«ἐπ' οἰωνοῖς ἱερέως»** (augur), παρὰ τὴν συνήθειάν του ἤδη περὶ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς Sextīlis (Αὐγούστου) εἰς τὴν Ἄνω Ἰταλίαν καὶ κατέτριψεν ἐκεῖ ὅλον τὸν μῆνα Σεπτέμβριον ἐπισκεπτόμενος τὰς πόλεις τῆς ἐντὸς τῶν Ἄλπεων Γαλατίας (Gallia cisalpīna). Ἡ παραμονὴ αὕτη τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ Ἄνω Ἰταλίᾳ προεκάλεσεν ἐν τῇ Ῥώμῃ μέγαν ἐρεθισμόν. Διεδίδετο, ὅτι κατὰ τὰς εἰδοὺς τοῦ Ὀκτωβρίου θὰ συνηθροίζοντο ἐν Πλακεντίᾳ 4 λεγεῶνες, ὅτι αἱ λοιπαὶ λεγεῶνες θὰ ἠκολούθουν καὶ ὅτι ἐκεῖ θὰ διεξήγετο ὁ ἀποφασιστικὸς ἀγών. Ἐπὶ τῶν διαδόσεων τούτων στηριζόμενος ὁ ὕπατος Γάιος Μάρκελλος προέτεινεν ἐν τῇ Συγκλήτῳ νὰ μετακληθῶσιν εὐθὺς αἱ ἀπὸ τοῦ Καίσαρος ἀποσπασθεῖσαι δύο λεγεῶνες πρὸς φύλαξιν τῆς Ῥώμης, νὰ γίνωσι στρατολογίαι καθ' ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν καὶ νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὸν Πομπήιον μετ' ἀπεριορίστου ἐξουσίας ἡ ἀρχηγία ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς πολιτείας. Οὐδὲν ὅμως ἀπεφασίζετο. Ἡ Σύγκλητος ἐταλαντεύετο, ἐνισταμένου, ὡς πάντοτε, τοῦ δημάρχου Κουρίωνος, ὅστις διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐματαίωνε τὰς προτάσεις τοῦ παραφόρου ὑπάτου Μαρκέλλου. Ὁ ὕπατος οὗτος διὰ φανερᾶς ὑπερβάσεως τῆς ἁρμοδιότητός του ἐκάλεσεν ἄνευ τῆς γνώμης τῆς Συγκλήτου τὸν Πομπήιον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πολιτείας. Οὗτος ἐδέχθη τὴν ἐντολὴν καὶ ὁ Κουρίων ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀδυνατῶν πλέον νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ συμφέροντα τοῦ Καίσαρος, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ φοβούμενος περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀσφαλείας, ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ μεταβῇ πρὸς τὸν Καίσαρα.

11. Ὁ Καῖσαρ, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐκ νέου μεταβῇ εἰς τὴν Γαλατίαν καὶ ἐκεῖ εἶχεν ἐπιθεωρήσει τὸν στρατόν του καὶ εἶχε διατάξει τὴν δεκάτην τρίτην λεγεῶνα νὰ πορευθῇ εἰς τὴν ἐντὸς τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

"Αλπεων Γαλατίαν, ἐπέστρεψεν ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῶν ἐν Ῥώμῃ συμβάντων τάχιστα εἰς τὴν "Ανω Ἰταλίαν καὶ ἔφθασεν ἐκεῖ περὶ τὰ μέσα τοῦ Νοεμβρίου. Εἶχε τὴν γνώμην, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ διακόψῃ τὰς διαπραγματεύσεις, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐπιρρίψῃ τὴν εὐθύνην τοῦ ἀγῶνος εἰς τοὺς ἀντιπάλους του καὶ οὕτω νὰ κερδίσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν κοινὴν γνώμην. "Οθεν μετὰ πολλὰς καὶ ἀγόνους ἐπὶ τῶν προτάσεων τοῦ Καίσαρος μεταξὺ τῶν κορυφαίων τῶν κομμάτων συζητήσεις ἀπέστειλεν οὗτος εἰς τὴν Σύγκλητον τὸν εἰς αὐτὸν καταφυγόντα Κουρίωνα μετ' ἐπιστολῆς τελεσιγράφου. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀνεγνώσθη συνεδριαζούσης τῆς Συγκλήτου τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου 49 π. Χ., ἥτις, μετ' ἄλλας ταραχώδεις συνεδρίας γενομένας κατὰ τὰς ἑπομένας ἡμέρας, κατέληξε τέλος τὴν 7ην Ἰανουαρίου εἰς τὸ senatus consultum ultimum, δι' οὗ ἐσχάτου Συγκλητικοῦ δόγματος ἀνετίθετο ἡ φύλαξις τῆς πολιτείας εἰς τοὺς ὑπάτους, τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς δημάρχους. Ὁ Καῖσαρ τότε, ἐπειδὴ ἡ Σύγκλητος εἶχεν ὀνομάσει αὐτὸν ἐχθρὸν τῆς πατρίδος, ἐδέχθη τὴν πρόκλησιν καὶ διῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ τὸν Ῥουβίκωνα ποταμόν, ὅστις χωρίζει τὴν ἐντὸς τῶν "Αλπεων Γαλατίαν ἀπὸ τῆς ἄλλης Ἰταλίας, ὑπειπὼν τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο «ἀνερρίφθω κύβος» (Πλουτάρχ. β. Καίσ. 32, β. Πομπ. 60, Suet. Caes. 32 : Eatur, quo deorum ostenta et inimicorum iniquitas vocat : **iacta alea est**].

Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἄρχεται ὁ ἐμφύλιος πόλεμος (bellum civile) περὶ τοῦ ὁποίου πραγματεύονται τὰ ἀπομνημονεύματα.

IV. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΩΝ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ DE BELLO CIVILI

Βιβλ. Ι. Διαπραγματεύσεις τοῦ Καίσαρος πρὸς τὴν Σύγκλητον. "Εκρηξις τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ὑποταγὴ τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τοῦ Ῥουβίκωνος μέχρι τοῦ Βρενδησίου. Ἐκδίωξις τῶν Πομπηιανῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ κατανίκησις αὐτῶν ἐν τῇ Ἱσπανίᾳ.

Βιβλ. II. Πολιορκία καὶ παράδοσις τῆς Μασσαλίας. Ὁριστικὴ ὑποταγὴ τῆς Ἱσπανίας. Ἀνακήρυξις τοῦ Καίσαρος ὑπὸ τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρωμαϊκοῦ δήμου ὡς δικτάτωρος καὶ εἶτα ἐκλογὴ αὐτοῦ ὡς ὑπάτου. Ἧττα καὶ θάνατος τοῦ Κουρίωνος ἐν τῇ Ἀφρικῇ.

Βιβλ. III. Ἐκστρατεία τοῦ Καίσαρος κατὰ τοῦ Πομπηίου, διαπεραιωθέντος εἰς Ἑλλάδα. Διαπεραίωσις τοῦ Καίσαρος εἰς Παλαιστὴν τῆς Ἠπείρου (5 Ἰαν. τοῦ 48). Μάχαι καὶ ἧττα τοῦ Καίσαρος παρὰ τὸ Δυρράχιον (ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου — 6 Ἰουλίου τοῦ 48)· ἄφιξις τούτου εἰς Αἰγίνιον τῆς Θεσσαλίας (24 Ἰουλ. τοῦ 48). Ἡ περὶ τὴν Φάρσαλον μάχη (9 Αὐγ. τοῦ 48). Καταδίωξις τοῦ Πομπηίου καὶ ἄφιξις αὐτοῦ εἰς τὸ Πηλούσιον τῆς Αἰγύπτου. Δολοφονία αὐτοῦ (28 Σεπτεμβρίου τοῦ 48). Ἄφιξις τοῦ Καίσαρος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Πομπηίου (4 Ὀκτωβρ. τοῦ 48). Ἔναρξις τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ πολέμου (9 Νοεμβρ. τοῦ 48).

V. ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΕΙΣ ΤΟ 82ον ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΟΥ III ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ Καῖσαρ μετὰ τὰς τελευταίας ἀτυχεῖς παρὰ τὸ Δυρράχιον μάχας ἐνόησεν, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὰς θέσεις του. Αἱ τροφαὶ ἤρχισαν καθ' ὁλοκληρίαν νὰ ἐκλείπωσι καὶ οἱ στρατιῶται ἠναγκάζοντο νὰ τρώγωσιν ἀντὶ ἄρτου ζύμην παρεσκευασμένην ἐκ ῥιζῶν.

Ἐξ ἄλλου ἕτερος μέγας κίνδυνος ἠπείλει τὸν Καίσαρα ἐξ ἀνατολῶν. Κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Πομπηίου ἔφθασεν εἰς τὴν Μακεδονίαν μετὰ δύο λεγεώνων ὁ πενθερὸς τούτου Σκιπίων, ἀνθύπατος τῆς Συρίας, ὅστις ἐστράφη εὐθύς, ἀκολουθήσας ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης τὴν Ἐγνατίαν ὁδόν, κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Γναίου Δομιτίου Καλβίνου, ὅστις ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἀπὸ τῆς 6 Ἀπριλίου τοῦ 48 εἰς Μακεδονίαν μετὰ δύο λεγεώνων καὶ 500 ἱππέων.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ Καῖσαρ, φρονῶν ὅτι, ἐὰν μετέθετεν ἐκεῖθεν τὸ θέατρον τοῦ πολέμου βαδίζων ἐναντίον τοῦ Σκιπίωνος, θὰ ἐξηνάγκαζε τὸν Πομπήιον νὰ καταδιώξῃ αὐτὸν καὶ οὕτω θὰ παρείχετο εὐκαιρία πρὸς μάχην, ἔσπευσε νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Δομιτίου.

Ὅθεν κατ' ἀρχὰς διηυθύνθη ὁ Καῖσαρ εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν (7 Ἰουλίου τοῦ 48)· ἐκεῖθεν στραφεὶς πρὸς ἀνατολὰς διὰ τῆς κοιλάδος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ Ἀῴου καὶ διὰ τοῦ ὄρους Λάκμονος (διαβάσεως Μετσόβου) ἔφθασεν εἰς τὴν στρατηγικωτάτην πόλιν Αἰγίνιον (παρὰ τὴν σημερινὴν Καλαμπάκαν), ἔνθα συνηντήθη μετὰ τοῦ Δομιτίου. Ἐντεῦθεν ἦλθεν εἰς τὴν παραμεθόριον καὶ ἰσχυρὰν πόλιν Γόμφους (παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Μουζάκι τῆς Πίνδου), ἣν μετὰ σύντομον πολιορκίαν ἐκυρίευσε καὶ ἐλεηλάτησε (26 Ἰουλίου). Τὴν ἑπομένην ἐβάδισε κατὰ τῆς Μητροπόλεως (πόλεως παρὰ τὸ Παλαιόκαστρον τῆς Καρδίτσης), ἥτις καὶ παρεδόθη ἀμαχητὶ (27 Ἰουλίου).

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Πομπήιος, ἐννοήσας τὸ σχέδιον τοῦ Καίσαρος, ἠκολούθησε κατὰ πόδας τοῦτον ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου ὁδεύων πρὸς νότον μέχρι τῶν περὶ τὴν πόλιν Ἀσπαράγιον μερῶν (ἐπὶ τῆς Β. ὄχθης τοῦ ποτ. Γενούσου [ν. Σκούμπι] τῆς Ἰλλυρίας). Ἐκεῖθεν ὅμως ἀποστὰς τῆς καταδιώξεως τοῦ Καίσαρος ἔφθασε διὰ τῆς Ἡρακλείας (νῦν Μοναστῆρι) μέχρι τῆς Κέλλης, ἐντεῦθεν δὲ νοτίως μέχρι τοῦ Ἁλιάκμονος καὶ ἔπειτα διὰ τῆς αὐτῆς, δι' ἧς καὶ ὁ Σκιπίων ὁδοῦ τὴν 1 Αὐγ. εἰς Λάρισαν, ἔνθα συνηνώθη μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Σκιπίωνος.

ΠΟΜΠΗΙΟΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

2. Η ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΦΑΡΣΑΛΩΝ ΜΑΧΗ*

LXXXII. **Pompeius** paucis post diebus in Thessaliam per- 1
venit contionatusque apud cunctum exercitum suis agit gratias,
Scipionis milites cohortatur, ut parta iam victoria praedae ac
praemiorum velint esse participes, receptisque omnibus in una
castra legionibus suum cum Scipione honorem partitur classi-
cumque apud eum cani et alterum illi iubet praetorium tendi.
Auctis copiis Pompei duobusque magnis exercitibus coniunctis 2
pristina omnium confirmatur opinio et spes victoriae augetur,
adeo ut, quicquid intercederet temporis, id morari reditum in
Italiam videretur, et, si quando quid Pompeius tardius aut con- 3
sideratius faceret, unius esse negotium diei, sed illum delectari
imperio et consulares praetoriosque servorum habere numero di-
cerent. Namque inter se palam de praemiis ac sacerdotiis con- 4
tendebant in annosque consulatum definiebant, alii domos bona-
que eorum, qui in castris erant Caesaris, petebant; magnaque 5
inter eos in consilio fuit controversia, oporteretne Lucili Hirri,
quod is a Pompeio ad Parthos missus esset, proximis comitiis
praetoriis absentis rationem haberi, cum eius necessarii fidem
implorarent Pompei, praestaret, quod proficiscenti recepisset, ne
per eius auctoritatem deceptus videretur, reliqui, in labore pari
ac periculo ne unus omnes antecederet, recusarent.

LXXXIII. Iam de sacerdotio Caesaris Domitius, Scipio 1
Spintherque Lentulus cotidianis contentionibus ad gravissimas
verborum contumelias palam descenderunt, cum Lentulus aeta-
tis honorem ostentaret, Domitius urbanam gratiam dignitatem-
que iactaret, Scipio affinitate Pompei confideret. Postulavit etiam 2

* Κατὰ τὴν στερεότυπον ἔκδοσιν τοῦ Bernardus Dinter.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

L. Afranium proditionis exercitus Acutius Rufus apud Pompeium,
3 quod gestum in Hispania diceret. Et L. Domitius in consilio di-
xit placere sibi, bello confecto ternas tabellas dari ad iudican-
dum iis, qui ordinis essent senatorii belloque una cum ipsis in-
terfuissent sententiasque de singulis ferrent, qui Romae reman-
sissent quique intra praesidia Pompei fuissent, neque operam in
4 re militari praestitissent: unam fore tabellam, qui liberandos
omni periculo censerent, alteram, qui capitis damnarent, ter-
5 tiam qui pecunia multarent. Postremo omnes aut de honoribus
suis aut de praemiis pecuniae aut de persequendis inimicitiis
agebant nec, quibus rationibus superare possent, sed, quem ad
modum uti victoria deberent, cogitabant.

1 LXXXIIII. Re frumentaria praeparata confirmatisque mili-
tibus et satis longo spatio temporis a Dyrrachinis proeliis inter-
misso, quo satis perspectum habere militum animum videretur,
temptandum Caesar existimavit, quidnam Pompeius propositi
2 aut voluntatis ad dimicandum haberet. Itaque ex castris exerci-
tum eduxit aciemque instruxit, primo suis locis pauloque a ca-
stris Pompei longius, continentibus vero diebus, ut progredere-
tur a castris suis collibusque Pompeianis aciem subiceret. Quae
3 res in dies confirmatiorem eius exercitum efficiebat. Superius
tamen institutum in equitibus servabat, ut, quoniam numero
multis partibus esset inferior, adulescentes atque expeditos ex
antesignanis electos mutatis ad pernicitatem armis inter equites
proeliari iuberet, qui cotidiana consuetudine usum quoque eius
4 generis proeliorum perciperent. His erat rebus effectum, ut equi-
tum mille etiam apertioribus locis VII milium Pompeianorum
impetum, cum adesset usus, sustinere auderent neque magno
5 opere eorum multitudine terrerentur. Namque etiam per eos
dies proelium secundum equestre fecit atque unum Allobrogem
ex duobus cum quibusdam interfecit.

1 LXXXV. Pompeius, qui castra in colle habebat, ad infimas
radices montis aciem instruebat, semper, ut videbatur, exspec-
2 tans, si iniquis locis Caesar se subiceret. Caesar nulla ratione

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ad pugnam elici posse Pompeium existimans hanc sibi commo-
dissimam belli rationem iudicavit, ut castra ex eo loco moveret
semperque esset in itineribus haec spectans, ut movendis castris 3
pluribusque adeundis locis commodiore re frumentaria uteretur,
simulque in itinere ut aliquam occasionem dimicandi nancisce-
retur et insolitum ad laborem Pompei exercitum cotidianis iti-
neribus defatigaret. His constitutis rebus, signo iam profectionis
dato tabernaculisque detensis animadversum est, paulo ante
extra cotidianam consuetudinem longius a vallo esse aciem Pom-
pei progressam, ut non iniquo loco posse dimicari videretur. 5
Tunc Caesar apud suos, cum iam esset agmen in portis, Diffe-
rendum est, inquit, iter in praesentia nobis et de proelio cogi-
tandum, sicut semper depoposcimus. Animo simus ad dimican-
dum parati ; non facile occasionem postea reperiemus, confestim-
que expeditas copias educit.

LXXXVI. Pompeius quoque, ut postea cognitum est, suo- 1
rum omnium hortatu statuerat proelio decertare. Namque etiam
in consilio superioribus diebus dixerat, prius quam concurrerent
acies, fore uti exercitus Caesaris pelleretur. Id cum essent pleri- 2
que admirati, Scio me, inquit, paene incredibilem rem polliceri ;
sed rationem consilii mei accipite, quo firmiore animo in proe-
lium prodeatis. Persuasi equitibus nostris, idque mihi facturos 3
confirmaverunt, ut, cum propius sit accessum, dextrum Caesaris
cornu ab latere aperto aggrederentur et circumventa ab tergo
acie prius perturbatum exercitum pellerent, quam a nobis telum
in hostem iaceretur. Ita sine periculo legionum et paene sine 4
vulnere bellum conficiemus. Id autem difficile non est, cum tan-
tum equitatu valeamus. Simul denuntiavit, ut essent animo pa- 5
rati in posterum et, quoniam fieret dimicandi potestas, ut saepe
cogitavissent, ne usu manuque reliquorum opinionem fallerent.

[redacted] Hunc Labienus excepit et, cum Caesaris copias 1
despiceret, Pompei consilium summis laudibus efferret, Noli, in 2
quit, existimare, Pompei, hunc esse exercitum, qui Galliam Ger-
maniamque devicerit. Omnibus interfui proeliis, neque temere

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

3 incognitam rem pronuntio. Perexigua pars illius exercitus super-
est ; magna pars deperiit, quod accidere tot proeliis fuit necesse,
multos autumni pestilentia in Italia consumpsit, multi domum
4 discesserunt, multi sunt relicti in continenti. An non audistis ex
iis, qui per causam valetudinis remanserunt, cohortes esse Brun-
disii factas ? Hae copiae, quas videtis, ex dilectibus horum anno-
rum in citeriore Gallia sunt refectae, et plerique sunt ex colo-
niis Transpadanis. Ac tamen, quod fuit roboris, duobus proeliis
5 Dyrrachinis interiit. Haec cum dixisset, iuravit, se nisi victorem
in castra non reversurum, reliquosque, ut idem facerent, horta-
6 tus est. Hoc laudans Pompeius idem iuravit ; nec vero ex reli-
7 quis fuit quisquam, qui iurare dubitaret. Haec cum facta sunt
in consilio, magna spe et laetitia omnium discessum est ; ac iam
animo victoriam praecipiebant, quod de re tanta et a tam pe-
rito imperatore nihil frustra confirmari videbatur.

1 LXXXVIII. **Caesar,** cum Pompei castris appropinquasset,
2 ad hunc modum aciem eius instructam animadvertit. Erant in
sinistro cornu legiones duae traditae a Caesare initio dissensio-
nis ex senatus consulto, quarum una prima, altera tertia appella-
3 batur ; in eo loco ipse erat Pompeius. Mediam aciem Scipio cum
legionibus Syriacis tenebat Ciliciensis legio coniuncta cum co-
4 hortibus Hispanis in dextro cornu erant collocatae. Has firmis-
simas se habere Pompeius existimabat. Reliquas inter aciem me-
diam cornuaque interiecerat numeroque cohortes CX expleverat.
5 Haec erant milia XLV, evocatorum circiter duo, quae ex bene-
ficiariis superiorum exercituum ad eum convenerant ; quae tota
acie disperserat. Reliquas cohortis VII in castris propinquisque
6 castellis praesidio disposuerat. Dextrum cornu eius rivus qui-
dam impeditis ripis muniebat ; quam ob causam cunctum equi-
tatum sagittarios funditoresque omnes sinistro cornu obiecerat.

1 LXXXVIIII. Caesar superius institutum servans X. legio-
nem in dextro cornu, nonam in sinistro collocaverat, tametsi
erat Dyrrachinis proeliis vehementer attenuata, et huic sic ad-
iunxit octavam, ut paene unam ex duabus efficeret, atque al-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

teram alteri praesidio esse iusserat. Cohortes in acie LXXX con- 2
stitutas habebat, quae summa erat milium XXII ; cohortes duas
castris praesidio reliquerat. Sinistro cornu Antonium, dextro 3
P. Sullam, media acie Cn. Domitium praeposuerat. Ipse contra
Pompeium constitit. Simul his rebus animadversis, quas demon- 4
stravimus, timens, ne a multitudine equitum dextrum cornu
circumveniretur, celeriter ex tertia acie singulas cohortes detra-
xit atque ex his quartam instituit equitatuique opposuit et, quid
fieri vellet, ostendit monuitque, eius diei victoriam in earum
cohortium virtute constare. Simul tertiae aciei totique exer- 5
citui imperavit, ne iniussu suo concurreret ; se, cum id fieri vellet,
vexillo signum daturum.

LXXXX. **Exercitum** cum militari more ad pugnam cohor- 1
taretur suaque in eum perpetui temporis officia praedicaret, im-
primis commemoravit, testibus se militibus uti posse, quanto
studio pacem petisset, quae per Vatinium in colloquiis, quae
per Aulum Clodium cum Scipione egisset, quibus modis ad Ori-
cum cum Libone de mittendis legatis contendisset. Neque se um- 2
quam abuti militum sanguine neque rempublicam alterutro exer-
citu privare voluisse. Hac habita oratione exposcentibus mili- 3
tibus et studio pugnae ardentibus tuba signum dedit.

LXXXXI. Erat Crastinus evocatus in exercitu Caesaris, 1
qui superiore anno apud eum primum pilum in legione X. du-
xerat, vir singulari virtute. Hic signo dato, Sequimini me, inquit, 2
manipulares mei qui fuistis, et vestro imperatori, quam consti-
tuistis, operam date. Unum hoc proelium superest ; quo con-
fecto et ille suam dignitatem et nos nostram libertatem recu-
perabimus. Simul respiciens Caesarem, Faciam, inquit, hodie,
imperator, ut aut vivo mihi aut mortuo gratias agas. Haec cum
dixisset, primus ex dextro cornu procucurrit, atque eum electi
milites circiter CXX voluntarii eiusdem centuriae sunt prosecuti.

LXXXXII. Inter duas acies tantum erat relictum spatii, ut 1
satis esset ad concursum utriusque exercitus. Sed Pompeius 2

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

suis praedixerat, ut Caesaris impetum exciperent neve se loco
moverent aciemque eius distrahi paterentur; idque admonitu
C. Triarii fecisse dicebatur, ut primus excursus visque militum
infringeretur aciesque distenderetur, atque in suis ordinibus dis-
3 positi dispersos adorirentur; leviusque casura pila sperabat in
loco retentis militibus quam si ipsi immissis telis occucurrissent,
simul fore, ut duplicato cursu Caesaris milites exanimarentur
4 et lassitudine conficerentur. Quod nobis quidem nulla ratione
factum a Pompeio videtur, propterea quod est quaedam animi
incitatio atque alacritas naturaliter innata omnibus, quae stu-
dio pugnae incenditur. Hanc non reprimere, sed augere im-
peratores debent; neque frustra antiquitus institutum est, ut
signa undique concinerent clamoremque universi tollerent;
quibus rebus et hostes terreri et suos incitari existimaverunt.

1 LXXXXIII. Sed nostri milites dato signo cum infestis pi-
lis procucurrissent atque animadvertissent, non concurri a Pom-
peianis, usu periti ac superioribus pugnis exercitati sua sponte
cursum represserunt et ad medium fere spatium constiterunt,
ne consumptis viribus appropinquarent, parvoque intermisso
temporis spatio ac rursus renovato cursu pila miserunt celeri-
2 terque, ut erat praeceptum a Caesare, gladios strinxerunt. Ne-
que vero Pompeiani huic rei defuerunt. Nam et tela missa exce-
perunt et impetum legionum tulerunt et ordines conservarunt
3 pilisque missis ad gladios redierunt. Eodem tempore equites
ab sinistro Pompei cornu, ut erat imperatum, universi procu-
4 currerunt, omnisque multitudo sagittariorum se profudit. Quo-
rum impetum noster equitatus non tulit, sed paulatim loco motus
cessit, equitesque Pompei hoc acrius instare et se turmatim expli-
5 care aciemque nostram a latere aperto circumire coepe-
runt. Quod ubi Caesar animadvertit, quartae aciei, quam in-
6 strituerat sex cohortium, dedit signum. Illi celeriter procucur-
rerunt infestisque signis tanta vi in Pompei equites impetum
fecerunt, ut eorum nemo consisteret omnesque conversi non so-
7 lum loco excederent, sed protinus incitati fuga montes altissi-
mos peterent. Quibus summotis omnes sagittarii funditoresque

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

destituti inermes sine praesidio interfecti sunt. Eodem impetu 8
cohortes sinistrum cornu pugnantibus etiam tum ac resistenti-
bus in acie Pompeianis circumierunt eosque a tergo sunt adortae.

LXXXXIIII. Eodem tempore tertiam aciem Caesar, quae 1
quieta fuerat et se ad id tempus loco tenuerat, procurrere iussit.
Ita cum recentes atque integri defessis successissent, alii autem 2
a tergo adorirentur, sustinere Pompeiani non potuerunt atque
universi terga verterunt. Neque vero Caesarem fefellit, quin ab 3
iis cohortibus, quae contra equitatum in quarta acie collocatae
essent, initium victoriae oriretur, ut ipse in cohortandis mili-
tibus pronuntiaverat. Ab his enim primum equitatus est pul- 4
sus, ab isdem factae caedes sagittariorum ac funditorum, ab
isdem acies Pompeiana a sinistra parte [erat] circumita atque
initium fugae factum. Sed Pompeius, ut equitatum suum pulsum 5
vidit atque eam partem, cui maxime confidebat, perterritam
animadvertit, aliis quoque diffisus acie excessit protinusque
se in castra equo contulit et iis centurionibus, quos in statione
ad praetoriam portam posuerat, clare, ut milites exaudirent,
Tuemini, inquit, castra et defendite diligenter, si quid durius
acciderit. Ego reliquas portas circumeo et castrorum praesidia
confirmo. Haec cum dixisset, se in praetorium contulit, sum- 6
mae rei diffidens et tamen eventum exspectans.

LXXXXV. Caesar Pompeianis ex fuga intra vallum com- 1
pulsis nullum spatium perterritis dare oportere existimans mi-
lites cohortatus est, ut beneficio fortunae uterentur castraque
oppugnarent. Qui, etsi magno aestu (nam ad meridiem res erat 2
perducta), tamen ad omnem laborem animo parati imperio paru-
erunt. Castra a cohortibus, quae ibi praesidio erant relictae, in- 3
dustrie defendebantur, multo etiam acrius a Thracibus barbaris-
que auxiliis. Nam, qui ex acie refugerant milites, et animo per- 4
territi et lassitudine confecti missis plerique armis signisque
militaribus magis de reliqua fuga quam de castrorum defensione
cogitabant. Neque vero diutius, qui in vallo constiterant, mul- 5
titudinem telorum sustinere potuerunt, sed confecti vulneribus

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

locum reliquerunt, protinusque omnes ducibus usi centurionibus tribunisque militum in altissimos montes, qui ad castra pertinebant, confugerunt.

1 LXXXXVI. In castris Pompei videre licuit trichilas structas, magnum argenti pondus expositum, recentibus caespitibus tabernacula constrata, Lucii etiam Lentuli et non nullorum tabernacula protecta edera, multaque praeterea, quae nimiam luxuriam et victoriae fiduciam designarent, ut facile existimari posset, nihil eos de eventu eius diei timuisse, qui non necessa-
2 rias conquirerent voluptates. At hi miserrimo ac patientissimo exercitu Caesaris luxuriem obiciebant, qui semper omnia ad ne-
3 cessarium usum defuissent. Pompeius, iam cum intra vallum nostri versarentur, equum nactus detractis insignibus imperatoriis decumana porta se ex castris eiecit protinusque equo citato
4 Larisam contendit. Neque ibi constitit, sed eadem celeritate paucos suos ex fuga nactus, nocturno itinere non intermisso, comitatu equitum XXX ad mare pervenit navemque frumentariam conscendit, saepe, ut dicebatur, querens, tantum se opinionem fefellisse, ut, a quo genere hominum victoriam sperasset, ab eo initio fugae facto paene proditus videretur.

1 LXXXXVII. Caesar castris potitus a militibus contendit, ne in praeda occupati reliqui negotii gerendi facultatem dimit-
2 terent. Qua re impetrata montem opere circummunire instituit. Pompeiani, quod is mons erat sine aqua, diffisi ei loco relicto monte universi iugis eius Larisam versus se recipere coeperunt.
3 Qua re animadversa Caesar copias suas divisit partemque legionum in castris Pompei remanere iussit, partem in sua castra remisit, IIII secum legiones duxit commodioreque itinere Pompeianis occurrere coepit et progressus milia passuum VI aciem
4 instruxit. Qua re animadversa Pompeiani in quodam monte constiterunt. Hunc montem flumen subluebat. Caesar milites cohortatus [est], etsi totius diei continenti labore erant confecti noxque iam suberat, tamen munitione flumen a monte seclusit, ne
5 noctu aquari Pompeiani possent. Quo perfecto opere illi de de-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ditione missis legatis agere coeperunt. Pauci ordinis senatorii, qui se cum iis coniunxerant, nocte fuga salutem petiverunt.

LXXXXVIII. Caesar prima luce omnes eos, qui in monte 1
consederant, ex superioribus locis in planitiem descendere atque
arma proicere iussit. Quod ubi sine recusatione fecerunt passis- 2
que palmis proiecti ad terram flentes ab eo salutem petiverunt,
consolatus consurgere iussit et pauca apud eos de lenitate sua
locutus, quo minore essent timore, omnes conservavit, militibus-
que suis commendavit, ne qui eorum violaretur, neu quid sui
desiderarent. Hac adhibita diligentia ex castris sibi legiones alias 3
occurrere et eas, quas secum duxerat, in vicem requiescere atque
in castra reverti iussit eodemque die Larisam pervenit.

LXXXXVIIII. In eo proelio non amplius CC milites desi- 1
deravit, sed centuriones, fortes viros, circiter XXX amisit. Inter- 2
fectus est etiam fortissime pugnans Crastinus, cuius mentionem
supra fecimus, gladio in os adversum coniecto. Neque id fuit 3
falsum, quod ille in pugnam proficiscens dixerat. Sic enim Cae-
sar existimabat, eo proelio excellentissimam virtutem Crastini
fuisse, optimeque eum de se meritum iudicabat. Ex Pompeiano 4
exercitu circiter milia XV cecidisse videbantur, sed in deditionem
venerunt amplius milia XXIIII (namque etiam cohortes, quae
praesidio in castellis fuerant, sese Sullae dediderunt), multi prae-
terea in finitimas civitates refugerunt, signaque militaria ex
proelio ad Caesarem sunt relata CLXXX et aquilae VIIII. L. Do-
mitius ex castris in montem refugiens, cum vires eum lassitudine
defecissent, ab equitibus est interfectus.

C. **Eodem** tempore D. Laelius cum classe ad Brundisium 1
venit eademque ratione, qua factum a Libone antea demonstra-
vimus, insulam obiectam portui Brundisino tenuit. Similiter Va- 2
tinius, qui Brundisio praeerat, tectis instructisque scaphis eli-
cuit naves Laelianas atque ex his longius productam unam quin-
queremem et minores duas in angustiis portus cepit, itemque
per equites dispositos aqua prohibere classiarios instituit. Sed 3

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Laelius tempore anni commodiore usus ad navigandum onera-
4 riis navibus Corcyra Dyrrachioque aquam suis supportabat neque
a proposito deterrebatur, neque ante proelium in Thessalia fac-
tum cognitum aut ignominia amissarum navium aut necessari-
arum rerum inopia ex portu insulaque expelli potuit.

1 Cl. Isdem fere temporibus Cassius cum classe Syrorum et
Phoenicum et Cilicum in Siciliam venit, et cum esset Caesaris
classis divisa in duas partes, dimidiae parti praeesset P. Sulpi-
cius praetor Vibone ad fretum, dimidiae M. Pomponius ad Mes-
sanam, prius Cassius ad Messanam navibus advolavit, quam Pom-
2 ponius de eius adventu cognosceret, perturbatumque eum na-
ctus nullis custodiis neque ordinibus certis, magno vento et se-
cundo completas onerarias naves taeda et pice et stupa reliquis-
que rebus, quae sunt ad incendia, in Pomponianam classem im-
misit atque omnes naves incendit XXXV, e quibus erant XX
3 constratae. Tantusque eo facto timor incessit, ut, cum esset legio
praesidio Messanae, vix oppidum defenderetur, et nisi eo ipso
tempore quidam nuntii de Caesaris victoria per dispositos equi-
tes essent allati, existimabant plerique futurum fuisse, uti amit-
4 teretur. Sed oportunissime nuntiis allatis oppidum est defensum ;
Cassiusque ad Sulpicianam inde classem profectus est Vibonem,
applicatisque nostris ad terram navibus circiter XL propter
eundem timorem pari atque antea ratione [egerunt] secundum
nactus ventum onerarias naves praeparatas ad incendium im-
misit, et flamma ab utroque cornu comprensa naves sunt com-
5 bustae quinque. Cumque ignis magnitudine venti latius serpe-
ret, milites, qui ex veteribus legionibus erant relicti praesidio
6 navibus ex numero aegrorum, ignominiam non tulerunt, sed sua
sponte naves conscenderunt et a terra solverunt, impetuque facto
in Cassianam classem quinqueremis duas, in quarum altera erat
Cassius, ceperunt, sed Cassius exceptus scapha refugit ; praeterea
7 duae sunt depressae triremes. Neque multo post de proelio facto
in Thessalia cognitum est, ut ipsis Pompeianis fides fieret : nam
ante id tempus fingi a legatis amicisque Caesaris arbitrabantur.
Quibus rebus cognitis ex his locis Cassius cum classe discessit.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

CII. **Caesar** omnibus rebus relictis persequendum sibi Pom- 1
peium existimavit, quascumque in partes se ex fuga recepisset,
ne rursus copias comparare alias et bellum renovare posset, et,
quantumcumque itineris equitatu efficere poterat, cotidie progre-
diebatur legionemque unam minoribus itineribus subsequi iussit.
Erat edictum Pompei nomine Amphipoli propositum, uti omnes 2
eius provinciae iuniores, Graeci civesque Romani, iurandi causa
convenirent. Sed, utrum avertendae suspicionis causa Pompeius 3
proposuisset, ut quam diutissime longioris fugae consilium oc-
cultaret, an novis delectibus, si nemo premeret, Macedoniam te-
nere conaretur, existimari non poterat. Ipse ad ancoram una noc- 4
te constitit et vocatis ad se Amphipoli hospitibus et pecunia
ad necessarios sumptus corrogata cognito Caesaris adventu ex
eo loco discessit et Mytilenas paucis diebus venit. Biduum tem- 5
pestate retentus navibusque aliis additis actuariis in Ciliciam
atque inde Cyprum pervenit. Ibi cognoscit, consensu omnium 6
Antiochensium civiumque Romanorum, qui illic negotiarentur,
arcem captam esse excludendi sui causa nuntiosque dimissos ad
eos, qui se ex fuga in finitimas civitates recepisse dicerentur, ne
Antiochiam adirent : id si fecissent, magno eorum capitis peri-
culo futurum. Idem hoc L. Lentulo, qui seperiore anno consul 7
fuerat, et P. Lentulo consulari ac non nullis aliis acciderat Rhodi ;
qui cum ex fuga Pompeium sequerentur atque in insulam venis-
sent, oppido ac portu recepti non erant missisque ad eos nuntiis,
ut ex his locis discederent, contra voluntatem suam naves solve-
runt. Iamque de Caesaris adventu fama ad civitates perferebatur. 8

CIII. Quibus cognitis rebus Pompeius deposito adeundae 1
Syriae consilio pecunia societatis sublata et a quibusdam priva-
tis sumpta et aeris magno pondere ad militarem usum in naves
imposito duobusque milibus hominum armatis, partim quos ex
familiis societatum delegerat, partim a negotiatoribus coë-
gerat, quos[que] ex suis quisque ad hanc rem idoneos existima-
bat, Pelusium pervenit. Ibi casu rex erat Ptolomaeus, puer ae- 2
tate, magnis copiis cum sorore Cleopatra bellum gerens, quam
paucis ante mensibus per suos propinquos atque amicos regno

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

expulerat ; castraque Cleopatrae non longo spatio ab eius castris
3 distabant. Ad eum Pompeius misit, ut pro hospitio atque amici-
tia patris Alexandria reciperetur atque illius opibus in calami-
4 tate tegeretur. Sed qui ab eo missi erant, confecto legationis of-
ficio liberius cum militibus regis colloqui coeperunt eosque hor-
tari, ut suum officium Pompeio praestarent neve eius fortunam
5 despicerent. In hoc erant numero complures Pompei milites,
quos ex eius exercitu acceptos in Syria Gabinius Alexandriam
traduxerat belloque confecto apud Ptolomaeum, patrem pueri,
reliquerat.

1 CIV. His tunc cognitis rebus amici regis, qui propter aeta-
tem eius in curatione erant regni, sive timore adducti, ut pos-
tea praedicabant, sollicitato exercitu regio, ne Pompeius Ale-
xandriam Aegyptumque occuparet, sive despecta eius fortuna,
ut plerumque in calamitate ex amicis inimici exsistunt, his, qui
erant ab eo missi, palam liberaliter responderunt eumque ad re-
2 gem venire iusserunt ; ipsi clam consilio inito Achillam praefec-
tum regium, singulari hominem audacia, et L. Septimium tri-
3 bunum militum ad interficiendum Pompeium miserunt. Ab his
liberaliter ipse appellatus et quadam notitia Septimii productus,
quod bello praedonum apud eum ordinem duxerat, naviculam
parvulam conscendit cum paucis suis : ibi ab Achilla et Septimio
interficitur. Item L. Lentulus comprehenditur ab rege et in cus-
todia necatur.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1. Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

1. Στρατός. Ὁ στρατὸς (exercitus) τοῦ Καίσαρος συνέκειτο : 1

I. ἐκ πεζῶν (pedites),
II. ἐξ ἱππέων (equites),
III. ἐκ τεχνιτῶν (fabri) καὶ
IV. ἐξ ἀποσκευῶν (impedimenta).

I. Pedites. Οἱ πεζοὶ ἦσαν : 2
A) milites legionarii καὶ
B) milites levis armaturae.

A. Οἱ milites legionarii ἦσαν ῥωμαῖοι πολῖται τῶν κατωτέρων τάξεων ὑπηρετοῦντες ἐν τῷ στρατῷ ἐπὶ μισθῷ καὶ προαγωγῇ. Οὗτοι κατενέμοντο εἰς λεγεῶνας (legio). 3

Σημείωσις. Κατὰ τοὺς γαλατικοὺς πολέμους ὁ ἐτήσιος μισθὸς ἀνήρχετο περίπου εἰς 128 προπολεμικὰς δραχμάς, βραδύτερον ὅμως ὁ Καῖσαρ ἀνεβίβασεν αὐτὸν εἰς 240 περίπου καταβαλλομένας κατὰ τριμηνίαν. Ὁ μισθὸς προσηυξάνετο διὰ τῆς διανομῆς τῶν λαφύρων (praeda 82, 1. 97, 1) ἢ διὰ χρημάτων, ἐκ λειῶν προερχομένων. Ἐκτὸς τῶν χρηματικῶν τούτων ἀμοιβῶν ὑπῆρχε καὶ ἠθική, ἤτοι ἔπαινος γινόμενος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ.* 4

Ὁ ἀριθμὸς τῆς δυνάμεως ἑκάστης λεγεῶνος ἀνήρχετο εἰς 4.000 - 6.000 ἄνδρας. 5

Ἡ λεγεὼν ὑποδιῃρεῖτο ὡς ἑξῆς :

1 legio = 10 cohortes (89, 2. 4. 93, 5. 8. κοόρτεις, τάγματα).
1 cohors (400 περίπου ἄνδρες = 3 manipuli (91, 2. σπεῖραι).
1 manipulus = 2 centuriae
(91, 3. λόχοι) ἢ ordines (104, 3)

Σημείωσις. Οἱ ἄνδρες τῆς λεγεῶνος ἐκαλοῦντο legionarii, οἱ δὲ τοῦ manipulus ἐλέγοντο manipulares (91, 2). Οἱ ἄνδρες ἑκάστου manipulus παρετάσσοντο κατὰ τὴν ἀκόλουθον σειράν : 1) ἀστᾶτοι (hastati), νεώτατοι τὴν ἡλικίαν, 2) πρίγκιπες (principes), ἀκμαιότατοι τὴν ἡλικίαν καὶ 3) τριάριοι (triarii ἢ pilani ἢ veterani), οἱ πρεσβύτεροι τῶν στρατιωτῶν, οἱ καὶ λόγῳ τῆς πολεμικῆς αὐτῶν πείρας σπουδαιότατοι.

---

* *Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουσιν εἰς τὰ κεφάλαια τοῦ κειμένου (σελ. 19 - 30)· π. χ. 82, 1=κεφ. 82, § 1.*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

6 Συνήθως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν τῆς πρώτης κοόρτεως, ὡς καὶ τῶν ὑποδιαιρέσεων ταύτης, ἦτο πέρα τοῦ κανονικοῦ ηὐξημένος, διότι αὕτη ἀπετέλει τὰ νεῦρα τῆς λεγεῶνος (91, 3). Ὅθεν ἡ πρώτη κοόρτις συνέκειτο ἐξ ἀνδρῶν ἀποτελούντων τὸ ἄνθος τοῦ στρατοῦ.

7 Ἐκτὸς τῶν στρατιωτῶν τούτων ὑπῆρχον ἐν τῇ λεγεῶνι καὶ οἱ λεγόμενοι evocati (ἀνάκλητοι 88, 5. 91, 1). Οὗτοι ἦσαν παλαίμαχοι στρατιῶται (veterani), ἀφυπηρετήσαντές ποτε τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ, οἱ ὁποῖοι, εἴτε αὐτεπαγγέλτως (ὅθεν καὶ voluntarii ἐκαλοῦντο 91, 3), εἴτε τῇ προσκλήσει τοῦ στρατηγοῦ, προσέφερον ἐκ νέου τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν, ἐφ' ὅσον διήρκει ἡ δι' ἣν ἐκλήθησαν στρατεία. Οἱ τοιοῦτοι ἐτιμῶντο ἐξαιρετικῶς ἐν τῷ στρατῷ ἔχοντες οὐχὶ μόνον ἵππον ἐν τῇ πορείᾳ, ἀλλὰ καὶ βαθμὸν καὶ μισθὸν ἑκατοντάρχου, προσέτι δὲ ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῶν ταπεινοτέρων τοῦ στρατοπέδου ὑπηρεσιῶν.

8 Ἀπηλλαγμένοι ὡσαύτως, ἐξ εὐεργετήματος (beneficio) στρατηγοῦ ἢ ἄλλου ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ, τῶν ταπεινοτέρων τοῦ στρατοπέδου ὑπηρεσιῶν (πρβλ. τοὺς σημερινοὺς ὑπαξιωματικοὺς) ἦσαν καὶ οἱ πεζοὶ στρατιῶται, οἱ καλούμενοι beneficiarii (88, 5), οἵτινες ἀπετέλουν τὴν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος μνημονευομένην cohors praetoria, ἀπολαύουσαν τῆς ἐξαιρετικῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ εὐεργετήσαντος στρατηγοῦ, ὃν καὶ συνώδευον εἰς πᾶσαν στρατιωτικὴν ἐπιχείρησιν.

9 B. Οἱ milites levis armaturae (στρατιῶται ἐλαφροῦ ὁπλισμοῦ) δὲν ἦσαν ῥωμαῖοι πολῖται, ἀλλὰ πολῖται συμμάχων πόλεων (socii) καὶ ἐκαλοῦντο auxilia (95, 3), ἐστρατολογοῦντο δὲ διὰ διατάγματος τοῦ στρατηγοῦ edictum proponere 102, 2) καὶ ὑπηρέτουν ἐπὶ μισθῷ. Οἱ ἀρχηγοὶ ὅμως αὐτῶν ἐκαλοῦντο praefecti socium καὶ ἦσαν ῥωμαῖοι. Ὁ ὁπλισμὸς ἀπετελεῖτο κατὰ
10 κανόνα ἐκ μικρᾶς ἀσπίδος, ἐλαφροῦ καὶ μικροῦ κράνους, ξιφιδίου καὶ βραχέος ἀκοντίου. Εἰς τούτους ἀνῆκον καὶ οἱ σφενδονῆται (funditores 93, 7. 94, 4) καὶ οἱ τοξόται (sagittarii 93, 3. 7. 94, 4· ἰδὲ καὶ ἀρ. 15 α).Τμῆμα τῶν ἐπικουρικῶν ἦσαν καὶ οἱ alarii [ala = πτέρυξ, κέρας τῆς παρατάξεως] ἐκ ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν στρατολογούμενοι, κληθέντες οὕτω διότι πάλαι παρετάσσοντο ἑκατέρωθεν τῆς λεγεῶνος.

11 Ἐκαλοῦντο praefecti regis ἢ regii (104, 2) οἱ ἐκτὸς τῆς Ῥώμης ἀρχηγοὶ τῶν στρατιωτῶν τοῦ βασιλέως.

12 II. E q u i t e s. Τὸ ἱππικὸν (equites, equitatus καὶ σπανιώτατα Romani equites 84, 3. 89, 4. 93, 4. 94. 3. 4. 5) ἀπετελεῖτο ἐπὶ Καίσαρος οὐχὶ ἐκ ῥωμαίων ἱππέων (equites Romani) οὐδ' ἐκ ῥωμαίων πολιτῶν (cives Romani) * ἀλλ' ἐκ πολιτῶν στρατολογουμένων ἐκ τῶν συμμάχων ὑπὸ ἱππάρχους ὅμως ῥωμαίους (praefecti equitum). Οἱ ἱππεῖς κατενέμοντο εἰς 10 ἴλας (turmae ἢ συνηθέστερον turmae equitum· πρβλ. καὶ τὴν φράσιν turmatim se explicare 93, 3) ὑπὸ ἰλάρχας καλουμένους decuriones (ἢ qui equitatui praeerant).

* *Τὸ πεζικὸν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καλεῖται καὶ* nostri *(οἱ =ἡμέτεροι)· ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἱππεῖς, οἵτινες ἦσαν ξένοι (Γαλάται κ. ἄ.).*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἑκάστη ἴλη, συγκειμένη ἐκ 30 ἱππέων ὑπὸ 3 ἰλάρχας, διῃρεῖτο εἰς 3 ἰλαρχίας ἢ δεκανείας (decuriae), πλείονες δὲ τῆς μιᾶς ἴλαι ἀπετέλουν τὴν πτέρυγα (ala τάγμα ἱππικοῦ). Οἱ οὐραγοὶ τοῦ ἱππικοῦ ἐκαλοῦντο optiones.

Πολλάκις πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἱππικοῦ, μάλιστα ἀριθμητικῶς ὑποδεεστέρου, ἐγκατεμειγνύοντο πεζοὶ (inter equites proeliari 84, 3), ἀλλὰ μετὰ ἐλαφροτέρου ὁπλισμοῦ (mutatis armis 84, 3), ἐπίσης δὲ sagittarii καὶ funditores 93, 3. 7. 94, 4. ἰδὲ καὶ ἀρ. 10). Οἱ ἱπποκόμοι (calōnes) ὡς καὶ οἱ ἡμιονηγοὶ (muliōnes, ἰδὲ ἀρ. 15) διὰ κοινοῦ ὀνόματος ἐκαλοῦντο servi. Ὁ ὁπλισμὸς τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἱππικοῦ ἐξηρτᾶτο ἑκάστοτε ἀπὸ τῆς χώρας τῆς προελεύσεως αὐτῶν. 13

III. F a b r i. Οὗτοι ἦσαν τεχνῖται (ὁπλοποιοί, χαλκεῖς, σιδηρεῖς, τέκτονες) ἐντεταλμένοι τὴν συντήρησιν καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ ὑλικοῦ πολέμου. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἐκαλεῖτο praefectus fabrum. Ἐπὶ Καίσαρος ὅμως οὗτος μόνον τὸ ὄνομα εἶχε κοινὸν πρὸς τοὺς praefecti, ἐχρησίμευε δὲ ὡς βοηθὸς τοῦ στρατηγοῦ ἔχων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ τὰς πολεμικὰς μηχανάς. Οἱ fabri ἐπὶ Καίσαρος ἀπετελοῦντο ἐκ στρατιωτῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν λεγεῶνα (legionarii), ἰδίᾳ μάλιστα προκειμένου περὶ κατασκευῆς γεφυρῶν καὶ νεῶν. 14

IV. I m p e d i m e n t a. Διὰ τῆς λέξεως ταύτης ἐδηλοῦντο γενικῶς αἱ βαρεῖαι στρατιωτικαὶ ἀποσκευαί, ἤτοι σκηναί, πολεμικαὶ μηχαναί, μεταφερόμεναι ἐπὶ ζῴων καὶ ἁμαξῶν, ὡς καὶ αἱ sarcĭnae (ἰδὲ ἀρ. 18). Εἰς τὰ impedimenta συμπεριελαμβάνοντο καὶ οἱ σχετικοὶ ὁδηγοὶ τῶν ζῴων. 15

Σ η μ ε ί ω σ ι ς : Αἱ πολεμικαὶ μηχαναὶ ἦσαν :

α') β λ η τ ι κ α ὶ (tormenta). *Αὗται ἐχρησίμευον πρὸς ἄμυναν, ἐπίθεσιν καὶ πολιορκίαν, ὡσαύτως δὲ ἐτοποθετοῦντο καὶ ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων τῶν νεῶν πρὸς ὑποστήριξιν ἀποβιβάσεως στρατοῦ, ἤτοι 1) scorpio βαλλιστρίς, ἐκτοξεύουσα μεγάλα βέλη καὶ βαρεῖς ὑσσοὺς (pila muralia)· 2) fundae librīles σφενδόναι ἐκσφενδονίζουσαι λιτριαίους λίθους ἢ καὶ ἄλλους μικροτέρους· 3) catapultae καταπέλται, ἐκτοξεύοντες βέλη καὶ μεγάλους λίθους καὶ 4) ballistae πετροβόλοι.*

β') π ο λ ι ο ρ κ η τ ι κ α ί, ἤτοι 1) plutei προπετάσματα, γερροχελῶναι· 2) turris ambulatoria κινητὸς πύργος· 3) vinea ἄμπελος· 4) testudo χελώνη· 5) aries κριός· 6) fistuca ἢ festuca ὄργανον, εἶδος κοπάνου, πρὸς ἔμπηξιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μεγάλων δοκῶν.

2. Ἐνδυμασία. Αὕτη ἀπετελεῖτο ἐκ χιτῶνος μαλλίνου (tunĭca) μετὰ ζώνης (cingulum), ἱματίου (sagum) φθάνοντος μέχρι τῶν γονάτων καὶ ὑποδημάτων (calĭgae) μέχρι σχεδὸν τοῦ μέσου τοῦ ἀντικνημίου. 16

3. Ὁπλισμός. Οὗτος συνέκειτο ἐξ ὅπλων *ἀμυντικῶν* (arma 95, 4) καὶ *πιθετικῶν* (tela 92, 3. 93, 2).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ ἀμυντικὰ ὅπλα ἦσαν:

1) κράνος (galea). Τὸ κράνος τῶν ἱππέων ἐλέγετο cassis, φερόμενον μὲν κατὰ τὴν μάχην, ἀναρτώμενον δὲ ἀπὸ τοῦ στήθους κατὰ τὴν πορείαν.

2) θώραξ (lorīca).

3) θυρεὸς (scutum, ἀσπὶς τετράγωνος 1.25×0,78, ἀλλὰ καὶ κυλινδρική, σαμνιτικῆς προελεύσεως) συγκείμενος ἐκ ξύλου, ἐνισχυομένου διὰ σιδηρῶν ἐλασμάτων (ἰδὲ κεφ. 93, 2 : exceperunt).

17 Τὰ ἐπιθετικὰ ὅπλα ἦσαν:

1) pilum, ἀκόντιον, ὑσσὸς (92, 3. 93, 1. 2. 5), ἐτρουσκικῆς προελεύσεως μήκους 1.70 - 2 μ. πάχους 25 - 32 χλμ. καὶ τοῦτο ἠδύνατο νὰ ἐξακοντισθῇ ἀποτελεσματικῶς ἀπὸ ἀποστάσεως 30 - 35 μέτρων.

2) gladĭus, ξίφος ἀμφίστομον μετὰ αἰχμῆς ὀξυτάτης (93, 1, 2), ἱσπανικῆς προελεύσεως, μήκους ἐν συνόλῳ μέχρις 60 ἑκ. μ. Τοῦτο ἀνηρτᾶτο δι' ἀορτῆρος (baltĕus) ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου ἐντὸς κολεοῦ (vagīna), ἐκ ξύλου ἐπενδεδυμένου διὰ χαλκοῦ. Οἱ στρατιῶται, ἐξ αἰτίας τῆς ἀσπίδος, ἣν ἐκράτουν διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρός, ἔφερον τὸ ξίφος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ἰσχίου ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ δὲ οἱ ἀξιωματικοί.

18 Ἐκτὸς τῶν ἀμυντικῶν καὶ ἐπιθετικῶν ὅπλων ἕκαστος στρατιώτης ἐκράτει ἐν ταῖς πορείαις ἀποσκευὴν (sarcĭnae), ἤτοι κοντάριον, ἐφ' οὗ προσεδένοντο ἐντὸς σακκιδίων διάφορα στρατιωτικὰ σκεύη, χρήσιμα εἰς αὐτόν, καὶ κυρίως ἡ δι' ὡρισμένον χρόνον (ἕως 15 ἡμερῶν) τροφή. Οἱ ἄνευ τοιούτων ἀποσκευῶν καὶ βαρέος ὁπλισμοῦ στρατιῶται ἐλέγοντο *ἐλαφροί, ψιλοὶ* (expedīti 84, 3), τοὐναντίον δὲ οἱ ἄλλοι ἐκαλοῦντο impediti ἢ sub sarcinis.

19 **4. Διοίκησις.** Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ πεζικοῦ (καὶ τοῦ ναυτικοῦ) ἦσαν 1) *ἀνώτεροι* καὶ 2) *κατώτεροι.* Κατώτεροι ἦσαν οἱ λεγόμενοι centuriones (ἑκατόνταρχοι, 94, 5. 95, 5. 99, 1). Οὗτοι προήγοντο κατ' ἐκλογὴν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον καὶ μόνον εἰς αὐτόν, μολονότι μεγάλως διὰ τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν ἐτιμῶντο καὶ εὐφήμως ἀνεφέροντο. Ὁ πρῶτος μεταξὺ τῶν ἑκατοντάρχων, ὁ καὶ ἀρχηγὸς τῆς πρώτης centuria τοῦ πρώτου manipulus τῆς πρώτης κοόρτεως τῆς λεγεῶνος, ἐκαλεῖτο centurio primi pili (ἢ ordinis) ἢ primus pilus ἢ τέλος primipīlus (91,1). Οὗτος ἦτο ὁ φύλαξ τῆς σημαίας τῆς λεγεῶνος, ἴσως δὲ καὶ ὁ σημαιοφόρος αὐτῆς, κατὰ προνόμιον δὲ ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ συγκροτούμενα πολεμικὰ συμβούλια (consilium 82, 3. 83. 3. 86, 1. 88, 7· ἰδὲ καὶ ἀρ. 63), οἱ λοιποὶ δὲ centuriones μόνον ἐὰν προσεκαλοῦντο. Σύμβολον τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν ἦτο ἀμπελίνη
20 ράβδος (vitis). Ἀνώτεροι δὲ ἦσαν : 1) tribuni militum (χιλίαρχοι 95,5. 104,2), τοὐλάχιστον ἐκ τῆς ἱππάδος τάξεως. Οὗτοι, ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τούτου ποιοῦντες ἔναρξιν τοῦ πολιτικοῦ αὐτῶν σταδίου, ἦσαν τὸν ἀριθμὸν 6 εἰς ἑκάστην λεγε-
21 ῶνα, διοικοῦντες ἀνὰ δύο ἐκ περιτροπῆς ἐπὶ δύο μῆνας. 2) legati (ὕπαρχοι ἢ ἀντιστράτηγοι 101, 7) ἐκ τῆς συγκλητικῆς τάξεως, προσκολλώμενοι, ἀνάγκης οὔσης, ὑπὸ τῆς Συγκλήτου τῷ στρατηγῷ. Οὗτοι, οὐχὶ σπανίως, ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς διοικηταὶ σώματος στρατοῦ δρῶντος εἴτε πλησίον εἴτε μακρὰν τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀρχιστρατήγου, ὅστις ἐκαλεῖτο ἀναλόγως consul ἢ dux ἢ καὶ imperator (87,7. 22
91, 2, 3. 92, 5. 96, 3). Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἦτο τιμητικώτατος τίτλος ἀπονεμόμενος ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης εἰς τροπαιούχους καὶ δαφνηφόρους στρατηλάτας. 3) quaestor (στρατιωτικὸς ταμίας) ἐκ τῆς συγκλητικῆς τάξεως, ὅστις, ὥσπερ καὶ οἱ legati, ἀνελάμβανε καὶ πραγματικὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἀντικαθιστῶν ἐνίοτε καὶ αὐτὸν τὸν στρατηγόν.

Σημείωσις: Οἱ ἐντεταλμένοι ὑπηρεσίαν τινὰ στρατιωτικὴν καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τιθέμενοι στρατιωτῶν ἢ σώματος στρατοῦ ἐλέγοντο, ἀσχέτως πρὸς τὸν βαθμὸν ὃν εἶχον, praefecti ἢ praepositi, ἐπίσης δὲ οἱ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἢ ἄλλους μετ' ἐπισήμου ἐντολῆς χάριν διαπραγματεύσεων ἀποστελλόμενοι ἐκαλοῦντο, ἐνίοτε μάλιστα ἀσχέτως πρὸς τὸν βαθμὸν ὃν εἶχον, legati (91, 1. 97, 5. 103, 4).

5. Σύμβολα στρατηγικὰ (insignia imperatoria 96,3). Ὁ στρατηγὸς ἐν πο- 23
λέμῳ ἐφόρει ἀντὶ τῆς περιπορφύρου τηβέννου (praetexta), ἤτοι ἐσθῆτος λευκῆς μετὰ πορφυροβαφοῦς παρυφῆς *(γύρου)*, ἣν εἶχεν ἐν τῇ πόλει, χλαμύδα (paludamentum), ἤτοι ἐσθῆτα συνήθως πορφυρᾶν. Ἐπίσης ἔφερεν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἰσχίου ξίφος (pugio) ἀνηρτημένον εἴτε ἐκ τοῦ δεξιοῦ ὤμου εἴτε ἐκ τῆς ζώνης.

Σημείωσις. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς στρατηγὸς ἀνελάμβανεν οὐχὶ μόνον τὴν διοίκησιν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων μετ' ἀπολύτου δικαιώματος (δικαιοδοσίας) ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν διπλωματικὴν διαπραγμάτευσιν περὶ συνάψεως ἀνακωχῆς, συνθήκης καὶ ἐν γένει πᾶσαν ἐνέργειαν ἀφορῶσαν εἰς τὰς διοικήσεις τῶν ἐπαρχιῶν διὰ ζητήματα στρατολογικά, οἰκονομικὰ καὶ φορολογικά. Ἡ διοικητικὴ αὕτη ἐξουσία δι' ἑνὸς ὀνόματος ἐκαλεῖτο imperium (82, 3) καὶ ἔπαυεν ἰσχύουσα ἅμα τῇ ἐπανόδῳ τοῦ στρατηγοῦ εἰς τὴν Ῥώμην.

6. Ὑγειονομικὴ ὑπηρεσία. Σπουδαία ἐλαμβάνετο ἐν τῷ στρατῷ μέριμνα 24
περὶ τῆς ὑγείας τῶν στρατιωτῶν. Ὁ Καῖσαρ λ. χ. μετεκίνει ἐνίοτε τὸ στρατόπεδον μεταστρατοπεδεύων ἀλλαχοῦ, ἵνα οὕτω ἀποφύγῃ τὸ νοσηρὸν τοῦ κλίματος. Παρὰ ταῦτα, ἐκτὸς τῶν τραυματιῶν, ὑπῆρχον καὶ πολλοὶ ἀσθενεῖς (87, 4). Ἐν γένει οἱ πλεῖστοι τούτων ἀπέθνησκον (87, 3) ἕνεκα τῆς εἰς νηπιώδη κατάστασιν εὑρισκομένης τότε ἰατρικῆς τέχνης. Οἱ τραυματίαι στρατιῶται μεθ' ἑκάστην μάχην μετεφέροντο εἰς τὸ στρατόπεδον ἢ εἰς φιλίαν γειτονικὴν πόλιν ἐφ' ἁμαξῶν ἢ ἐπὶ ζῴων, οἱ δὲ τραυματίαι ἀξιωματικοὶ καὶ ἐπὶ φορείων, ἵνα τύχωσιν ἰατρικῆς περιθάλψεως.

7. Σημαῖαι (signa militaria 95,4. 99,4). Στρατιωτικὴ σημαία τῆς λεγεῶ- 25
νος ἦτο, ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Μαρίου, ἀετὸς ἐξ ἀργύρου (aquila 99,4) ἐπικαθήμενος μετὰ ἀνοικτῶν πτερύγων ἐπὶ κορυφῆς κονταρίου. Ὁ σημαιοφόρος τῆς λεγεῶνος ἐλέγετο aquilifer.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

26 Ἡ ἀρχικὴ σημαία τοῦ manipulus (ἰδ. ἀρ. 5 καὶ 28), ἥτις ἐλέγετο ἁπλῶς signum, ἀπετελεῖτο ἐκ κονταρίου ἀπολήγοντος εἰς χεῖρα ἀνοικτήν, ὑφ' ἣν κατὰ σειρὰν ὑπῆρχεν ἀνάλογος πρὸς τὰς ὑπηρεσίας ἑνὸς ἑκάστου manipulus ἀριθμὸς δίσκων μεταλλίνων (phalĕrae), ἴσως ἀργυρῶν, καὶ δακτυλίων ἐν εἴδει παρασήμων. Ἡ σημαία τοῦ πρώτου manipulus ἐχρησίμευε καὶ ὡς σημαία τῆς κοόρτεως. Ὁ σημαιοφόρος τοῦ manipulus ἐκαλεῖτο signifer.

Σημείωσις. Κατὰ τὰς πορείας τὸ signum manipuli προηγεῖτο, ἀλλὰ κατὰ τὴν μάχην ἠκολούθει, ἤτοι εὑρίσκετο ὄπισθεν τῶν principes (ἰδ. ἀρ. 5). Οἱ στρατιῶται ἄρα, οἱ μαχόμενοι πρὸ τῆς σημαίας ταύτης, δηλ. οἱ hastati καὶ οἱ principes ἐκαλοῦντο antesignani. Οὐχ ἧττον ὅμως ἐπὶ Καίσαρος διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐδηλοῦτο σῶμα στρατοῦ ἐπίλεκτον καὶ ψιλὸν (expediti), μαχόμενον πρὸ τῆς πρώτης γραμμῆς τῆς παρατάξεως (84, 3), δυνάμενον δὲ νὰ χρησιμεύῃ καὶ ὡς στήριγμα τοῦ ἱππικοῦ.

27 Ἡ φράσις infestis signis impetum facere (93, 6· πρβλ. καὶ infestis pilis 93, 1) δηλοῖ *ἐφορμᾶν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μετὰ σημαιῶν ἐστραμμένων πρὸς αὐτόν*, ἑπομένως σημαίνει *προσβάλλειν ἐκ τοῦ ἐναντίου, κατὰ μέτωπον.*

28 Σημαία κυρίως τοῦ ἱππικοῦ ἦτο τὸ vexillum (89, 5. 93, 5). Αὕτη συνίστατο ἐκ τετραγώνου τεμαχίου ὀθόνης ἐρυθρᾶς ἢ πορφυρᾶς ἢ καὶ λευκῆς, κροσσωτῆς πρὸς τὰ κάτω, ἥτις ἀνηρτᾶτο ἐκ τῆς κορυφῆς κονταρίου διὰ διαξύλου (κοινῶς *μπρίντα*). Διὰ τῆς σημαίας ταύτης ἐδίδετο καὶ τὸ σημεῖον τῆς μάχης εἰς τὰ μεμονωμένα τμήματα στρατοῦ (89, 5. 93, 5).

29 **8. Σήματα.** (signa). Ταῦτα ἐδίδοντο ὑπὸ τοῦ κεραταύλου (cornĭcen) ἢ τοῦ σαλπιγκτοῦ (bucinator) διὰ κέρατος (cornu 92, 5) μετ' ἀργυροῦ ἐπιστομίου ἢ διὰ σάλπιγγος (tuba 85, 4. 90, 3. 92, 5. 93, 1), ὁσάκις ἔπρεπε νὰ δοθῇ σημεῖον πρὸς συνάθροισιν, πορείαν (profectio 85, 4), προσβολὴν (ἰδὲ σημ. κατωτ.) ἢ ὀπισθοχώρησιν (receptui canere). Ἐπίσης εἰς τμήματα μικρὰ τὸ πρὸς μάχην σημεῖον ἐδίδετο καὶ διὰ τοῦ vexillum (89, 5), ὅπερ ἐκαλεῖτο καὶ ἁπλῶς signum (95, 5· ἰδὲ καὶ ἀρ. 28 καὶ 55).

Σημείωσις. Ἡ φράσις exposcere signum proelii ἢ proelii committendi ἢ ἁπλῶς exposcere (90, 3) δηλοῖ ἀπαιτῶ νὰ σημήνῃ τὸ πολεμικόν, ἡ δὲ φράσις signum dare (91, 2. 93, 1) ἢ signa (=tubae ἢ tubae et cornua) concinunt δηλοῖ σημαίνειν τὸ πολεμικόν, δίδω τὸ σημεῖον τῆς ἐπιθέσεως (92, 5).

30 Ἰδιαίτερον σῆμα ἦτο τὸ classicum (82, 1), ὅπερ ἐσημαίνετο διὰ τῆς tuba ὑπὸ τοῦ bucinator, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ στρατηγοῦ, πρὸς συνάθροισιν τοῦ στρατοῦ (82, 1) ἵνα ἀνακοινωθῇ διαταγὴ ἐπιθέσεως ἢ ὀπισθοχωρήσεως ἢ ἵνα ὁ στρατηγὸς ἀγορεύσῃ πρὸς ἐνθάρρυνσιν, κυρίως ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ βήματος (suggestus), ἐνώπιον τῶν στρατιωτῶν. Ἐὰν ἐν τῷ στρατῷ διά τινα λόγον παρίστατο καὶ ἕτερος στρατηγός, πᾶσα διαταγὴ ἐδίδετο δὶς διὰ τοῦ αὐτοῦ σαλπίσματος (πρβλ. 82, 1 : honorem partitur).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

9. Παράταξις (acies 89, 2. 3. 4. 93, 5. 8. 94, 1. 3). Τῆς λεγεῶνος συγ- 31
κειμένης ἐκ 10 κοόρτεων ἡ παράταξις ἐγίνετο ἐν ἀβακοειδεῖ διατάξει ἢ εἰς
δύο γραμμὰς ἀνὰ πέντε κοόρτεις (acies duplex) ἢ συνηθέστερον εἰς τρεῖς (a-
cies triplex 89. 92, 1).

Ἐν τῇ τριπλῇ παρατάξει ἡ πρώτη γραμμὴ ἀπετελεῖτο ἐκ 4 κοόρτεων, 32
ἡ δὲ δευτέρα (acies secunda) καὶ ἡ τρίτη (acies tertia 89, 4. 94, 1) ἐκ τριῶν
ἑκάστη κοόρτεων.

Μεταξὺ τῶν ἐχθρικῶν γραμμῶν κατελείποντο διαστήματα (intervalla 33
relinquere), ὧν ἡ ἀπόστασις ἐκυμαίνετο ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν
ἐδαφικῶν συνθηκῶν, πάντως ὅμως ἡ ἀπόστασις δὲν ἦτο μικροτέρα τῶν 100 passus
(= 150 περίπου μέτρων).

Τὸ ἱππικὸν παρετάσσετο κατὰ κανόνα ἐν τῇ δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ πτέρυγι 34
(ala) τῆς ὅλης παρατάξεως καὶ τοῦτο, ἵνα ἀναπτυσσόμενον ὑπερφαλαγγίζῃ
τὰ κέρατα τῶν πολεμίων (89, 4. 93, 3. 4. 6), ἐκτὸς ἐὰν ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους
ἀπῄτει τὴν παρουσίαν ὁλοκλήρου τοῦ ἱππικοῦ ἐν τῷ ἑτέρῳ κέρατι (88, 6).

Acies γενικῶς ἐλέγετο καὶ ὁ παρατεταγμένος στρατὸς (84, 2. 85, 1. 3. 92.
1 κλπ.· ἰδ. Λεξιλόγιον), καθὼς καὶ ἡ μάχη (93, 8. 94, 5. 95, 4).

Τὸ παρατάσσειν τὸν στρατὸν πρὸς μάχην ἐλέγετο aciem instruere (84, 35
2. 88, 1. 97, 3) ἢ legiones (ἢ cohortes) in aciem constituere (89, 2).

Ἐν μεγίστῃ ἀνάγκῃ ἐσχηματίζετο καὶ τετάρτη γραμμὴ (quarta acies 89, 4, 36
93, 5) δι' ἀποσπάσεως ἀνδρῶν ἐκ τῆς παρατάξεως τοῦ κυρίου σώματος (de-
trahere 89, 4).

Ἡ τετάρτη γραμμὴ ἐχρησίμευεν ὡς ὑποστήριγμα μικροτέρου ἀριθμητι- 37
κῶς ἱππικοῦ (84, 3 : numero multis partibus esse inferiorem) καὶ ἠμπό-
διζε τὴν ὑπερφαλάγγισιν τοῦ κέρατος (89, 4 : cornu a multitudine equitum cir-
cuveniri) ἢ τῆς παρατάξεως (93, 4 : aciem circumire).

Ἡ θέσις, ἔνθα ἐτάσσετο ἕκαστος στρατιώτης ἢ ἑκάστη ναῦς, ἐλέγετο ordo 38
(92, 2. 93, 2. 101, 2)· ὅθεν ἡ φράσις incertis ordinibus ἢ nullis ordinibus certis
δηλοῖ εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις τὴν μὴ ὡρισμένην (καλὴν) τάξιν,
τὴν ἀταξίαν (101, 2).

Τὰ ἄκρα τῆς ὅλης τοῦ στρατοῦ ἢ τοῦ ναυτικοῦ παρατάξεως ἢ καὶ σώμα- 39
τος στρατοῦ ἐκαλοῦντο κέρατα (cornua 104, 4), ἀριστερὸν κέρας (sinistrum
cornu 88, 2. 89, 1. 3. 93, 3. 8) καὶ δεξιὸν κέρας (dextrum cornu 89, 1. 3. 4).
Τὸ δὲ κέντρον ἐλέγετο media acies (89, 3).

Ἄλλου εἴδους σχηματισμοὶ ἦσαν : 1) cuneus (σφηνοειδὴς σχηματισμὸς 40
παρατάξεως)· 2) testudo (χελώνη, σκέπη διὰ συμφραττομένων ἀσπίδων)· 3)
orbis (κύκλος στρατιωτῶν ἐχόντων μέτωπον πρὸς τὰ ἔξω, γινόμενος ἐν
ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ πρὸς ἀποφυγὴν κυκλώσεως).

10. Τάξις πορείας (agmen legionum, ordo agminis). Ὁ ἐν πορείᾳ στρα- 41
τὸς ἐκαλεῖτο agmen (πρβλ. καὶ 85, 4). Τούτου προηγοῦντο μεμονωμένοι
κατάσκοποι (speculatores) ἢ ἐφοδεῖαι συνηθέστερον ἔφιπποι (exploratores
ἢ antecursores ἀνιχνευταί, πρόδρομοι). Ὁ στρατὸς ἐπορεύετο διηρημένος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς 3 τμήματα : 1) agmen primum ἢ priores (προφυλακὴ) κυρίως ἐξ ἱππέων καὶ ὑποστηρίγματος ἐπικούρων πεζῶν· 2) agmen ἢ exercitus ἢ agmen legionum (κύριον σῶμα)· 3) agmen extremum ἢ novissimum ἢ ἁπλῶς novissimi (ὀπισθοφυλακή, ὀπισθοφύλακες).

Τὸ κύριον σῶμα ἐβάδιζε κατὰ τρεῖς τρόπους : α′) κατὰ φάλαγγα, ἑκάστης λεγεῶνος ἐχούσης ὄπισθεν αὐτῆς τὰς ἀποσκευὰς (longissimo agmine), β′) κατὰ φάλαγγα, ἀλλὰ τῶν ἀποσκευῶν εὑρισκομένων ἐν τέλει τοῦ ὅλου σώματος καὶ γ′) ἢ κατὰ τριπλᾶς φάλαγγας (acie triplici instructa ἢ instituta) ἢ ἐν τετραγώνῳ (agmine quadrato) περικλείοντι τὰς βαρείας ἀποσκευάς. Τὸ ἱππικὸν κατὰ κανόνα προεπορεύετο τοῦ πεζικοῦ.

Σημείωσις. Ὁσάκις παρίστατο ἀνάγκη ταχίστης πορείας, αἱ ἀποσκευαὶ κατελείποντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἢ ἐν φιλικῇ πόλει.

42 Ἡ κανονικὴ πορεία τῶν στρατιωτῶν (iustum iter ἢ ἁπλῶς iter) ἦτο ἑξάωρος, διανυομένης οὕτω ἀποστάσεως 20 - 25 χλμ. Ἐν ἐκτάκτῳ πορείᾳ (magnum iter) διηνύοντο ἐπὶ 8 - 9 ὥρας 30 περίπου χλμ., ἀλλὰ καὶ πλείονα (maximum iter, περ. 45 χλμ. Ὁ Καῖσαρ ἐν ἀνάγκῃ διήνυε καὶ πολὺ περισσότερα). Εἰς τὰς πορείας ταύτας ὑπήγοντο καὶ αἱ μικρότεραί πως (minora itinera 102, 1). Πορεία ἐγίνετο ἐν ἀνάγκῃ καὶ κατὰ τὴν νύκτα (nocturnum iter 96, 4).

43 Τὸ ῥωμ. μίλλιον (mille passus [πληθ. ἀριθ.] ἢ ἁπλῶς mille) συνέκειτο ἐκ 1000 βημάτων (passus = [διπλοῦν] βῆμα = 5 pedes· ἕκαστος πούς = 0,2963 μ.) καὶ ἰσοδυνάμει περίπου πρὸς 1 ¹/₂ χλμ., ἤτοι ἀκριβέστερον πρὸς 1,481 μ. 50). Ἑπομένως milia passuum VI = περίπου 9 χλμ. (97, 3).

44 **11. Στρατόπεδον** (castra 82, 1. 88, 1. 96, 1. 97, 1. 3. 98. 3). Τὸ χειμερινὸν στρατόπεδον κατασκευαζόμενον πλησίον πόλεων πρὸς διαρκῆ στρατοπέδευσιν τοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν χειμῶνα ἐκαλεῖτο χειμάδια (hiberna) καὶ ἀπήτει ἔργα ὀχυρώσεως σοβαρὰ πρὸς συνεχῆ διαμονὴν (opus hibernorum). Τὸ διαχειμάζειν ἐλέγετο hibernare ἢ hiemare καὶ τὸ ὁδηγεῖν τὸν στρατὸν εἰς τὰ χειμάδια ἐδηλοῦτο διὰ τοῦ exercitum ἢ milites in hiberna deducere (ἢ in hibernis collocare), τὸ δὲ ἀντίθετον διὰ τοῦ legiones ex hibernis educere (ἢ evocare).

Ὁ ῥωμ. στρατός, ὁσάκις κατελαμβάνετο ὑπὸ τῆς νυκτός, ὤφειλε μετὰ τὴν πορείαν νὰ στρατοπεδεύῃ (castra facere ἢ ponere). Ὁ τόπος (ὡς καὶ αὐτὴ ἡ ἡμερησία πορεία) ἐσημαίνετο διὰ τῆς λ. castra. Διὰ νὰ χαραχθῇ καὶ ἑτοιμασθῇ στρατόπεδον ἔπρεπε πρῶτον νὰ ἐκλεγῇ ὁ τόπος (castris idoneum locum deligere), ὅστις, διὰ νὰ θεωρηθῇ κατάλληλος (locus idoneus ἢ opportunus), ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐπὶ ὑψώματος (in colle 85, 1) κυρίως μὲν διὰ λόγους στρατηγικοὺς ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εὐκολωτέραν ἀποχέτευσιν τῶν ὑδάτων, προσέτι δὲ καὶ πρὸς ἐπίτευξιν μεγαλυτέρας φθορᾶς τῶν ἐφορμώντων στρατιωτῶν. Τὸ σχῆμα τοῦ στρατοπέδου ἦτο σχεδὸν τετράγωνον (c. quadrata π. χ. 658 X 655 μ.) ἢ καὶ ὀρθογώνιον (oblonga π. χ. 630 X 560 ἢ 680×290),

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀναλόγως καὶ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στρατιωτῶν, μετὰ
γωνιῶν ἐστρογγυλευμένων καὶ τεσσάρων κατ' ἐλάχιστον ὅρον πυλῶν (portae)
ἀνὰ μίαν ἐφ' ἑκάστης πλευρᾶς (85, 5. 94, 5). *

Ἡ πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἐστραμμένη πύλη (πλάτους περίπου 12 μ.), δι' ἧς 45
κυρίως, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἑτέρας τῶν πλαγίων πυλῶν (85, 4 : in portis), ἐξήρ-
χετο ὁ στρατὸς πρὸς ἔφοδον, ἐκαλεῖτο porta praetoria (94, 5), ἡ δ' ἐπὶ τῆς
παραλλήλου πλευρᾶς, ἤτοι ἡ ἀκριβῶς ἀπέναντι πύλη, ἐκαλεῖτο porta de-
cumana (96, 3) καὶ ἐχρησίμευεν κυρίως πρὸς εἴσοδον, ἔχουσα πλάτος περί-
που 9,50 μ.

Τὸ στρατηγεῖον ἢ καὶ ἡ σκηνὴ τοῦ στρατηγοῦ ἐκαλεῖτο praetorium, 46
(82, 1. 94, 6) ἐκ τοῦ παλαιοῦ ὀνόματος τοῦ πραίτωρος. Τοῦτο ἔκειτο σχεδὸν
ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ στρατοπέδου παρὰ τὸ βῆμα (suggestus, ἰδ. καὶ ἄρ. 30), ὁπό-
θεν ὁ στρατηγὸς ἠδύνατο νὰ ἀγορεύῃ πρὸς τοὺς στρατιώτας (82, 1).

Ἐὰν ἐν τῷ στρατοπέδῳ συνυπῆρχον δύο ἰσότιμοι στρατηγοί, ἐστήνετο καὶ 47
δευτέρα στρατηγικὴ σκηνὴ (alterum praetorium tendi 82, 1, ἰδὲ καὶ ἄρ. 30).

Τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ σκηνῶν (tabernacula 85, 4. 96, 1) αἱ μὲν θε- 48
ριναὶ ἦσαν ἐκ δέρματος χωρητικότητος περίπου 11 ἀνδρῶν, αἱ δὲ χειμεριναὶ (ca-
sae) ἦσαν συνήθως ξύλιναι καὶ ἠδύναντο νὰ περιλάβωσι περισσοτέρους
ἄνδρας.

Πρὸς ἀποφυγὴν ὑπερβολικῆς θερμότητος κατεσκεύαζον ἐνίοτε οἱ ἀξιωμα- 49
τικοὶ σκιάδας ἐκ κλάδων, εἶδος *κρεββατίνας* (trichīlae 96, 1).

Αἱ μεταστρατοπεδεύσεις (castra promovere ἢ movere 85, 2) ἔπρεπε νὰ 50
γίνωνται ἐν ἀπολύτῳ σιγῇ καὶ τάξει. Τὸ προχωρεῖν μετὰ τοῦ στρατοῦ πρὸς τὰ
πρόσω τοῦ στρατοπέδου ἐλέγετο a castris progredi (84, 2).

12. Ὀχυρωματικὰ ἔργα (munitiones, opus, 97, 2). Ταῦτα κατασκευα- 51
ζόμενα κυρίως ἐν αὐτῷ τῷ στρατοπέδῳ ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ (88, 5. 94, 4. 97, 2),
συνίσταντο : 1) ἐκ χαρακωμάτων μετὰ σκολόπων ἢ ἄνευ σκολόπων, τὰ ὁποῖα
περιέβαλλον αὐτὸ (vallum 95, 1. 5. 96, 3· πρβλ. circumvallare)· 2) ἐκ τάφρων
(fossae, πλάτους κατ' ἀνώτατον ὅρον 5 μέτρ. καὶ βάθους 2,70 μέτρ.)· 3)
ἐκ σωρῶν χώματος κυρίως ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ὑλῶν (agger)· 4) ἐξ ἐπάλξεων
(lorīca) καὶ 5) ἐκ φρουρίων (castella).

Τὰ φρούρια ἠδύναντο νὰ κατασκευασθῶσι καὶ ἐπὶ δεσποζόντων πλησιο- 52
χώρων στρατηγικῶν σημείων (propinqua castella 88, 4. 99, 4).

Τόποι ὀχυροὶ καταλαμβανόμενοι ὑπὸ στρατιωτικῶν ἀπο- 53
σπασμάτων, ἐλέγοντο praesidia (83, 3).

---

* *Ἐνίοτε διὰ λόγους στρατηγικούς, μολονότι ἐπέτρεπε τὸ ἔδαφος, ἠλάττωνον τὰς διαστάσεις τοῦ στρατοπέδου (castra contrahere), ὅπερ ἔργον ἤγετο εἰς πέρας συνήθως ἐντὸς 3 - 4 ὡρῶν, ἀναλόγως τῶν ἀπασχολουμένων πρὸς τοῦτο ἀνδρῶν, εἰς οὓς κατεμετρεῖτο ἡ ἀνάλογος ἐργασία (opere dimenso) ὀχυρώσεων καὶ ὁδοποιήσεως.*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

54 **13. Φρουραί.** Πρὸ ἑκάστης τῶν πυλῶν τοῦ στρατοπέδου ὑπῆρχεν ἀνάλογον πρὸς τὰς περιστάσεις ἀπόσπασμα ἐκ πεζῶν ἢ καὶ ἐφίππων πρὸς φύλαξιν αὐτῶν. Ἡ θέσις αὐτή, ὡς καὶ οἱ φυλάττοντες, ἐκαλεῖτο statio (94, 5). Οἱ εἰς διάφορα δὲ μέρη εὐάριθμοι (3 - 4 ἄνδρες) σκοποὶ σώματος πεζικοῦ ἢ ναυτικοῦ ἐλέγοντο custodes ἢ custodiae (101, 2).

55 **14. Ἔφοδοι.** Ἐὰν πρὸ τῆς μάχης ὁ στρατὸς εὑρίσκετο ἐν τῷ στρατοπέδῳ,
συνέβαινον τὰ ἑξῆς κατὰ σειρὰν γεγονότα. Ὁ στρατηγὸς ἦρεν ἐπὶ τῆς στρατηγι-
56 κῆς σκηνῆς σημαίαν (vexillum proponere, ἰδὲ καὶ ἀρ. 28), ἵνα οἱ ἐντὸς τοῦ
στρατοπέδου εὑρισκόμενοι στρατιῶται δράμωσιν εἰς τὰ ὅπλα (ad arma con-
curri) εἶτα ἔδιδε διὰ τῆς σάλπιγγος τὸ σημεῖον πρὸς παράταξιν signum dare
ἢ signum tubā dare 85, 4. 91, 2. 92, 5. 93, 1) ἢ πρὸς ἀνάκλησιν τῶν
τυχὸν ἐκτὸς τοῦ στρατοπέδου ἀπασχολουμένων εἰς ἔργα ὀχυρωτικῆς, μετὰ
57 ταῦτα δὲ ἐξῆγε τὸν στρατὸν (exercitum ἢ copias ex castris ἢ ἁπλῶς cas-
tris educere 84, 2. 85, 5) καὶ παρέτασσεν αὐτὸν (aciem instruere 84, 2. 85,
1. 88, 1. 97, 3)· τέλος δὲ ἔδιδε τὸ πρὸς μάχην σημεῖον διὰ τῆς σάλπιγγος
(dare signum ἢ dare signum proelii ἢ dare signum proelii commitendi 85,
4. 91, 2. 93, 1) ἢ καὶ διὰ τοῦ vexillum, ὅπερ ἀναπετεννύετο, ὡς ἐλέχθη, (ἰδ.
ἀρ. 28, 29, 55), ἄνωθεν τῆς στρατηγικῆς σκηνῆς.

58 Πρὸ τῆς μάχης, εἴτε ἐντὸς τοῦ στρατοπέδου εἴτε καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, ἢ
καὶ κατ' αὐτὴν τὴν μάχην ὁ στρατηγὸς ἀνεπτέρωνε τὸ φρόνημα τῶν ἀνδρῶν
διὰ προτρεπτικῶν λόγων (praesidia confirmare 94, 6. milites ἢ exercitum
59 cohortari 85, 4. 90, 1. 94, 3. 97, 4). Ἐπηκολούθει τροχάδην καὶ ἀλληλοδιαδό-
χως (89, 4. 94, 1) ἔφοδος (procurrere 93, 1. 6. excursus 92, 2. concurri 93, 1)
καὶ ἅμα τῇ προσεγγίσει πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἐν μέσῳ ἰαχῶν (clamor 92, 5) ἐξε-
σφενδονίζοντο οἱ ὑσσοί, τὰ ἀκόντια (pila ἢ tela immittere 92, 3. 93, 1. 2)
καὶ τέλος κατέφευγον εἰς τὰ ἀγχέμαχα ὅπλα (gladium educere ἢ stringere
ἢ destringere 93, 1. ad gladios redire 93, 2 gladiis ἢ gladio comminus
rem gerere).

60 Διὰ τῶν σαλπίγγων ἐσημαίνετο ἡ προέλασις (progressus), ὁμοῦ δὲ μετὰ τῶν σαλπίγγων, ὅτε τὰ ἀντιμέτωπα στρατεύματα ἦσαν πολὺ πλησίον, συνήχουν καὶ τὰ κέρατα (ἰδ. ἀρ. 29).

61 Ἡ γενικὴ ἔφοδος ὡς καὶ αἱ ἐπὶ μέρους μικρότεραι τοιαῦται (excursus 92, 2) ἐκαλοῦντο impetus (92, 2. 95, 3. 6. 101, 6).

62 Κατὰ τὸν χρόνον τῆς γενικῆς ἐφόδου κατελείποντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ (84, 4) ἢ ἐν ἄλλοις ὀχυροῖς τόποις (castella 88, 4. 99, 4) φρουραὶ (praesidium 94, 5. 95, 3. 99, 4).

63 **15. Πολεμικὰ συμβούλια.** Τὸ πολεμικὸν συμβούλιον (consilium 82, 5. 83, 3. 86, 1. 87, 7) συνεκροτεῖτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχηγοῦ, εἰς ὃ ἐλάμβανον μέρος οἱ legati, tribuni militum, centuriones primi ordinis, ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ centuriones ἐν ἐξαιρετικαῖς περιστάσεσι. Τὸ πολεμικὸν συμβούλιον παρόντος τοῦ Καίσαρος ἐλαχίστην εἶχε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πολεμικὴν σημασίαν καὶ συνεκαλεῖτο ὑπ' αὐτοῦ μόνον πρὸς ἐπιβολὴν ἐπιπλήξεως, πρὸς ἐμψύχωσιν ἢ πρὸς ἀνάπτυξιν στρατηγικοῦ σχεδίου (πρβλ. 86, 1, ἔνθα πρόκειται περὶ τοῦ Πομπηίου).

16. Στόλος (classis). Οὗτος περιελάμβανε πολεμικὰς ναῦς, αἵτινες διὰ 64
τὸ μῆκος αὐτῶν (πρβλ. σχέσιν μήκους πρὸς πλάτος 1 : 7, 1 : 8) ἐκαλοῦντο naves longae μακραὶ νῆες κατὰ τὸν τύπον τῆς ἑλληνικῆς τριήρους. Αἱ νῆες αὗται ἀναλόγως πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν σειρῶν τῶν κωπῶν (remi) ἦσαν: 1) birēmes *διήρεις* ἢ *δίκροτοι*, ἐν αἷς καταλέγονται καὶ αἱ Λιβυρνίδες νῆες (Liburnae), ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ actuariae naves (101, 6. 102, 5), οὖσαι κατὰ τὸ μῆκος μεταξὺ τῶν naves longae καὶ naves onerariae. Αἱ naves actuariae· εἶχον μίαν σειρὰν κωπῶν, μεγάλην ταχύτητα καὶ ἦσαν ἀκάλυπτοι (apertae)· 2) trirēmes, *τριήρεις*, (101, 6)· 3) quadrirēmes *τετρήρεις*· καὶ 4) quinquerēmes *πεντήρεις* (100, 2. 101, 6).

Κατὰ τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς διεκρίνοντο αἱ νῆες: 1) εἰς apertae 65
(αἵτινες ἦσαν ἐσκεπασμέναι διὰ καταστρώματος μόνον κατὰ τὸ ἐμπρόσθιον καὶ ὀπίσθιον μέρος πρὸς τοποθέτησιν οὐχὶ μόνον τῶν κωπῶν ἀλλὰ καὶ ὅπως οἱ classiarii (ἰδ. ἀρ. 67) ἵστανται ἐπ' αὐτοῦ καὶ 2) εἰς tectae ἢ constrātae (αἵτινες ἦσαν κατάφρακτοι, ἤτοι εἶχον κατάστρωμα πρὸς προφύλαξιν τῶν ἐρετῶν 100, 2). Ἐπίσης ὑπῆρχον ἐν τῷ στόλῳ *φορτηγίδες* νῆες ἢ *μεταγωγικαὶ* ἄνευ κωπῶν, δυνάμεναι νὰ περιλάβωσι 30 περίπου ἵππους καὶ 100 - 180 ἄνδρας (naves onerariae 100, 3. 101, 2. 4., πρβλ. καὶ naves frumentariae 96, 4),
αἵτινες ἐναυπηγοῦντο πλατύτεραι καὶ βραχύτεραι (1 : 3 ἢ 1 : 4· ἰδὲ ἀρ. 64) 66
Αἱ πρόσκοποι νῆες ὠνομάζοντο speculatoria navigia, τὰ δὲ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν νεῶν ἀκάτια ἐκαλοῦντο scaphae (101, 6· ἰδὲ καὶ 100, 2) καὶ naviculae parvulae (λεμβίσκοι 104, 3).

17. Πλήρωμα. Τὸ πλήρωμα τῆς νεὼς ἀπετέλουν οἱ καλούμενοι ναυτικοὶ 67
στρατιῶται (classiarii 100, 2 ἢ defensores ἢ καὶ propugnatores· πρβλ. τοὺς «ἐπιβάτας» τῶν ἀρχαίων), ἐκλεγόμενοι ἐκ τῶν milites legionarii, οἱ οἰακισταὶ ἢ πρῳρεῖς (gubernatores), οἱ ναῦται (nautae, *μοῦτσοι*) καὶ οἱ ἐρέται (remiges). Οἱ κωπηλάται ἦσαν δοῦλοι καὶ οἱ ναῦται ἀνῆκον εἰς τὸν ἐπικουρικὸν στρατὸν (socii navales). Ἅπαν τὸ πλήρωμα ἦτο ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ magister navis.

18. Διοίκησις. Οἱ διοικηταὶ τῶν νεῶν τοῦ στόλου ἦσαν ὑπὸ τὴν γενικὴν 68
ἀρχηγίαν τοῦ ναυάρχου (qui classi praeerat 101, 1), ὅστις ἔπρεπε νὰ ἔχῃ βαθμὸν legatus. Διοικητὴς νεὼς ἠδύνατο νὰ γίνῃ καὶ ὁ centurio, ὁ tribunus militum, ὁ legatus, ὁ quaestor καὶ ὁ praefectus, ἐὰν ὁ τελευταῖος οὗτος ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς ἐπικουρικῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα μετεφέροντο χάριν στρατιωτικῆς ἐπιχειρήσεως.

Τὸ ἐξοπλίζειν ναῦν δι' ὅλων τῶν σκευῶν (armamenta τ. ἔ. rostrum 69
copulae, falces, ancora, funus, antemnae, vela κ. τ. τ.) ἐλέγετο naves

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

instruere (100, 2) ἢ armare, τὸ δὲ ἀγκυροβολεῖν ancoram iacĕre (περὶ τοῦ in ancoris ἢ ad ancoram ἢ ad ancoras consistere 102, 4 ἰδ. Λεξιλ.). Τὸ ἀπαίρειν ἐδηλοῦτο διὰ τῆς φράσεως ancoras tollere ἢ naves solvere (101, 6. 102, 7), τὸ δὲ ἐπιβαίνειν τῶν νεῶν ἐλέγετο naves conscendere (96, 4. 104, 3). Ἐπίσης τὸ ἀνελκύειν τὰς ναῦς εἰς τὴν ξηρὰν ἐδηλοῦτο διὰ τοῦ naves subducere ἢ naves in aridum subducere.

70 Σπουδαιότατον ἔργον κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἦτο : α') ἡ συντριβὴ *(ξεχαρβάλωμα)* τῶν κωπῶν τῆς ἐχθρικῆς νεὼς (remos transcurrentem detergere)· β') ἡ δι' ἑλιγμῶν ἀποφυγὴ τῶν συγκρούσεων (eludere = eludendo vitare impetus)· καὶ γ') ἡ καταβύθισις νεὼς (naves deprimere 101, 6).

71 **19. Πολιτικαὶ τάξεις.** Οἱ ρωμαῖοι πολῖται διεκρίνοντο εἰς τρεῖς τάξεις : τὴν συγκλητικὴν (ordo senatorius 97, 5), τὴν ἱππάδα (ordo equester) καὶ τὴν τῶν λοιπῶν, ἥτις τάξις (καταχρηστικῶς πολλάκις) καλεῖται plebs.

72 Ὁ διατελέσας ὕπατος ἐλέγετο consularis (82, 3. 102, 7), ὁ δὲ διατελέσας στρατηγὸς ἐκαλεῖτο praetorius (82, 3).

73 **20. Ἐκλογαὶ** (comitia 82, 5). Κατὰ ταύτας ἐλάμβανε μέρος σύμπας ὁ ρωμαϊκὸς λαὸς ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως (in campo Martio).

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ὑποβάλωσιν ὑποψηφιότητα (petitio), ἄνευ κινδύνου ἀκυρώσεως τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν, ἔπρεπε νὰ αἰτήσωσι τοῦτο αὐτοπροσώπως παρὰ τοῦ διοικήσοντος τὰς ἀρχαιρεσίας ἄρχοντος 17 ἡμέρας πρὸ τῶν ἐκλογῶν, ὅστις κατέγραφε τὰ ὀνόματα τῶν ὑποψηφίων ἔν τινι καταλόγῳ καὶ μόνον τὰς εἰς τούτους διδομένας ψήφους ἐθεώρει ἐγκύρους (rationem eorum comitiis habere 82, 5) καὶ τούτων μόνον τὸ ἀποτέλεσμα διὰ τοῦ κήρυκος ἀνεφέρετο.

74 Ἡ ἔγκυρος ἐκλογικὴ δήλωσις καθίστατο ἀδύνατος, ἐὰν ὁ ὑποψήφιος ἀπεδήμει χάριν δημοσίας τινὸς ὑπηρεσίας (abesse 82, 5).

75 **21. Δελτία.** Προκειμένου περὶ λήψεως δικαστικῆς ἀποφάσεως ἐλαμβάνοντο τρία δελτία (tabellae πινάκια 83, 3). Ταῦτα κατεσκευασμένα ἐκ ξύλου πύξου *(πυξάρι, τσιμσίρι)* ἔφερον ἐγκεχαραγμένα εἴτε τὰ γράμματα A. ἢ L. (absolvo = ἀθῳῶ, libero = ἀπολύω· ὅθεν τὰ δύο ταῦτα γράμματα ἐκαλοῦντο καὶ litterae salutares, σωτήρια γράμματα) εἴτε τὰ C. ἢ D. (condemno, damno = καταδικάζω· ὅθεν τὸ C. ἢ τὸ D. littera tristis ἐλέγετο). Ὁ μέλλων νὰ ψηφίσῃ, γυμνὸν ἔχων τὸν βραχίονα (aperto bracchio), ἔρριπτε τὸ δελτίον εἰς τὴν ἐπὶ τούτῳ ὑδρίαν (sitella). Ἐπὶ ἀμφιβολίας ὁ ψηφίζων ἢ ἀπήλειφεν ἀμφότερα τὰ γράμματα ἢ ἐχρησιμοποίει τρίτον δελτίον, ἐφ' οὗ ἐφέροντο τὰ γράμματα N. L. (non liquet = δὲν εἶναι σαφές· ἤτοι . ἀμφιβάλλω, δίδω λευκὴν ψῆφον).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

2. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

82. Ὁ Πομπήιος ἀφικόμενος εἰς Θεσσαλίαν ἑνοῦται μετὰ τοῦ Σκιπίωνος.

paucis post diebus μετ' ὀλίγας ἡμέρας. **in Thessaliam** * Ὁ 1
Καῖσαρ ἤδη ἀπὸ τῆς 29 Ἰουλίου ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὸν ποτ. Ἐνιπέα
(*νῦν Τσιναρλῆ*) πλησίον τῆς Φαρσάλου. **ut velint** νὰ θελήσωσι (νὰ
λάβωσι τὴν καλωσύνην). Ἐν τούτῳ καὶ τῷ ἑπομένῳ κεφαλαίῳ ὡς καὶ ἐν
κεφ. 96 παριστᾷ ὁ Καῖσαρ τὴν ἄμετρον ἔπαρσιν τῶν ἀντιπάλων. **suis**
(ἐνν. militibus). **Scipionis milites** ἐπιμερισμὸς εἰς τὸ cunctum.
victoria ὁ Καῖσαρ ἡττήθη παρὰ τὸ Δυρράχιον. **praedae** *ἀρ. 4* **
castra *ἀρ. 44.* **honorem — classicum** *ἀρ. 30.* **praetorium**
ἀρ. 46 κ. 47.
auctis - coniunctis κυρίως πρῶτον coniunctis καὶ ἔπειτα auctis. 2
omnium σύναψον πρὸς τὸ opinio. **quicquid intercederet temporis** ὁ παρεμπίπτων, ὁ παρεμβαλλόμενος χρόνος.
tardius - consideratius ὑπον. β' ὅρος συγκρ. necessario ἢ quam 3
necesse esset = τοῦ ἀναγκαίου. **unius diei** ὑπον. ὑποκείμ. id, ὅπερ συγκεφαλαιοῖ τὴν προηγουμένην πρότασιν. **delectari** ὁ Πομπήιος διὰ τὴν ὑπεροψίαν ἀπεκαλεῖτο « *Ἀγαμέμνων καὶ βασιλεὺς βασιλέων* ». **numero** = loco = ἐν μοίρᾳ, ἐν θέσει. **dicerent** ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ adeo ut ὥστε νὰ λέγωσι.
in annos (ἐκ τῶν προτέρων καὶ) ἐπὶ ἔτη. **alii** ἄλλοι (ἐκ τῶν λο- 4
γομαχούντων).
in consilio ἐν τῷ (ἐν τῷ στρατοπέδῳ συγκροτηθέντι) συμβουλίῳ· 5
ἀρ. 63 **oporteretne** ἂν ἔπρεπε. **absentis** (καίπερ) ἀπόντος. **rationem haberi** *ἀρ. 73.* **necessarii** οἱ φίλοι. **praestarent** ἐξάρτησον ἐκ τοῦ fidem implorarent διὰ τοῦ ὑπον. ut. **recepisset** τὸ πλῆρες θὰ ἦτο = (ei) proficiscenti recepisset (in se). **reliqui** κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ necessarii. Σύνταξις : controversia... fuit...

---

* Πάσας τὰς ἱστορικὰς καὶ γεωγραφικὰς λέξεις ἰδὲ εἰς Πίνακα ἱστορικὸν καὶ γεωγραφικὸν μετὰ τὰς Ἑρμηνευτικὰς Σημειώσεις (σελ. 69 ἑπ.).

** Τὰς παραπομπὰς ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 1 — 75 ἰδὲ εἰς σελ. 33 — 44.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

cum... necessarii... implorarent (ut)... praestaret quod... (cum) reliqui... recusarent... ne antecederet. **in labore-periculo** = καίπερ ὁμοίων ὄντων τῶν μόχθων — τῶν κινδύνων (ἢ ἐπειδὴ... ἦσαν) **unus — omnes** ἀντίθεσις = εἷς *μόνος* — *πάντας*.

83. Οἱ Πομπηιανοὶ φιλονικοῦσι περὶ τῆς διανομῆς τῶν περιουσιῶν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Καίσαρος.

1 **iam** ἤδη, πρὸς τούτοις, ἐπὶ πλέον. **sacerdotio** πρόκειται περὶ τοῦ pontificatus maximus. Ὁ Καῖσαρ διετέλει ἀπό τοῦ 63 π. Χ. ὁ μέγιστος τῶν ἱεροφαντῶν (pontifex maximus). **cotidianis contentionibus** (ἀφαιρ. τῆς αἰτίας) = cum cotidie contenderent. **verborum** περιωρίσθησαν μόνον εἰς ἀντεγκλήσεις, ἄλλως θὰ ἔλεγε rerum ἀντὶ verborum.

2 **postulavit** τοῦτο ἐγένετο ἵνα παρεμποδισθῇ ἡ ἐκ δευτέρου ἐκλογὴ αὐτοῦ ὡς ὑπάτου. **exercitus** γεν. ἀντικειμενικὴ εἰς τὸ proditionis. **quod** ἐνν. facinus (= proditionem). **diceret...** = dicebat ἢ quod, ut dicebat, gestum esset.

3 **consilio** *ἀρ. 63.* **sibi** ἑαυτῷ (τῷ Δομ.)· σύναψον τῷ placere. **confecto** μτχ. ἀπόλυτος χρον. **ternas tabellas** *ἀρ. 75.* **dari - ferrent** ἀλλαγὴ συντάξεως=dari - ferre. **ad iudicandum** ἀπολύτως = πρὸς ψήφισιν, πρὸς ἀπόφασιν. **iis qui...essent....interfuissent** = εἰς τοὺς ὄντας καὶ λαβόντας μέρος. **sententiasque...ferrent** καὶ (ἔπειτα, τοῦ πολέμου πλέον περατωθέντος) νά... **Romae**=ἐν Ῥώμῃ. **inter praesidia** ἐν τοῖς ὀχυροῖς μέρεσι τοῖς κατεχομένοις ὑπὸ φρουρᾶς τοῦ Πομπηΐου (ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Πομπ.) *ἀρ. 53.* **neque praestitissent** = neque dedissent. Μετάφρ.: χωρὶς νὰ δώσωσιν ἐνεργὸν βοήθειαν.

4 **qui** (eorum) qui. **liberandos** δηλοῖ τὸν σκοπόν. **pecunia** ἐνταῦθα προτείνει ὁ Δομίτιος ἀντὶ τῆς λευκῆς, οὕτως εἰπεῖν, ψήφου τὸ χρηματικὸν πρόστιμον.

5 **postremo** = denique, τέλος. **de praemiis pecuniae** = de praemiis rei pecuniariae περὶ χρηματικῶν ἀμοιβῶν. **de persequendis inimicitiis** (γερουνδιακὴ ἕλξις) = de persequendo inimicitias (ἀντὶ inimicos). Σύνταξις: nec cogitabat quibus... possent (ἠδύναντο), sed quem ad modum deberent (ὤφειλον) uti victoriā (ἀφ.). **superare** ἀπολύτως = vincere. **uti** ἀπαρμφ. τοῦ ἀποθετικοῦ ρ. utor.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

84. Ὁ Καῖσαρ, πρὸς ἐξιχνίασιν τῶν προθέσεων τοῦ Πομπηίου, παρατάσσει πολλάκις τοὺς στρατιώτας εἰς τάξιν μάχης.

praeparata ἐτέθη ἡ πρόθεσις prae ἀντὶ τῆς cum (com —) διὰ τὸ 1
ἑπόμενον cum τοῦ confirmatis militibus (militibus κυρίως = ani-
mis militum). Τὸ ἀντίθετον τοῦ confirmare εἶναι τὸ debilitare.
satis longo = tam longo. Εἶχε παρέλθει περίπου μήν. **satis per-
spectum habere** ἐντονώτερον τοῦ satis perspexisse. Τὸ satis ἐπι-
τείνει ἔτι μᾶλλον τὸ perspectum habere animum. Ἔπρεπε νὰ τεθῇ
animos, διότι πρόκειται περὶ πολλῶν = τὰ πνεύματα, τὸ φρόνημα. **quo
— videretur...** = ut eo (δηλ. longo spatio) videretur sibi καθ' ὃ
ἐνόμιζε... **temptandum** ἐνν. esse. **haberet** πλαγία ἐρώτ. **ad**
ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ propositi καὶ voluntatis. Ἡ ad δηλοῖ τὸν σκοπόν.
eduxit τὴν 6 Αὐγ. *ἰδ. ἀρ. 56.* **instruxit** *ἀρ. 56.* **primo** = κατ' 2
ἀρχάς· ἀντιτίθεται πρὸς τὸ continentibus. **suis locis** = oportunis
locis εἰς μέρη προνομιοῦχα. **pauloque a castris longius** τὸ στρα-
τόπεδον τοῦ Πομπηίου ἀπεῖχε τοῦ στρατοπέδου τοῦ Καίσαρος 30 στα-
δίους, ἤτοι 5 $^{1}/_{2}$ χλμ. **continentibus...diebus** (sequentibus, conti-
nuis d.) τ.ἑ. τὴν 7 καὶ 8 Αὐγ. **ut progrederetur** = ita instruxit
ut progrederetur *ἀρ. 50.* **collibus** (δοτ.) **Pompeianis** δηλ. ἐν-
νοοῦνται οἱ λόφοι, τοὺς ὁποίους ὁ Πομπ. ὀχυρώσας εἶχε καταλάβει.
aciem *ἀρ. 34.* **quae res** = quod ὅπερ. **confirmatiorem** διότι 3
ἐνόμιζεν ὁ στρατὸς τοῦ Καίσαρος ὅτι οἱ Πομπηιανοὶ δὲν ἐτόλμων νὰ
πολεμήσωσι. **superius** = pristinum. **ut** σύναψον πρὸς τὸ iuberet.
multis partibus = multo = πολλῷ, κατὰ πολύ· *ἰδ. ἀρ. 37.* **esset**
ὑποκ. τὸ equitatus, ὅπερ ὑπονοεῖται ἐκ τοῦ προηγουμένου equitibus.
Ἡ ὑποτακτικὴ δηλοῖ τὸ ὑποκειμενικὸν αἴτιον. **expeditos** *ἀρ. 11.*
antesignanis ἰδὲ σημ. *ἀρ. 26.* **in** ὡς πρός· **mutatis** *ἀρ. 21.*
proeliari = pugnare *ἀρ. 21.* **consuetudine** ἀφαιρετ. τοῦ αἰτίου.
eius generis proeliorum ἀντὶ eius generis. **his rebus** =
quibus... rebus διὰ τούτων δέ, οὕτω δέ. **mille** οὐσ. χιλιάς. **etiam** 4
καί. **neque...terrerentur** καὶ νὰ μή... (= χωρὶς νά...). **namque**
= παραδείγματος χάριν. **per eos dies** κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς. 5

85. Ὁ Καῖσαρ ἀπὸ σκοποῦ συχνάκις μεταστρατοπεδεύει.

in colle ἐπί τινος λόφου τῶν διακλαδώσεων τοῦ ὄρους τοῦ νῦν καλου- 1
μένου *Καρατζᾶ-Ἀχμέτ· ἰδ. ἀρ. 44.* **instruebat** *ἀρ. 44.* **iniquis locis**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(δοτ.) = εἰς τόπους χαμηλοτέρους (διαφόρου ὑψομέτρου)· ἐπομένως
ὑπὸ δυσμενεῖς διὰ τὸν Καίσαρα τοπικὰς συνθήκας· *ἰδ. ἀρ. 50.* **se**
2 ἑαυτόν. **existimans** τὴν παραμονὴν τῆς μάχης τῆς Φαρσάλου.
belli rationem = bellandi rationem τρόπον (σχέδιον) τοῦ μά-
χεσθαι (τῆς μάχης). **ut...moveret...esset** ἐπεξήγησις τοῦ belli
rationem. **moveret** *ἀρ. 50.* **in itineribus** ἐν διαρκεῖ πορείᾳ.
3 **haec spectans ut** = eo consilio... ut. **movendis castris**
(γερουνδ. ἕλξις) = movendo castra (πρβλ. 83, 5)· *ἰδ. ἀρ. 50.* **in
itinere** ἡ πρόθ. in δηλοῖ τὸ αἴτιον.
4 **rebus** μέτρων. **signo dato** *ἀρ. 55.* **profectionis** δηλ. πρὸς
τὴν πόλιν Σκοτοῦσ(σ)αν παρὰ τὸ χωρίον *Σουπλὶ* (μετονομασθὲν νῦν
Ἁγία Τριάδα)· *ἰδ. ἀρ. 29.* **tabernaculis** *ἀρ. 48.* **detensis**
πρὸς περαιτέρω πορείαν. **paulo ante** πρὸ μικροῦ, ὀλίγον δηλ. πρὸ
τῆς διαλύσεως τῶν σκηνῶν. **extra** = praeter. **esse... progres-
sam** progredi = loco se movere. **non iniquo loco** οὐχὶ ὑπὸ
ἀνίσους ἐδαφικὰς συνθήκας. **dimicari** (ἀπροσώπως) = νὰ γίνῃ μάχη.
5 **apud suos** σύναψον πρὸς τὸ inquit· *ἰδ. ἀρ. 53.* **agmen** *ἀρ. 41.*
in portis = in ipsis prope portis *ἀρ. 44 καὶ 45.* **in praesen-
tia** τό γε νῦν. **nobis** εἶναι τὸ λογικὸν ὑποκείμ. τοῦ differendum
καὶ cogitandum. **sicut** ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ quod (δηλ. proelium).
animo ἀφαιρ. Ἠδύνατο νὰ τεθῇ καὶ ἀφαιρ. πληθ. animis *(ἰδ. 84,
1).* **ad dimicandum.** Ἐντονώτερον τοῦ dimicare. **confestim-
que.** Τὸ que συνδέει τὸ educit μετὰ τοῦ inquit. **expeditas** δηλ.
ἀφοῦ ἀπέβαλον τὰς sarcinas *(ἰδ. ἀρ. 11).* **educit** *ἀρ. 56.*

86. Ὁ Πομπήιος ἐνθαρρύνει τὸν στρατὸν πρὸς μάχην.

1 **ut** καθώς. **suorum** γεν. ὑποκειμ. εἰς τὸ hortatu (= hortantibus
suis). **proelio** (ἀφαιρ. ὀργαν.). **decertare** ἐνν. cum hoste. **con-
silio** *ἀρ. 63.* **dixerat.** Ἡ σύνταξις : dixerat fore uti prius quam
(πρὶν ἢ)...acies (πληθυντ.) concurrerent exercitus Caesaris pelle-
retur. **fore uti...pelleretur.** Περίφρασις τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ
2 παθητικοῦ μέλλοντος. **cum essent...admirati** = ἐπειδὴ τὸ εὗρον
παράξενον (ἀλλόκοτον), παρεξενεύθησαν. **rationem** = τὴν δικαιολο-
γίαν. **consilii** = τοῦ (πολεμικοῦ) σχεδίου. **accipite** = ἀκούσαντες
μάθετε. Τὸ ῥῆμα accipio δηλοῖ κατανοῶ ὅ,τι ἀκούω ἀναγινώσκω ἢ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βλέπω. Ἐνταῦθα ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ cognoscere, discere **quo... prodeatis** quo (σύνδ. = ut eo) prodeatis ἵνα βαδίσητε.
equitibus (δοτ.). **mihi** σύναψον πρὸς τὸ confirmaverunt = pol- 3
liciti sunt. **facturos** ἐνν. se (ἢ sese) esse. **ut—aggred. et...pellerent.** Τὸ ut ἐξαρτ. ἐκ τοῦ persuasi. **cum propius sit accessum** = ὅταν πλησιέστερον γένωνται, ὅταν πλησιάσωσι περισσότερον. **ab latere aperto** ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς. Τὸ ἀριστερὸν τοῦ Καίσαρος ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ Ἐνιπέως, ἀλλὰ τὸ δεξιὸν παρέμενεν ἀκάλυπτον, δηλ. οὔτε διὰ τοῦ Ἀπιδανοῦ (νῦν *Φερσαλίτικου*) προησπίζετο οὔτε διὰ τῶν μακρὰν πρὸς νότον ὑψουμένων λόφων. **acie** ὑποκείμ. τοῦ circumventa. **prius... quam... iaceretur** πρίν... ἢ... βληθῇ. **telum** = pilum. **in** (ἐπὶ ἐχθρικῆς ἐννοίας) = ἐναντίον.
legionum τῶν λεγεώνων, διὰ τὰς λεγεῶνας. **paene** τὸ ἐπίρρ. 4
κολάζει τὴν ἔννοιαν τοῦ sine vulnere. **sine vulnere** = sine vulneribus ἀναιμωτί, ἀναιμακτί. **cum** ἐπειδὴ (ἀφοῦ). **equitatu** ἀφαιρ. τοῦ κατά τι (*ἰδὲ κεφ. 83, 3:* multis partibus).
denuntiavit ut...ἔδωκε τὸ παράγγελμα νά... Τὸ ῥ. τοῦτο ἰσοδυναμεῖ 5
μὲν πρὸς τὸ impero (= κελεύω), ἀλλ' εἶναι ἐπισημότερον τούτου. Ἡ σύνταξις denuntiavit ut essent... et ne... fallerent. **parati** δηλ. ad dimicandum. **quoniam fieret** ἐπειδὴ παρουσιάζετο, προσεφέρετο. **ut—cogitavissent** = sicut — cog. = ὡς εἶχον σκεφθῇ· *ἰδὲ κεφ. 84, 4:* sicut... depoposcimus. **reliquorum** γενικὴ ὑποκειμενικὴ εἰς τὸ opinionem = τῶν λοιπῶν (οἵτινες δὲν παρευρίσκοντο ἐν τῷ συμβουλίῳ).

87. Ἡ μάχη ἀποφασίζεται διὰ τῶν παροτρύνσεων τοῦ Λαβιηνοῦ.

excepit (δηλ. oratione). **cum** ἐν ᾧ. **consilium** = τὸ (πολεμι- 1
κὸν) σχέδιον. **hunc** τόνδε, τοῦτον ἐδῶ. **qui... devicerit** = ὁ νικήσας.
Calliam Germaniamque τοῦτο ἐλέχθη μετὰ σκοπίμου ὑπερβο- 2
λῆς, καθότι ἅπασαν μὲν τὴν Γαλατίαν δὲν ἐνίκησε, τῆς δὲ Γερμανίας μόνον ἐλάχιστον μέρος ὑπέταξε. Τὸ que = *καὶ αὐτήν*. Ἡ ἔννοια : Δὲν πρέπει νὰ φοβῆσθε, διότι ὁ στρατὸς αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ νικήσας...
omnibus interfui proeliis (δοτ.). Τοῦτο ἐλέχθη μετὰ σκοπίμου 3
ὑπερβολῆς, ὅπως οἱ λόγοι αὐτοῦ προσλάβωσι τὸ πρέπον κῦρος καὶ τὴν ἀνάλογον ἐπισημότητα. **illius** τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου (στρατοῦ).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

4 **an non** ἢ δέν. Ἐτέθη τὸ an non χωρὶς νὰ προηγῆται ἐρώτησις. **ex iis, qui...remanserunt** τοῦτο εἶναι συμπλήρωμα τοῦ esse...factas ὅπερ ἀπρμφ. ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ audistis. **valetudinis** = morbi. *ἀρ. 24.* **copiae...quas videtis** τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές, διότι, ὡς γνωστόν, ἐν Φαρσάλῳ ἐπολέμησαν σχεδὸν μόνον veterani τοῦ Καίσαρος. **horum annorum** τῶν *δύο τούτων τελευταίων* ἐτῶν. **in citeriore Gallia.** Τοῦτο ἀληθεύει ἐν μέρει, καθότι ἐστρατολογήθησαν καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν. **plerique** ἐνν. milites harum copiarum. **ex coloniis** τὰς ἀποικίας ταύτας (coloniae civium Romanorum) ᾤκιζεν αὐτὴ ἡ τῶν Ῥωμαίων πόλις ἐξ ἰδίων πολιτῶν. **Transpadanis** τ.ἔ. ἐκ τῶν πόλεων τῆς Gallia Transpadana. **ac tamen** τὸ tamen ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν τῇ δευτερευούσῃ προτάσει ἐνυπάρχουσαν ἔννοιαν : *καὶ εἶχεν ἀκόμη ἐπίλεκτον στρατόν, ἀλλ' ὅμως...* **quod... roboris** quantum... roboris. Εἶναι ὑποκείμ. τοῦ interiit. **se** ὑποκ. τοῦ non reversurum.

5 **nisi** εἰμή. **ut** ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ hortatus est.

6 **hoc laudans** τοῦτο ἐπαινῶν. **vero** τῇ ἀληθείᾳ, ἀληθῶς. **nec vero — qui... dubitaret** = καὶ οὐδεὶς ὑπῆρξε πράγματι — ὁ διστάζων.

7 **cum** ἀφοῦ. **in consilio** *ἀρ. 63.* **omnium** πάντων τῶν παρόντων, γενικῶς. **praecipiebant** ἕνεκα τῶν λόγων τοῦ Πομπηίου καὶ τοῦ Λαβιηνοῦ. **quod... videbatur** (ἐδόκει αὐτοῖς) = διότι ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν... **de re tanta** περὶ τόσον σπουδαίας ὑποθέσεως. **imperatore** *ἀρ. 15.*

88. Ἡ Πομπηιανὴ παράταξις.

1 **castris** (δοτ.) = ad castra *ἀρ. 44.* Ὁ Πομπήιος δὲν εἶχε πολὺ ἀπομακρυνθῇ τοῦ στρατοπέδου του. **ad hunc modum** = hoc modo. **instructam** ἐνν. esse· *ἀρ. 56.*

2 **cornu** *ἀρ. 39.* **duae.** Ἡ Σύγκλητος ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀνανεώσεως τοῦ Παρθικοῦ πολέμου ἀφήρεσεν ἀπὸ τοῦ Καίσαρος δύο λεγεῶνας (κυρίως μίαν, διότι ἡ ἑτέρα εἶχε δοθῇ τῷ Καίσαρι ὑπὸ τοῦ Πομπηίου τῷ 55 π. Χ.), ἃς ὅμως αὕτη διετήρησεν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ἀντιπάλου του Πομπηίου. **ex** ἕνεκα, ἐξ αἰτίας. **prima — tertia.** Ἡ πρώτη λεγεὼν τοῦ Πομπηίου ἦτο ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Καίσαρος ἡ legio VI. καὶ ἡ τρίτη λεγεὼν ἡ legio XV. **in eo loco.** Ὁ Πομπήιος εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ τὸν Δομίτιον Ἀηνόβαρβον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

mediam aciem *ἀρ. 39.* **legio — erant collocatae** σύνταξις 3
κατὰ σύνεσιν (ἰδ. κατωτ.). **traductas** ἐνν. esse. **in dextro cornu**
ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Λέντλου. **collocatae** ὑποκείμ. = Ciliciensis
legio et cohortes Hispanae (Ciliciensis legio coniuncta cum co-
hortibus). **has** τὰς ἐν § 1 καὶ 2. **firmissimas** (= fidelissimas, 4
certissimas), ὡς τὰς ἀρίστας (καθὸ ἐξ ἐπιλέκτων ἀποτελουμένας) ἐν
ἀντιθέσει πρὸς τὰς reliquas, αἵτινες συνέκειντο ἐκ νεοσυλλέκτων. **nu-
meroque** καὶ τὸν ἀριθμόν, καὶ ἐν συνόλῳ. **cohortes.** Ὁ Πομπή-
ιος εἶχεν 9 λεγεῶνας καὶ ὁ Σκιπίων 2 *(ἰδ. 82, 1)*, ἕνδεκα ἄρα ἐν συ-
νόλῳ (110 κοόρτεις). Ἐὰν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν αἱ κοόρτεις τοῦ Ἀν-
τωνίου καὶ αἱ ἐλθοῦσαι 7 (;) ὑπὸ τὸν Ἀφράνιον, συμποσοῦνται ἐν
ὅλῳ εἰς 132. Ἐκ τούτων παρευρίσκοντο ἐν μὲν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης
110, ἐν δὲ τῷ στρατοπέδῳ καὶ τοῖς μεμονωμένοις φρουρίοις 7, ἐν δὲ
τῷ Δυρραχίῳ ὑπὸ τὸν Κάτωνα 15. Ἑπομένως ὁ ὅλος ἀριθμὸς τῶν
στρατιωτῶν τοῦ Πομπηίου ἀνήρχετο εἰς 45,000 ἄνδρας. Ἐπὶ πλέον
δὲ πρέπει νὰ ὑπολογισθῶσι 2000 ἀνάκλητοι καὶ ἀριθμός τις τοξοτῶν,
σφενδονητῶν καὶ ἄλλων ἐπικουρικῶν. **CX** = centum et decem.
XLV = quadraginta quinque. **evocatorum** *ἀρ. 7.* **beneficiariis** 5
ἀρ. 8. **superiorum exercituum** = suorum superiorum exerci-
tuum. **tota acie** ἀφαιρ. πρὸς δήλωσιν τοῦ τόπου. Διότι ἤθελε νὰ
χρησιμεύωσιν ὡς παράδειγμα τῶν νεωτέρων στρατιωτῶν. **in castris**
ἀρ. 62. **castellis** *ἀρ. 52.* **praesidio** (δοτ. τοῦ σκοποῦ). *ἰδ. καὶ
ἀρ. 62.* **rivus quidam** *ἰδ. 86, 3.* Ὁ Καῖσαρ οὔτε ἀναφέρει ὀνομα- 6
στικῶς τὸν τόπον τῆς μάχης οὔτε τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ποταμόν. Πρό-
κειται ἐνταῦθα, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, περὶ τοῦ ποτ. Ἐνιπέως (σή-
μερον *Τσιναρλῆ*)· *ἰδ. 82, 1.* **impeditis ripis** (ἀφαιρ. τῆς ἰδιότη-
τος). Τὸ impeditus ἐνταῦθα ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ difficilis, διότι τὸ
ὕψος τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ τούτου δὲν ὑπερέβαινε τὰ 6 μέτρα.
cunctum (= coniunctum. *ἰδ. 82, 1*). Ἐν τούτοις ἱστορεῖται ὅτι
εἶχε 500 ἢ 600 ἱππεῖς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος· *ἀρ. 34.* **sagittarios
funditoresque** *ἀρ. 18.*

89. Ἡ Καισαριανὴ παράταξις.

superius institutum *ἰδ. 48, 3.* Ἐν Δυρραχίῳ ἡ X. λεγεὼν ἦτο 1
παρατεταγμένη ἐν τῷ δεξιῷ ὡσαύτως κέρατι, ἡ δὲ IX. ἐν τῷ ἀρι-
στερῷ· *ἀρ. 39.* **legionem** *ἀρ. 5.* **attenuata** = numero militum

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

deminuta = ἠλαττωμένος κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν (*ἰδ. 93, 5* : sex cohortium).

2 **cohortes.** Ὁ στρατὸς τοῦ Καίσαρος, ὁ κατὰ τὴν μάχην παραταχθείς, συνέκειτο ἐξ 8 λεγεώνων (80 κοόρτεων, ἑκάστης τούτων ἀριθμούσης 275 περίπου ἄνδρας), ἤτοι ἐξ 22,000 ἀνδρῶν, μὴ συνυπολογιζομένων τῶν ἐπικουρικῶν. **in acie** ἐν τῇ παρατάξει. **constitutas habebat** ὄχι constituerat. Ἡ περίφρασις αὕτη δηλοῖ τὴν διάρκειαν· *ἀρ. 35.* **quae summa** = quorum summa (ἕλξις τῆς ἀναφορ. ἀντωνυμίας πρὸς τὴν ἑπομένην λέξιν). **XXII** = viginti duorum. **presidio** *ἰδ. 88, 5.*

3 **cornu** (πτώσεως δοτικῆς = cornui) *ἰδ 96, 2* : exercitu. **acie** = **in** acie· *ἀρ. 39.* **praeposuerat** = praefecerat. **contra Pompeium.** Ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι μετὰ τῆς δεδοκιμασμένης κατὰ τοὺς γαλατικοὺς πολέμους X. λεγεῶνος.

4 **simul** σύναψον πρὸς τὸ detraxit. **demonstravimus** *ἰδ. 86, 3* : persuasi...**circumveniretur** *ἀρ. 34.* **tertia acie** *ἀρ. 32.* **singulas cohortes** ἐν ὅλῳ ἕξ *(ἰδ. 93, 5)· ἰδ. ἀρ. 52.* **detraxit** *ἀρ. 36.* **quartam** ἐνν. aciem *ἀρ. 36.* Ταύτην ἔταξεν ὄπισθεν τῆς X. λεγεῶνος, ἥτις εἶχεν ἀπέναντι τὸ ἱππικὸν τοῦ Πομπηίου. **instituit** = effecit ἐσχημάτισε. **equitatui** τῷ (ἐχθρικῷ) ἱππικῷ· *ἀρ. 37.* **quid fieri vellet ostendit** (πρκμ.) = ostendit (= edocuit) ei (= aciei) ἢ iis (= cohortibus) quid... = ἔδωκε τὴν δέουσαν διαταγὴν (καθώρισε τὰς δεούσας ὁδηγίας). Ἡ διαταγὴ αὕτη ἦτο νὰ μὴ ῥίπτωσι τοὺς ὑσσοὺς ἀπὸ μακρὰν ἀλλά, ἀφοῦ πλησιάσωσι, νὰ βάλλωσι τὸν ἐχθρὸν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς μηροὺς καὶ τὰς κνήμας *(Πλουτ. β. Καίσαρ. 45, β. Πομπ. 69).* **monuitque** = σὺν τῇ ὑπομνήσει ὅτι... **constare in** = consistere κεῖσθαι, ἐξαρτᾶσθαι ἐκ...

5 **tertiae aciei** κυρίως καὶ εἰδικῶς διέταξε τὴν τρίτην γραμμήν· *ἰδ. ἀρ. 36.* **totique.** Τὸ que = καὶ γενικῶς (ἀνεκοίνωσε). **suo** (Caesaris). **concurreret** *ἀρ. 59· (ἰδ. 86, 1).* **se** σύναψον πρὸς τὸ daturum (esse). **id fieri** = concurri. **vexillo** *ἀρ. 28, 29 κ. 57.* Ἐνταῦθα ἐννοεῖται ὅτι ὁ Καῖσαρ εἶχε πλησίον αὐτοῦ vexillum.

90. Ὁ Καῖσαρ ἐνθαρρύνων τοὺς στρατιώτας διατάσσει τὴν ἔναρξιν τῆς μάχης.

1 **cum** σύνδ. χρόν. **militari more** *ἀρ. 58.* **in** = erga πρός. **perpetui temporis** = omnium temporum. **officia** = (ὑπουργίας), ἐν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δείξεις εὐνοίας, εὐμενείας. **imprimis** ἐν πρώτοις. **se** ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφ. posse καὶ uti, ὅπερ τελευταῖον ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ posse. **militibus** (ἀφαιρ.). Ἀντικείμενον τοῦ ἀπρμφ. uti. **testibus** (ἀφαιρ.) κατηγορ. **petisset** εἶχεν ἐπιζητήσει. **de mittendis legatis** (γερουνδιακὴ ἕλξις) = de mittendo legatos· *ἰδ. 83, 3* : de persequendis. Οὗτοι θὰ ἐπέμποντο πρὸς τὸν Πομπήιον· *ἰδ. ἀρ. 15.*
se ὑποκ. τοῦ voluisse, ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται τὸ abūti καὶ τὸ privare. 2
exposcentibus (ἐνν. signum) μτχ. αἰτιολ. τιθεμένη ἀπολύτως. 3
Σημ. ἀρ. 29. **ardentibus** μετχ. ἀπόλ. αἰτιολ. **studio** (= cupiditate) ἀφαιρ. ὀργαν. δηλοῦσα τὴν αἰτίαν. **pugnae** (= pugnandi) γεν. ἀντικειμενική. **tuba** ἀφαιρ. τοῦ ὀργάνου. **signum dedit** *ἀρ. 29 καὶ Σημ. ἀρ. 29.* Τὴν 9 Αὐγ. τοῦ 48 π. Χ.

91. Τὸ παράδειγμα τοῦ Κραστίνου ἀναπτερώνει τὸ ἠθικὸν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Καίσαρος.

evocatus *ἀρ. 7.* **primum pilum duxerat** = primi pili centu- 1
rio (ἢ primipīlus) fuerat· *ἀρ. 12.* **singulari virtute** (ἀφαιρ. τῆς ἰδιότ.)· μεταφράζεται διὰ γενικῆς.
signo *Σημ. ἀρ. 29 καὶ ἀρ. 55·* **sequimini...et date** (προστακτ.). 2
manipulares (οὐσ.) *ἀρ. 5 καὶ Σημ. ἀρ. 5.* **imperatori** *ἀρ. 15.* **constituistis** ἐνν. dare. **unum... hoc** μία... αὕτη, μόνον... αὕτη. **ille... nos** μετ' ἐμφάσεως καὶ ἀντιδιαστολῆς. **ille** (Caesar) ἐνν. recuperabit. **nostram libertatem** τὴν ἡμετέραν ἐλευθερίαν (τ.ἔ. ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς ὑποχρεώσεως μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ λῆξιν τῆς στρατείας).
faciam... ut = efficiam (ἢ impetrabo) ut. **cum dixisset** = 3
ἀφοῦ εἶπεν, εἰπών. **primus** (μεταξὺ τῶν πρώτων) πρῶτος. **electi... voluntarii**. Ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν κειμένου οὐσιαστικοῦ. Ἐλέγοντο electi ἅτε ἀνήκοντες εἰς τοὺς evocati καὶ σχηματίζοντες μίαν voluntaria centuria· *ἰδ. ἀρ. 7.* **CXX** = centum viginti.

92. Ὁ Πομπήιος διατάσσει ἐπίθεσιν.

inter duas acies = ἐν τῷ μεταιχμίῳ· *ἀρ. 31.* **spatii** *ἀρ. 33.* **sa-** 1
tis ἱκανὸν (οὔτε πολὺ οὔτε ὀλίγον). **concursum** *ἀρ. 59.* **utriusque** δηλ. τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπηίου. **exercitus** (πτώσεως ἑνικῆς γενικῆς).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

2 **ut exciperent neve... se loco moverent** (ἐξαρτ. ἐκ τοῦ praedixerat) = νὰ ἀναμείνωσιν (ἐν στάσει ἀμύνης) καὶ νὰ μὴ (= *χωρὶς νὰ*) μετακινηθῶσι. Τὸ neve...moverent παρέχει ἀνάπτυξιν τοῦ exciperent. **impetum** *ἀρ. 61.* **distrahi** = distendi (ὃ ἰδὲ κατωτέρω). **paterentur** Τὸ ῥ. ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ut, ὡς β' μέλος, ἐπακολουθεῖ δὲ ὡς τρίτον μέλος τὸ atque adorirentur. Τὰ ἀπὸ τοῦ idque admonitu μέχρι τοῦ distendetetur (= distraheretur ἰδ. ἀνωτέρω) λεγόμενα εἶναι ὡς παρένθετα. **admonitu** = hortātu. **excursus visque** = ἡ σφοδρὰ σύγκρουσις, ἡ ὀξύτης τῆς συγκρούσεως· *ἀρ. 38.* **militum** ἐνν. Caesaris. **in suis ordinibus** = ἐν πυκνῇ τάξει· *ἀρ. 38.* **dispositi** δηλ. οἱ τοῦ Πομπηίου. **dispersos** (= distractos ἢ aciem distentam) δηλ. τοὺς στρατιώτας τοῦ Καίσαρος ἐν διεσπασμένῃ τάξει. **adorirentur** ἐνν. eos (δηλ. adversarios).

3 **levius .. quam si...** = ἐλαφρότερον (μετ' ὀλιγωτέρας φορᾶς καὶ ἑπομένως μετὰ μικροτέρας ζημίας) ἢ ἐάν... **casura** ἐνν. esse. **pila** ὑποκ. τοῦ casura· *ἀρ. 10.* **retentis** μτχ ὑποθ. = ἐὰν διετηροῦντο. **immissis telis** (δοτ.) = εἰς τὰς πρώτας ἐξακοντίσεις τῶν ὑσσῶν· *ἀρ. 59.* **tela** = pila *ἀρ. 59.* **fore ut exanimarentur et conficerentur** *ἰδ. 86, 1.* **duplicato cursu.** Διότι οὕτω εἶχον νὰ διατρέξωσι μόνοι ὅλην τὴν ἀπόστασιν τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ διαστήματος (τοῦ μεταιχμίου). **lassitudine** *ἰδ. 90, 3* : studio.

4 **quidem** = *« γε »*. **factum** ἐνν. esse. **nulla ratione** (sine prudentiā, inconsulte) ἀπερισκέπτως, ἄνευ ὀρθοῦ ὑπολογισμοῦ (χωρὶς δηλ. νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν). **incitatio atque alacritas** = *« ἐνθουσιασμὸς καὶ φορά »*, ἐνθουσιασμὸς καὶ ὁρμὴ (προθυμία). **naturaliter** = naturā φύσει. **naturaliter innata.** Τό naturaliter κατὰ πλεονασμόν.

5 **studio pugnae** *ἰδ. 90, 3.* **imperatores** *ἀρ. 15.* **imperatores debent** = ἴδιον τῶν imperatorum εἶναι. **frustra** *ἰδ. 87, 7.* **ut** ἵνα δηλ. **signa** (ὀνομαστ.)· *ἀρ. 29 καὶ Σημ.* **clamorem** *ἀρ. 59.* **rebus** ἀφαιρ. ὀργαν. **incitari** = inflammari (πρβλ. § 4 : incitatio). **existimaverunt** Ὡς ὑποκείμ. θὰ ὑπονοηθῇ ἡ λ. antiqui ἐκ τοῦ προηγουμένου antiquitus.

93. Ἡ σύγκρουσις ἄρχεται μετὰ μεγάλης ἐντάσεως.

1 **signo** *Σημ. ἀρ. 29 κ. ἀρ. 55.* **cum** σύνδ. χρόν. ὅτε. **infestis pi-**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

lis *ἀρ. 27.* **procucurrissent - concurri** *ἀρ. 59.* **usu periti**
(= usu docti) ἐκ πείρας διδαχθέντες, ἐμπειρότατοι. **pugnis** (ἀ-
φαιρ.). **sua sponte** χωρὶς δηλ. νὰ ἀναμείνωσι τὴν διαταγὴν τοῦ
Καίσαρος. **cursum** ἐνν. suum· *ἰδ. ἀρ. 52.* **ne** σύναψον πρὸς τὸ ap-
propinquarent. **consumptis** *ἰδ. 92, 3* : exanimarentur. **strin-
xerunt** (συνηθέστερον λέγεται destrinxerunt) *ἀρ. 59.*
vero Ἔχει ἐνταῦθα βεβαιωτικὴν καὶ οὐχὶ ἀντιθετικὴν σημασίαν. **ne-** 2
que defuerunt = *καὶ ἔκαμαν τὸ χρέος των.* **tela** = pila· *ἀρ. 59.*
ordines *ἰδ. 92, 2* καὶ *ἀρ. 38.* **exceperunt** ἐνν. obtecti armis
(= scutis) προφυλαττόμενοι διὰ τῶν ἀσπίδων. **redierunt** *ἀρ. 59.*
equites *ἀρ. 20.* **cornu** *ἀρ. 39.* **universi** ἁπαξάπαντες, ὁμοθυμα- 3
δόν. Οὗτοι ἦσαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Λαβιηνοῦ. **procucurrerunt**
ἀρ. 34 κ. *59.* **sagittariorum** *ἀρ. 18* καὶ *21.* **se profudit** διεξε-
χύθη.
quorum δηλ. ἱππέων καὶ τοξοτῶν. **paulatim** κατὰ μικρόν, οὕτως 4
ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιπέσῃ ἡ τετάρτη γραμμὴ ἡ ὄπισθεν τοῦ ἱππικοῦ
τεταγμένη· *ἰδ. 89, 4.* **loco** (ἀφαιρ.). Ἡ λέξις αὕτη ἀνήκει εἰς τὸ
motus. **hoc** (= eo) ἀφαιρ. τοῦ αἰτίου. **se turmatim explicare**
ἀρ. 20. **a latere aperto** ἐκ δεξιῶν· *ἰδ. 86, 3.* **circumire** *ἀρ. 37.*
quartae *ἰδ. 89, 4.* **aciei** (δοτ.). **sex cohortium** (γεν. τῆς ἰδιό- 5
τητος). Φαίνεται ὅτι ὁ Καῖσαρ δὲν ἠθέλησε νὰ ἀποσπάσῃ ἄνδρας ἐκ
τῆς IX. καὶ VIII. λεγεῶνος, δι' οὓς λόγους ἀναφέρει ἐν *89, 1.* **sig-
num** *ἀρ. 29.* **illi** = milites cohortium. **procucurrerunt** *ἀρ. 59.* 6
infestis signis *ἀρ. 27.* **conversi** τραπέντες εἰς (φυγήν). **loco** ἐκ
τοῦ πεδίου τῆς μάχης. **incitati fuga** = incitati cursū διὰ κατ-
εσπευσμένης πορείας (φυγῆς). **montes altissimos.** Τὸ ὕψος τοῦ
ὄρους Καρατζᾶ 'Αχμὲτ εἶναι περίπου 338 μ. *(ἰδ. 95, 5).* Ἄλλοι ἄλλα
ὑψώματα νοοῦσι.
funditoresque *ἰδ. 18* κ. *21.* **inermes** (ἐπακολούθημα τοῦ desti- 7
tuti) = μὴ ἔχοντες πλέον ὅπλα ἐπιθετικὰ ἀλλ' οὔτε καὶ ἀμυντικὰ (δι-
ότι εἶχον ἀφεθῆ *'ς τὰ κρύα τοῦ λουτροῦ* = destituti). **sine praesi-
dio** (ὡς ἐπιθ. προσδιορ.) = « ὄντες » ἄνευ δυνατότητος προστασίας
καὶ στηρίγματος. Τοῦτο ἦτο ἐπακολούθημα τοῦ inermes καὶ τοῦ de-
stituti.
eodem impetu = eodem cursū, χωρὶς δηλ. νὰ σταματήσωσι. **co** 8

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

hortes Αἱ 6 τῆς δ' γραμμῆς (ἰδὲ § 5). **cornu** (τοῦ Πομπηίου) *ἀρ. 39.* **in acie** ἐν τῇ παρατάξει. **eosque** δηλ. Pompeianos.

94. Ὁ Πομπήιος μετὰ τὴν ὀπισθοχώρησιν καὶ διασπορὰν τοῦ ἱππικοῦ ὑποχωρεῖ εἰς τὸ στρατόπεδον.

1 **eodem tempore** τῆς κυκλώσεως δηλ. τοῦ πεζικοῦ. **tertiam** *ἀρ. 32.* Πότε καὶ πῶς διετάχθη νὰ προελάσῃ ἡ δευτέρα γραμμὴ δὲν μνημονεύεται. **quieta** *ἰδ. 89, 4.* **loco** ἀφαιρ. **tenuerat** ἀντίθ. moverat. **procurrere**. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ σύγχυσις, διότι κατελείπετο μεταξὺ τῶν γραμμῶν ἀνάλογον διάστημα· *ἀρ. 32 καὶ 59.*

2 **recentes atque integri** μὴ λαβόντες μέρος καὶ (ἑπομένως) ἄθικτοι (ἀκέραιοι), ἄνευ δηλ. τραυμάτων. **defessis** (δοτ.) δηλ. τὴν πρώτην (καὶ τὴν δευτέραν) γραμμήν. **alii** αἱ 6 κοόρτεις τῆς δ' γραμμῆς *(ἰδ. 93, 5 κ. 89, 1).* **sustinere** ἀπολύτως ἄνευ τῆς λέξεως im-

3 petum = ἀντέχω, *βαστῶ.* **atque** (sed). **neque fefellit... quin** (ἀπροσώπως) = καὶ δὲν ἔλαθεν (καὶ δὲν ἠπατήθη) ὅτι..., καὶ δὲν ἔμεινεν αὐτῷ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι...Ἐτέθη τὸ quin, διότι ἡ κυρία πρότασις εἶναι ἀρνητική. **vero** τῇ ἀληθείᾳ. **essent** ὑποτακτ. καθ' ἕλξιν πρὸς τὸ oriretur. **initium oriretur** (συνηθέστ. oreretur) πλεονασμός. **in cohortandis militibus** (γερουνδιακὴ ἕλξις) = in cohortando milites· *ἰδ. καὶ ἀρ. 58.* **ut...pronuntiaverat** *ἰδ. 89, 4* : ut = sicut.

4 **his** = cohortibus. **isdem** ἀφαιρ. (ἐκ συναιρ. τοῦ iisdem). **a sinistra parte** ὡς πρὸς τὴν παράταξιν δηλαδὴ τοῦ Πομπηίου. **initium fugae** (γεν.) = initium fugandi. **factum** δηλ. Pompeianis. Τὸ δὲ factum ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ effectum (= effectum est, ut fugerent Pompeiani).

5 **pulsum—perterritam** ἐνν. esse. **atque** καὶ *ἕνεκα τούτου.* **partem** δηλ. exercitūs (τοὺς ἱππεῖς δηλονότι). **cui** δηλ. parti. Ἐτέθη δοτ. (ἀντὶ ἀφαιρ.), διότι τὸ cui ἀναφέρεται πράγματι εἰς πρόσωπα. **vidit—animadvertit** πλεονασμός. **aliis** συμπλ. partibus exercitūs. **diffisus** μετοχ. πρκμ. μετὰ σημασίας ἐνεστ. = δυσπιστῶν, οὐδὲν (γενναῖον) ἀναμένων. **acie** = proelio, pugnā *ἰδ. ἀρ. 34.* **centurionibus** *ἀρ. 12.* **in statione** *ἀρ. 54.* **praetoriam** *ἀρ. 45.* **castra** κοινὸν ἀντικείμ. τῶν ῥ. tuemini καὶ defendite. **si quid durius acciderit** (εὐφημισμὸς) = ἐν περιπτώσει μείζονος κινδύνου. **durius** θὰ ἐννοηθῇ τὸ solito (= τοῦ συνήθους) ὡς β' ὅρος τῆς συγκρίσεως.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

reliquas portas *ἀρ. 44.* **circumeo** ἐνεστὼς ἀντὶ μέλλοντος, πρὸς
ζωηροτέραν δήλωσιν τῆς ἀμέσου ἐκτελέσεως. **praesidia** τὰς κοόρτεις
(*ἰδ. 88, 5 καὶ ἀρ. 53 καὶ 62*). **cum dixisset** εἰπών· *ἰδ. 91, 3.* **prae-** 6
torium « *ἐπὶ τὴν σκηνὴν* » *ἀρ. 46.* **summae rei diffidens** (ὀνο-
μαστ. summa res) = μὴ ἐλπίζων ὅτι τὸ πρᾶγμα, ὅπερ ἤδη εὑρίσκετο
ἐν κρισίμῳ σταδίῳ, θὰ ἐλάμβανε καλὴν τροπήν, (δυσπιστῶν εἰς τὴν
αἰσίαν ἔκβασιν). **eventum** = exitum τὴν ἔκβασιν, « *τὸ μέλλον* »
expectans = (ἀνυπομόνως) ἀναμένων, « *καραδοκῶν* ».

95. Ὁ Καῖσαρ κυριεύει τὸ στρατόπεδον τοῦ Πομπηίου.

ex fuga μετὰ τὴν φυγήν. **vallum** *ἀρ. 51.* **spatium** ἐνν. tempo- 1
ris (τὸ spatium εἶναι ἀντικείμενον τοῦ dare, ὅπερ πάλιν εἶναι ὑπο-
κείμενον τοῦ oportere) διάστημα χρόνου, ἀνάπαυσιν, ἀναπνοήν. **be-**
neficio (ἀφαιρ.). Εἶναι ἀντικείμενον τοῦ uteretur.
etsi magno aestu (δηλ. solis) = καίπερ μεγάλου καύσωνος (ὄν- 2
τος). Ἦτο ἡ 9 Αὐγ. (κατὰ τὸ προϊουλιανὸν ἢ ἡ 29 Ἰουν. κατὰ τὸ Ἰου-
λιανὸν ἡμερολ.) τοῦ 48 π.Χ. Ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ δὲν τίθεται ἡ ἐλ-
λείπουσα μετοχὴ τοῦ sum. **ad meridiem** = usque ad meridiem. Ἡ
μάχη ἤρχισεν ἀπό τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. **res** = pugna. **erat per-**
ducta (= extensa) εἶχε παραταθῇ, εἶχε διαρκέσει. **imperio** (δοτ.).
erant relictae· *ἰδὲ 84, 4 καὶ ἀρ. 62.* **industrie** = cum indu- 3
striā. **barbarisque** = et aliis ἢ reliquis barbaris καὶ *ἄλλων* βαρ-
βάρων (διότι οἱ Θρᾷκες ἦσαν καὶ αὐτοὶ barbara auxilia).
qui... milites οἱ στρατιῶται, οἵτινες... **ex acie** = ex pugnā, ex 4
proelio. **animo perterriti et lassitudine confecti** = ἐν ἠθικῇ
καταπτώσει καὶ σωματικῇ ἐξαντλήσει. **lassitudine**· *ἰδὲ 92, 3* **mis-**
sis (= abiectis) = ἀπορρίψαντες· **plerique** (δηλ. eorum qui ex
acie refugerant) = οἱ πλεῖστοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον (= plerumque).
armis *ἀρ. 9.* **signisque militaribus** *ἀρ. 25 καὶ 26.* **de reliqua**
fuga (*ἰδὲ § 1* : ex fuga) = περὶ ἐξακολουθήσεως τῆς φυγῆς.
in vallo *(ἰδ. § 1).* **locum** = vallum. **usi** Ἡ σύνταξις : omnes usi 5
centurionibus tribunisque militum (ἀντικείμενα τοῦ usi)· *ἀρ. 12*
καὶ 13. **ducibus** κατηγορ. = ὡς ἀρχηγοὺς (ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν...).
montes *ἰδ. 93, 6.* **pertinebant** ἐξετείνοντο, ἦσαν γειτονικά.

96. Πολυτέλεια τοῦ Πομπηιανοῦ στρατοπέδου. Φυγὴ τοῦ Πομπηίου.

castris *ἀρ. 44.* **licuit**=potuit ἠδυνήθη τις (=κατέστη δυνατόν). **tri-** 1

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

shilas *ἀρ. 49.* **magnum** μέγαν ἀριθμόν. **argenti pondus** βαρυτίμων ἀργυρῶν (ἐπιτραπεζίων σκευῶν). **expositum.** Ὡσεὶ ἐπρόκειτο περὶ ἐκθέσεως τοιούτων σκευῶν ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν πλουσίων εἰς ἡμέρας ἑορτῆς καὶ ὑποδοχῆς. Τοῦτο φανερώνει πόσον οἱ Πομπηιανοὶ ἤλπιζον εἰς τὴν νίκην *(ἰδ. 82, 1).* **recentibus caespitibus** (ἀφαιρ.) διὰ νεοδρεποῦς χλόης, *« στρωμναῖς ἀνθιναῖς »,* μὲ *πρασινάδα.* **tabernacula** *ἀρ. 48.* **etiam** μάλιστα. **non nullorum** ἄλλων τινῶν. **protecta** πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἡλιακοῦ καύσωνος. **edera** (ἀφαιρ.). **quae... designarent** (ἀναφορ. συμπερασματ. πρότ. ἀπαιτοῦσα ὑποτακτ.) = δηλωτικὰ τῆς... **ut** = talia ut ἢ ita ut. **existimari** (ἀπροσώπως) = intellegi. **nihil** αἰτιατ. ἐπιρρηματική. **nihil de eventu timuisse** = non timuisse eventum. **qui...conquirerent** (ἀναφορικὴ αἰτιολογικὴ πρότασις ἀπαιτοῦσα ὑποτακτ.) = διότι (ἀφοῦ) οὗτοι ἐπεδίωκον. Τὸ conquirere ἐνταῦθα = requirere. — **non necessarias** μὴ ἀναγκαιούσας, *ὑπερβολικάς.*

2 **hi...** αὐτοί...(οἱ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Πομπηίου). **miserrimo ac patientissimo** (δοτ.). Ταῦτα λέγων ὁ Καῖσαρ θὰ εἶχεν ἴσως ὑπ' ὄψιν τὰ πρόσφατα παρὰ τὸ Δυρράχιον ἀτυχῆ γεγονότα. **exercitu** = exercitui. **obiciebant.** Ἠρέσκοντο οἱ Πομπηιανοὶ νὰ ἐπιρρίπτωσι μομφὴν διά... **cui defuissent** (ἀναφορικὴ ἐναντιωματικὴ πρότασις ἀπαιτοῦσα ὑποτακτικὴν) = cum ei defuissent, ἐνῷ ἀπ' αὐτοῦ εἶχον λείψει... **semper.** Εἶναι ὑπερβολή· ὅθεν ἐνταῦθα τὸ semper λαμβάνει τὴν σημασίαν τοῦ saepe (= πολλάκις). **ad necessarium usum** πρὸς τὰς πρώτας ἀνάγκας, τ. ἔ. πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναποφεύκτων

3 ἀναγκῶν. **iam cum** ἐνῷ ἤδη. **nostri** οἱ ἡμέτεροι (δηλ. οἱ τοῦ Καίσαρος...). **vallum** *ἀρ. 51.* **nactus.** Τὸ ῥ. nanciscor δηλοῖ ἐνταῦθα ὅτι ὁ Πομπήιος ἵππευσεν ἐπὶ τοῦ πρώτου τυχόντος ἵππου. **insignibus** δηλ. τὸ paludamentum, τὴν tunica *(ἀρ. 16)* καὶ τὴν toga. **decumana** *ἀρ. 45* καὶ *44.* **porta** (ἀφαιρετ. ὀργανικὴ δηλοῦσα τὴν ἀφετηρίαν) = a porta. **equo citato** ἐν καλπασμῷ (= admissis equis) : admitto equum = « ἀνίημι τὸν ἵππον, ἐῶ τρέχειν ». **Larisam** εἰς Λάρισαν. Ἡ ὑπὸ τοῦ στρατοπέδου ἀπόστασις ἦτο περίπου 40 χιλιομέτρων.

4 **neque ibi** s e d n e ibi q u i d e m = ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖ (ἐν Λαρ.). **eadem celeritate** σύναψον πρὸς τὸ pervēnit. **paucos suos... nactus** = paucos suorum (γεν. διαιρ.) nactus (μτχ. χρον.). **ex**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

fuga δηλ. φεύγοντας, φυγάδας. **nocturno.** Ἡ καὶ ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐξακολούθησις τῆς ἐφίππου πορείας τοῦ Πομπηίου δηλοῖ τὴν σπουδὴν τούτου, ὅπως φθάσῃ τὸ ταχύτερον εἰς τὴν θάλασσαν. *ἰδ. ἀρ. 42.* **non intermisso** = μὴ διακοπείσης, χωρὶς νὰ διακόψῃ. **comitatu equitum XXX** (ἀφαιρ. ὀργαν. δηλοῦσα συνοδίαν) = cum equitibus triginta. Ἡ ἐξ ἱππέων ἀκολουθία φαίνεται ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐν Λαρίσῃ φρουράν. **ad mare.** Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ, εἰς τὰ Τέμπη. Ἡ ἀπὸ Λαρίσης ἀπόστασις, νοουμένη κατ' εὐθεῖαν γραμμήν, εἶναι περίπου 40 χλμ. **frumentariam** εἶδος navis oneraria· *ἀρ. 65* **conscendit** *ἀρ. 69.* **ut dicebatur** δηλ. postea (= μετὰ ταῦτα). **tantum** (αἰτ. ἐπιρρηματικὴ) = τοσοῦτον πολύ. **opinionem** (ὑποκ. τοῦ fefellisse) ἐνν. suam (δηλαδὴ τοῦ Πομπηίου) de equitibus· *ἰδ. κεφ. 94, 5.* **se** (ἀντικείμ. τοῦ fefellisse) = τὸν Πομπήιον. **ut... videretur** ὥστε... ἐφαίνετο. Τὸ videretur δύναται νὰ μεταφρασθῇ καὶ ἐνεργητικῶς = ὥστε ἐνόμιζεν. **a quo genere hominum** = ἀφ' ἧς τάξεως ἀνθρώπων. **ab eo** (ἐνν. genere). Σύναψον πρὸς τὸ paene proditus (ἐνν. esse). Ἐννοεῖ τὸ ἱππικὸν *(ἰδ. κεφ. 94, 5)*. **initio** (ὑποκείμενον τοῦ facto) = ἀρχῆς γενομένης, δοθέντος τοῦ σημείου (τῆς ἐνάρξεως) τῆς φυγῆς.

97. Ὁ Καῖσαρ καταδιώκει τοὺς Πομπηιανούς.

castris (ἀφαιρ.). Σύναψον πρὸς τὸ potitus. **in praeda** ἐνν. faci- 1
enda = in praedando (τοῦ ῥ. praedor) *ἰδ. ἀρ. 4.* Ἡ πρόθεσις in ἀναγκαία ἐνταῦθα, διότι δηλοῖ τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὸ ὑποκείμενον δρᾷ. **ne... dimitterent** ἵνα μή.. (ἀπολέσωσι). **reliqui negotii gerendi** (γερουνδ. ἕλξις) = gerendi reliquum negotium. **facultatem** (ἀντικείμενον) = occasionem.

qua re impetrata = *τούτου δὲ* τοῦ πράγματος ἐπιτευχθέντος (δηλ. 2
τῆς παρορμήσεως πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου τῆς ἐντελοῦς κατατροπώσεως τῶν Πομπηιανῶν). **opere** *ἀρ. 51.* (= operibus). **mons** τὸ ὄρος Καρατζᾶ - Ἀχμὲτ *(ἰδ. 93, 5)*. **sine aqua** ἄνευ ὕδατος. **ei loco** (δοτ.). **iugis** (ἀφαιρ. ὀργαν.) = per iuga ἀπὸ ῥάχεως εἰς ῥάχιν.

qua re animadversa (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = quod ubi conspexit (ὁ 3
Καῖσαρ). **partemque...partem** καὶ (διέταξεν) ἓν μέρος...ἄλλο μέρος. **IIII** (= quattuor). **legiones** τὸ ὑπόλοιπον μέρος, δηλαδὴ τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἥμισυ τοῦ στρατοῦ· *ἰδ. 89, 2* : cohortes. **duxit** Ὡδήγησε τούτους ἔχων πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἐνιπέως (9 περίπου χλμτρ., ὡς λέγει, ἀνὰ τὸν ῥοῦν, ἵνα παρεμποδίσῃ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ εἰς Λάρισαν). **commodiore.** Ἀνερχόμενος τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐνιπέως ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν πορείαν τῶν Πομπηιανῶν, οἵτινες ὑπεχώρουν διὰ τῶν ὑψωμάτων τοῦ ὄρους *(ἰδ. § 2)*. **milia passuum VI** *ἀρ. 43*. Ἡ ἀπόστασις αὕτη τῶν 9 περίπου χλμτρ. δὲν εἶναι τόσον ἀκριβής. **instruxit** *ἀρ. 35*.

4 **qua re animadversa** (ἀφαιρ. ἀπόλ. *ἰδ. § 3*) = quod ubi conspexerunt (οἱ Πομπηιανοί). **flumen.** Ἐν τοῖς προηγουμένοις (*κεφ. 88, 5*) ὁ ποταμὸς (Ἐνιπεὺς) λέγεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως rivus ἐξ αἰτίας, φαίνεται, τῆς ἐλλείψεως ὕδατος κατὰ τὸ θέρος, ἤδη δὲ λέγεται flumen κατὰ γενικὴν ἴσως ἔκφρασιν ὑπονοοῦσαν ῥοῦν ὕδατος ὁποῖον ἐπόθουν οἱ Πομπηιανοί. **in quodam monte** = in quodam cacumine (ἢ vertĭce ἢ capĭte) montis = ἐπί τινος τῶν κορυφῶν τοῦ ὄρους Καρατζᾶ - Ἀχμέτ. **aquari** *ἰδ. § 2* : sine aqua.

5 **quo perfecto...opere** (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = τούτου δέ... τοῦ ἔργου. **opere** = munitione *(§ 4 καὶ 2) ἀρ. 51*. **de deditione** σύναψον πρὸς τὸ agere. **missis legatis** (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = πεμφθέντων πρέσβεων, πέμψαντες πρέσβεις (= per legatos) *ἀρ. 15*. **ordinis senatorii** *ἀρ. 17*. **fuga** (ἀφαιρ. ὀργανική).

98. Οἱ Πομπηιανοὶ ἐξαναγκάζονται εἰς παράδοσιν.

1 **prima luce** τὴν χαραυγὴν τῆς 10 Αὐγούστου. **omnes** (κεῖται κατηγορηματικῶς) = *γενικῶς* πάντας. **eos** τοὺς Πομπηιανούς. **planitiem** δηλ. τοῦ ποταμοῦ (Ἐνιπέως).

2 **quod** τοῦτο δέ. **ubi** ὡς. **passisque palmis** (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = patentibus et extensis palmis, ἤτοι ἔχοντες τὰς χεῖρας ἀνοικτὰς καὶ διατεταμένας. Ἡ τοιαύτη στάσις τῶν χειρῶν ἐδήλου σημεῖον ὑποταγῆς. Ἡ λέξις palma (*παλάμη*) ἐτέθη κατὰ τὸ σχῆμα ἐκεῖνο, ὅπερ λέγεται *τὸ μέρος ἀντὶ τοῦ ὅλου* (pars pro toto). **proiecti** = ῥίψαντες ἑαυτούς. **ad terram** humi. **consolatus.. locutus** παραμυθήσας... διαλεχθείς. **consolatus... iussit** ἄνευ ἀντικειμ. **quo** σύνδ. *(ἰδ. Λεξιλόγιον)*. **quo minore essent timore** (= quo minus timērent). **minore... timore...** (ἀφαιρ. τῆς ἰδιότ.) ἐλάσσονος φόβου (πρὸς μεγαλυτέραν αὐτῶν ἡσυχίαν). **commendavit** ἠπιώτερον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ imperavit. **ne .. neu** ἵνα μή... μηδέ. **qui** τίς (ἀντων. ἀόρ.). **sui** (γεν. διαιρ.) τῶν ἑαυτῶν πραγμάτων = quod suum esset, ὅπερ ἀνῆκεν εἰς αὐτούς. **desiderarent** (ἐνν. Pompeiani) ποθήσωσι, στερηθῶσι.
adhibita ἀφαιρ. ἀπόλ. χρον. **sibi** (= Caesari). Σύναψον πρὸς τὸ 3
occurrere. **secum** *ἰδ. 97, 3.* **in vicem** (*ἰδ. Λεξιλόγιον λ.* vicis) = ἐν τῷ μέρει, κ α ὶ α ὐ τ α ὶ (*μὲ τὴν σειράν των*). **atque** καὶ ἐ π ο μ έ ν ω ς. **eodemque die** καὶ αὐθημερόν.

99. Ἀπώλειαι καὶ λάφυρα.

amplius CC = amplius ducentos (ἀλλὰ καὶ ducentis [ἀφαιρ. 1
συγκρ.] ἢ quam ducentos). **centuriones** *ἀρ. 12.* **XXX** = triginta.
supra *ἰδ. 91, 1.* **gladio in os adversum** (= in os Crastini 2
versum ad hostes). **coniecto** (ἀφαιρ. ἀπόλ.), ἤτοι πληγεὶς διὰ ξίφους ἀκριβῶς εἰς τὸ πρόσωπον.
neque id fuit falsum (λιτότης) = καὶ ἐπηλήθευσεν ἐκεῖνο. **quod...** 3
dixerat *ἰδ. 91, 3.* **sic.** Τὸ sic προαναγγέλλει τὸ περιεχόμενον τῶν δύο ἀπαρεμφατικῶν προτάσεων. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταφρασθῇ τὸ sic εἰς τὴν ἑλληνικήν. **existimabat** = ὤφειλε νὰ ἀνομολογήσῃ. **meritum** ἐνν. esse. **iudicabat.** Τὸ ῥῆμα τοῦτο δύναται νὰ παραλειφθῇ ἐν τῇ μεταφράσει.
milia XV = milia quindecim. Ἴσως εἶναι ὑπερβολή. Τοὺς φονευ- 4
θέντας ὁ μετασχὼν τῆς μάχης ταύτης Ἀσίνιος Πολλίων, ὀπαδὸς τοῦ Καίσαρος, ἀνεβίβαζεν εἰς 6000 ἄνδρας, 10 συγκλητικοὺς καὶ 40 ἐκ τῆς ἱππάδος τάξεως. **videbantur.** Τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐμφαῖνον τὴν πρόχειρον ἐξακρίβωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πεσόντων κολάζει πως τὸ milia XV. **sed...** *ἀλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι...* Ἡ πρότασις αὕτη, δηλοῦσα τὸ βέβαιον, κεῖται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ videbantur. **XXIIII** = viginti quattuor. **castellis** *ἀρ. 51, 52 κ. 62.* **cohortes** = eae cohortes. **praesidio.** *ἰδ. 88, 4* καὶ *94, 5.* **refugerunt** ἐνν. se. **signaque militaria** *ἀρ. 25, 26,* καὶ *28.* **CLXXX** = centum octoginta. **aquilae** *ἀρ. 25.* **VIIII** = IX (novem). **cum...defecissent** ἀφοῦ (ἐπειδή). ἀπέλιπον αὐτόν... **vires** αἱ (σωματικαὶ) δυνάμεις. **lassitudine** ἀφαιρ.
τῆς αἰτίας. **ab equitibus** (ποιητικὸν αἴτιον) = ὑπὸ τῶν ἱππέων. 5

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

100. Ὁ Λαίλιος ἀποκλείει τὸ Βρινδήσιον.

1 **ad Brundisium.** Ἡ πρόθεσις ad δηλοῖ τὰ πρὸ τοῦ λιμένος τοῦ Βρινδησίου, διότι εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πλεύσῃ. **qua** δι' ἥν. **factum** ἐνν. esse. **antea** προηγουμένως. Σύναψον πρὸς τὸ demonstravimus. **obiectam portui** = quae contra portum est. **tenuit** = occupavit.
2 **similiter** ὡς δηλ. τότε ὁ Ἀντώνιος (Καίσαρος b. c. *3, 24*). **Vatinius** Οὗτος εἶχε σταλῆ εἰς Βρινδήσιον (d. c. *3, 19, 4 - 6*), ἵνα παραλάβῃ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ στρατοῦ. **Brundisio** (δοτ.) = Brundisio oppido. **tectis** (ἐπιθετικῶς) = constratis· *ἀρ. 65*. **instructis** διὰ τῶν armamenta· *ἰδ. ἀρ. 69*. **scaphis** (ἀφαιρ. ὀργαν.)· *ἀρ. 66* **naves** *ἀρ. 64 κ. 65*. **quinqueremen** *ἀρ. 64*. **in angustiis** = in faucibus. **portus** (πτώσ. γενικῆς). **per equites dispositos** = equitibus dispositis ἐπὶ διαφόρων παραλίων σημείων. **classiarios** ἐνν. milites. *ἀρ. 67*. **aqua** (ἀφαιρ.)· *ἰδ. 97, 4* : aquari.
3 **tempore** ἀντικείμ. τῆς μετοχ. usus. **ad navigandum** σύναψον πρὸς τὸ commodiore (= εὐνοϊκοῦ). **onerariis** *ἀρ. 65*. **Corcyra - Dyrrachio** ἀφαιρετικαὶ δηλοῦσαι τὸ πόθεν. **a proposito** ἀπὸ τῆς (ληφθείσης) ἀποφάσεως, ἀπὸ τοῦ σχεδίου. **supportabat neque deterrebatur** (ἀμφότερα ἀποτελοῦσι μίαν ἔννοιαν) = ἐκόμιζε χωρὶς νὰ ἀφίσταται ἐκ φόβου. **neque... potuit** καὶ δὲν κατέστη δυνατόν. Διὰ τοῦ neque, μὴ ἀνταποκρινομένου πρὸς τὸ προηγούμενον neque... deterrebatur, εἰσάγεταί τι νέον. **ante proelium cognitum** πρὸ τῆς εἰδήσεως (ἀγγελίας) τῆς (γενομένης) μάχης (τῆς Φαρσάλου). Ἐνταῦθα ἡ μτχ. factum, οὖσα ὡς προσδιορισμὸς τοῦ proelium, δὲν θεωρεῖται ἐν τῇ μεταφράσει ἀπαραίτητος. **ignominia** (ἀφαιρ. αἰτίας). **amissarum navium** (γεν. προσδιοριστικὴ) = τῆς ἀπωλείας τῶν πλοίων (*ἰδ. § 2*).

101. Ὁ Κάσσιος πυρπολεῖ ἐν Μεσσήνῃ καὶ Ἱππωνίῳ τὰς ναῦς τοῦ στόλου τοῦ Καίσαρος.

1 **isdem** *ἰδ. 94, 4*. **Caesaris classis.** Φαίνεται ἐκ τῶν συμφραζομένων (§ 2 ἑξ.) ὅτι ὁ στόλος τοῦ Καίσαρος ἀπετελεῖτο ἐξ 75 νεῶν. **ad fretum** (ἐνν. Siciliae) σύναψον πρὸς τὸ praeesset (δηλ. πρὸς βορρᾶν τοῦ Σικελικοῦ στενοῦ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀπέχει ἡ Vibo περὶ τὰ 60 χλμ.). **ad Messanam** περὶ τῆς προθέσεως ad *ἰδ. 100, 1* : ac Brun-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

disium. **prius... quam... cognosceret** (ἔχει ἐνταῦθα ἐναρκτικὴν σημασίαν) = πρίν... ἤ... ἀ ρ χ ί σ η νὰ λάβῃ γνῶσιν.
nullis custodiis neque ordinibus certis ἐνν. navium (ἀφαιρ. 2
τροπ. χρησιμεύουσαι ὡς αἰτιολογία τοῦ perturbatum nactus = cum nullae custodiae... neque... essent). Περὶ τοῦ custodiae *ἰδ. ἀρ. 54* καὶ περὶ τοῦ ordines *ἀρ. 38*. Ἡ τοποθέτησις φρουρῶν καὶ ἡ τάξις τῶν πλοίων ἐχρησίμευε πρὸς ἀπόκρουσιν αἰφνιδιαστικοῦ ἐπίπλου. **magno vento et secundo** (ἀφαιρ. ἀπόλυτος ὑπονοουμένης τῆς ἐν ἀχρηστίᾳ μετοχῆς τοῦ sum). Τὸ et = καὶ **μάλιστα**. **taeda—pice—stupa—rebus** σύναψον πρὸς τὸ completas. **ad incendia** (ἐνν. facienda) = aptae ad incendia. Ἡ ad δηλοῖ τὸν σκοπόν. **omnes** *ἰδ. 98, 1.* **XXXV** = triginta quinque. **XX** = viginti. **constratae** = tectae *ἀρ. 65.* **incessit** ἐπέδραμε (τὰς ψυχὰς πάντων). Ἡ 3
σύνταξις : tantus... incessit (τὸ ῥ. ἐτέθη ἀπολύτως) ut... vix... defenderetur, et... existimabant futurum fuisse, uti amitteretur. **cum** εἰ καί, μολονότι. **praesidio** (δοτ. τοῦ σκοποῦ). **Messanae** (δοτ.). **quidam nuntii** ἀγγελίαι τινὲς (ἀνεξακρίβωτοι). **per dispositos equites** διὰ μέσου τῶν ἀγγάρων (σταθμῶν) τῶν ἱππέων, διὰ μέσου τῶν ταχυδρόμων ἱππέων· *ἰδ. 100, 2.* **futurum fuisse** ἀπαρέμφ. τῆς περιφραστ. συζυγίας. **futurum fuisse uti amitteretur** (= amitti potuisse). Γνωστὴ περίφρασις ἀντὶ τοῦ *παθητ.* ὑπερσυντ. τῆς ὑποτακτ. ἐν τῷ πλαγίῳ λόγῳ πρὸς δήλωσιν τοῦ ἀπραγματοποιήτου. Ἐν τῷ εὐθεῖ λόγῳ θὰ ἦτο : oppidum amissum esset ἢ amitti potuisset ut plerique existimabant.
oportunissime = oportinissimo tempore. **nuntiis allatis** 4
ἀφαιρ. τῆς αἰτίας. **ad** = adversus, ἐναντίον. **Vibonem** (αἰτιατ. δηλοῦσα τὴν εἰς τόπον κίνησιν). Σύναψον πρὸς τὸ profectus est. **nostris...navibus** (ἀφαιρ. ὑποκείμ. τοῦ applicatis) = τῶν ἡμετέρων νεῶν (τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὸν Καίσαρα). **applicatis... ad terram** = appulsis ad terram προσωρμισμένων πλησίον τῆς ξηρᾶς. **XL** = quadraginta. **propter eundem timorem.** Κατεπτοήθη ὡς τὸ ἐν Μεσσήνῃ πλήρωμα. Εἶχεν ἄρα διαδοθῆ τὸ κατόρθωμα τοῦ Κασσίου. **atque** καί, ὡς. **secundum nactus ventum** (= idoneam nactus tempestatem) = οὐρίου τυχὸν ἀνέμου, οὐρίας τυχών. **ad incendium** πρὸς πυρπόλησιν *(ἰδ. § 2).* **flamma comprensa** (ἀφαιρ. ἀπόλ. αἰτιολ.) = τοῦ πυρὸς μεταδοθέντος. (Ἡ ἐνεργητ. σύνταξις : utrum-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

que cornu [αἰτιατ. πτῶσις] flamma [ὀνομαστ. πτῶσις] comprehen-
5 dit ἐπιλαμβάνει). **cornu** *ἀρ. 39* **veteribus** = veteranis. **praesidio** *ἰδ. § 3.* **navibus** (δοτ.) **aegrorum** *ἰδ. 87, 3.*
6 **conscenderunt** *ἀρ. 69.* **a terra solverunt** ἐνν. naves (*πρβλ. 102, 7*). = ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. (*Ἰδ. ἀνωτ. § 4* : applicatis...). **impetu** *ἀρ. 61.* **quinqueremis** (αἰτ. πληθ. quinqueremes) *ἀρ. 64.* **exceptus scapha** ἀφαιρ. ὀργαν. **refugit** πρκμ. **depressae** *ἀρ. 70.* **triremes** *ἀρ. 64.*
7 **in Thessalia** σύναψον πρὸς τὸ factum. **ut ipsis Pompeianis** (δοτ.) **fides fieret** = ut ipsi (ἀκόμη καὶ) Pompeiani hoc crederent. **fingi** ὡς ὑποκείμ. χρησιμεύει ἡ προηγουμένη περίοδος : ὅλα αὐτὰ ἦσαν ἐπινόησις τῶν... **arbitrabantur** οἱ Πομπηιανοί. **ex his locis** ἐκ τῶν ἀκτῶν αὐτῶν.

102. Ὁ Καῖσαρ καταδιώκει τὸν Πομπήιον.

1 **relictis** (μτχ. ἀπόλ.) = posthabitis, neglectis. **sibi** (Caesari). **se** (Pompeium). **ex fuga** *ἰδ. 96, 4.* **rursus...alias** (ἄλλας νέας)· πλεονασμός. **itineris** (γεν. διαιρ. εἰς τὸ quantumcumque). **equitatu** μετὰ τοῦ ἱππικοῦ. **efficere** = perficere. **unam** *μόνον* μίαν (ἴσως τὴν 6ην λεγεῶνα). **minoribus** *ἀρ. 42.*
2 **edictum** (οὐσ.) *ἀρ. 17 καὶ 16.* **Amphipoli** (ἀφαιρ. τῆς ἐν τόπῳ στάσεως. Κατωτ. ἐν § 4 εἶναι ἀφαιρ. τῆς ἀπὸ τόπου κινήσεως). **uti** = ut. **iuniores** δηλ. οἱ ἔχοντες ἡλικίαν μεταξὺ τῶν 17 καὶ 46 ἐτῶν. **Graeci** Ἦτο δυνατὸν νὰ σχηματίζωνται λεγεῶνες καλούμεναι legiones vernaculae, δηλ. ἐκ πολιτῶν πόλεων ὑποτεταγμένων. Οἱ τοιοῦτοι πολῖται ἐγίνοντο ῥωμαῖοι πολῖται ἀλλὰ sine suffragio, ἤτοι δὲν μετεῖχον τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τῶν ῥωμ. πολιτῶν. **iurandi causā** = ἵνα ὀμόσωσι (τὸν ὅρκον τοῦ στρατιώτου).
3 **utrum.** Πλαγία ἐρώτησις. Ἡ σύνταξις : non poterat existimari (= iudicari, discerni νὰ διαγνωσθῇ), utrum... proposuisset an... conaretur tenere... **avertedae suspicionis causa** (γερουνδ. ἕλξις) = suspicionem avertendi causa. Ἡ ὑποψία ἀναπτύσσεται διὰ τοῦ ἀκολουθοῦντος ut. Πρόκειται βεβαίως νὰ ἀπατηθῶσιν ἐκεῖνοι, οὓς εἶχεν ὑπ᾿ ὄψιν ὁ Πομπήιος διὰ τῆς φράσεως si nemo premeret (= instaret). **proposuisset** ἐνν. edictum. **quam diutissime** ὡς (ὅσον τὸ δυνατὸν) πλεῖστον χρόνον. **longioris** = longin-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

quioris (ἢ longinque) μακρινωτέρας (φυγῆς εἰς μακρινωτέραν χώραν). **ad ancoram.** Ὁ Πομπήιος οὐδὲ κἂν ἐτόλμησε νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ξη- 4
ράν. **constitit** ἰδ. *Λεξιλόγ. ῥ.* consisto. **Amphipoli** ἰδ. *ἀνωτ. § 2.* **pecunia... corrogata** (ἀφαιρ. ἀπόλ.). **cognito** ἰδ. *101, 1.* Ἡ εἰς Ἀμφίπολιν ἄφιξις τοῦ Καίσαρος ὑπολογίζεται ὅτι ἠδύνατο νὰ συντελεσθῇ μέχρι τῆς 18 Αὐγ. καὶ ἡ τῆς 6ης λεγεῶνος (ἰδ. *§ 1*) μέχρι τῆς 20 τοῦ αὐτοῦ μηνός, τοῦ διαστήματος ἀπὸ Λαρίσης μέχρι Ἀμφιπόλεως ὄντος περίπου 300 χλμτρ. **Mytilenas** (ὁ ἑνικὸς Mytilēnē δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὸν Καίσαρα). Ἐκεῖθεν συμπαρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν σύζυγον Κορνηλίαν καὶ τὸν νεώτερον υἱὸν Σέξτον, οὓς εἶχε πέμψει ἐκεῖ ἀρχομένου τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. **paucis diebus venit** μετ' ὀλίγας ἡμέρας vēnit (πρκμ.).

additis (ἀφαιρ. ἀπόλ. προστεθεισῶν) = ἀφοῦ συμπαρέλαβεν. **actua-** 5
ris *ἀρ. 64.* **Cyprum** (αἰτ. τῆς εἰς τόπον κινήσ.)=εἰς Κ. (τὴν 23 Σεπτ.)
illic. Ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ προηγούμενον ibi, ἀλλ' ἐτέθη ἐνταῦθα τὸ i l l i c 6
κατ' ἀνάγκην, διότι ὁ λόγος εἶναι πλάγιος· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐτέθησαν καθ' ὑποτακτικὴν τὸ negotiarentur (εἶχον ὑποθέσεις ἐμπορικάς, ἔκαναν δ ο υ λ ε ι ὲ ς) καὶ τὸ dicerentur. Ἐν Ἀντιοχείᾳ εὑρίσκοντο *ἐγκατεστημένοι* πολλοὶ ἐμπορευόμενοι (negotiatores) ῥωμαῖοι πολῖται χάριν ἐξαγωγῆς δημητριακῶν εἰς Ῥώμην ἀλλὰ καὶ χάριν τοκισμοῦ τῶν χρημάτων των. **qui...dicerentur** « πρὸς αὐτούς) οἵτινες ἐλέγοντο...., (πρὸς αὐτοὺς οἵτινες ἐ λ έ γ ε τ ο ὅτι κατέφυγον (=se recepisse)... **sui** δηλ. τοῦ Πομπηίου. **dimissos** ἐνν. esse. **ad eos** δηλ. τοὺς Πομπηιανούς. **periculo** (ἀφαιρ.) = cum periculo. — **futurum** ἐνν. esse.
consulari *ἀρ. 72.* **Rhodi** = ἐν Ῥόδῳ **ex fuga** ἰδ. *96 4.* **oppido** 7
ac portu (ἀφαιρ. ἰδ. *101, 6*) σύναψον πρὸς τὸ recepti non erant = εἶχον ἀποκλεισθῆ ἀπό... **ut.** Διὰ τοῦ ut δηλοῦται τὸ περιεχόμενον τῆς ἐντολῆς. **contra voluntatem suam** = invīti **naves solverunt** *ἀρ. 69.*
civitates ἰδ. *§ 6.* 8

103. Ὁ Πομπήιος καταφεύγει πρὸς τὸν Πτολεμαῖον Διόνυσον, βασιλέα τῆς Αἰγύπτου.

quibus cognitis rebus — deposito...consilio pecunia sub- 1
lata...sumpta ἀφαιρετικαὶ ἀπόλυτοι. **adeundae Syriae** (γερουνδιακὴ ἕλξις) = adeundi Syriam. **societatis.** Τὸ κράτος παρεχώρει

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐργολαβικῶς εἰς ἰδιώτας (publicani) ἢ ἑταιρείαν (societas publicanorum) ἐκ τῆς ἱππάδος τάξεως ἀντὶ ὡρισμένου ἐφάπαξ μισθώματος τὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις εἴσπραξιν φόρων, οἵτινες γενικῷ ὀνόματι ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων vectigalia. **sublata** ὄχι διὰ νὰ τὰ οἰκειοποιηθῇ, ἀλλὰ διὰ τὰς στρατιωτικὰς ἀνάγκας. **a... privatis** ποιητικὸν αἴτιον = ὑπὸ τῶν... **sumpta** Παρὰ τὴν θέλησίν των. **aeris** χαλκοῦ (οὐχὶ χρημάτων). **pondere...imposito** = (εἰσβιβασθέντος, φορτωθέντος), φορτώσας βάρος (ποσότητα). **milibus** ἐνν. impositis. **ex familiis** = ex servis, famulis. Αἱ κεφαλαιοῦχοι αὗται ἑταιρεῖαι, ὡς καὶ οἱ μεγαλέμποροι, εἶχον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δούλους. **ex suis** *ἰδ. ἀνωτ. λ.* familiis. **ad hanc rem** = ad arma ferenda, πρὸς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. **existimabat** ἀντὶ existimaverat. **pervēnit** (πρκμ.). Τοῦτο ἔγινε τῇ συμβουλῇ, ἥτις ἔσχε κακὰ ἐπακόλουθα, τοῦ εὐνοουμένου αὐτοῦ Θεοφάνους ἐκ Μυτιλήνης, ἐνῷ ἄλλοι μὲν συνεβούλευσαν νὰ καταφύγῃ ὁ Πομπήιος εἰς τὴν χώραν τῶν Πάρθων, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν Νουμιδίαν, ἧς χώρας ὁ βασιλεὺς Ἰόβας εἶχεν ἐξολοθρεύσει (τῷ 49 π. Χ.) τὰς λεγεῶνας τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Καίσαρος Κουρίωνος.

2 **ibi** αὐτοῦ. Κυρίως ἀνατολικῶς τοῦ Πηλουσίου, ἔνθα ἦτο ἐστρατοπεδευμένος ὁ Πτολεμαῖος μετὰ τοῦ στρατοῦ του. **casu** σύναψον πρὸς τὸ ibi erat (= διέτριβεν, εὑρίσκετο). **puer aetate.** Ἦτο τότε (τῷ 48 π. Χ.) 13 ἐτῶν. **magnis copiis** (ἀφαιρ. ὀργαν.). **cum sorore** ἐναντίον τῆς ἀδελφῆς... **paucis ante mensibus** ὀλίγους μῆνας πρότερον. **per propinquos atque amicos** Οὗτοι ἦσαν κυρίως ὁ κηδεμὼν αὐτοῦ Ποθεινός, ἀνὴρ φιλόδοξος καὶ πλεονέκτης, ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, ὁ Ἀχιλλᾶς καὶ ὁ ἐκ Χίου (ἢ Σάμου) ῥήτωρ καὶ σοφιστὴς Θεόδοτος, διδάσκαλος τοῦ νεαροῦ βασιλέως. **spatio** (ἀφαιρ.). **eius** τοῦ Πτολεμαίου.

3 **pro hospitio atque amicitia patris.** Ὁ Πτολεμαῖος Διόνυσος ἦτο *« φιλίας καὶ χάριτος πατρῴας ὑπόχρεως »· ἰδ. Πίνακα ἱστορικὸν καὶ γεωγραφ. λ.* Aulus Gabinius. **illius** τοῦ Πτολεμαίου. **opibus** = exercitu. **Alexandria** (ἀφαιρ.)· *ἰδ 101, 6* exceptus scaphā καὶ *102 7* : oppido ac portu recepti non erant.

4 **qui ab eo missi erant.** Ἡ ἀναφορικὴ αὕτη πρότασις ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ οὐσιαστικὸν = legati. (*πρβλ. κατωτ.* legationis· *ἰδ. καὶ Σημ. 15*). **suum officium** τὸ (ἐξ ἠθικῆς ὑποχρεώσεως πηγάζον) καθῆκόν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

των, τὰς (*ὀφειλομένας*) ὑπηρεσίας των, τὴν ὑποστήριξίν των (νὰ τεθῶσι δηλ. εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ Πομπηίου). **neve** καὶ νὰ μή. **fortunam** (δηλ. adversam) τὴν κρίσιμον θέσιν (του), τὴν δυστυχίαν (του).

in hoc numero = in numero eorum. **acceptos**. Ἡ μετοχὴ αὕτη 5
δύναται νὰ παραλειφθῇ ἐν τῇ μεταφράσει.

104. Ὁ Πομπήιος φονεύεται διὰ δόλου.

his cognitis rebus (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = γνωσθεισῶν τῶν συνομιλιῶν 1
αὐτῶν, μαθόντες τὰς συνδιαλέξεις (τῶν ἀπεσταλμένων μετὰ τῶν στρατιωτῶν). **amici regis** *ἰδ. 103, 2*. **propter aetatem** διὰ τὴν (νεαρὰν) ἡλικίαν. **timore adducti** ἐκ φόβου παρακινηθέντες ἢ ἁπλῶς ἐκ φόβου. **ut** ὥσπερ. **sollicitato...** Ἡ σύνταξις : timore adducti ne sollicitato exercitu regio... occuparet. Ἡ ἔννοια : ἐφοβοῦντο μήπως ὁ Πομπήιος ἐξωθήσῃ εἰς στάσιν τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως καὶ οὕτω καταλάβῃ... **fortuna** *ἰδ. 103, 4*. **ut** ὥσπερ (ἐν αἰτιολογ. ἐννοίᾳ). **qui erant... missi** *ἰδ. 103, 3*. **ab eo** (Pompeio). **iusserunt** (ἐκέλευσαν, ὅπερ ἔχει ἐδῶ τὴν σημασίαν τοῦ) παρεκάλεσαν.

consilio inito μετοχὴ ἀπόλυτος. **praefectum regium** *ἄρ. 19* 2
singulari... audacia (*ἰδ. 91, 1* : singulari virtute), δηλ. ἀνὴρ ὅστις πρὸ οὐδενὸς ὑπεχώρει. **tribunum militum** *ἄρ. 13* **ad interficiendum Pompeium** (γερουνδ. ἕλξις). Ἡ πρόθ. ad δηλοῖ σκοπόν.

notitia (ἀφαιρ. τοῦ αἰτίου). Ὁ Σεπτίμιος εἶχε χρηματίσει ἑκατόν- 3
ταρχος τοῦ Πομπηίου ἐν τῷ πειρατικῷ πολέμῳ (πρβλ. κατωτέρω bello praedōnum), ὃν οὗτος ἤγαγεν εἰς πέρας τῷ 67 π.Χ. **productus** ὁδηγηθεὶς ἔξω τοῦ πλοίου του, ἀφήσας τὸν ἑαυτόν του νὰ παραπλανηθῇ ὑπ' αὐτῶν, οἵτινες ἔλεγον ὅτι πρέπει νὰ ἐπιβῇ ὁ Πομπήιος πολὺ μικροῦ ἀκατίου, ἐπειδὴ ἡ θάλασσα ἦτο κατ' αὐτοὺς τεναγώδης καὶ ἀβαθής... **ordinem duxerat** (ille, δηλ. ὁ Σεπτίμιος) ·*ἰδ. ἄρ. 12 κ. 5*. **naviculam parvulam** *ἄρ. 66*. **conscendit** *ἄρ. 69*. **cum paucis suis** *ἄρ. 96, 4* : paucos suos. **ibi** αὐτοῦ. Κυρίως τὴν στιγμὴν τῆς ἀποβιβάσεως εἰς τὸ ἀκάτιον. **interficitur** τὴν 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 48 π. Χ. εἰς ἡλικίαν 58 ἐτῶν. Ὁ δολοφόνος τὴν μὲν κεφαλὴν ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ σώματος, τὸν δὲ κορμὸν ἔρριψεν εἰς τὴν παραλίαν. Ἀλλ' ἀπελεύθερός τις τοῦ Πομπηίου μετ' ἄλλου τινὸς ἔθεσεν ἐν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῇ ἐρήμῳ ἀκτῇ τὸ ἀκέφαλον σῶμα τοῦ μεγάλου στρατηγοῦ ἐπὶ πυρᾶς καὶ ἔκαυσεν. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν φρικτὴν ταύτην τραγῳδίαν ὁ Καῖσαρ προσωρμίσθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Εὐθὺς προσῆλθε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεόδοτος (*ἰδ. ἀνωτ. 103 § 2*) κομίζων μεθ' ἑαυτοῦ ὡς δῶρα τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν δακτύλιον τοῦ Πομπηίου. Ἀλλ' ὁ Καῖσαρ γενναιοφρόνως φερόμενος ἐδέχθη μόνον τὸν δακτύλιον καὶ καύσας τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀτυχοῦς ἀνήγειρεν ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ βωμὸν εἰς τὴν Νέμεσιν. Καὶ εἶχε μὲν ἔλθει ὡς διώκτης τοῦ Πομπηίου, ἀλλ' ἡ τύχη προώρισεν αὐτὸν νὰ γίνῃ ὁ τιμωρὸς τοῦ θανάτου αὐτοῦ ! **Lentulus** *ἰδ. Πίνακα ἱστορικὸν καὶ γεωγραφικόν :* P. Cornelius Lentulus Spinther. Οὗτος εἶχεν ἔλθει ἐκ Κύπρου εἰς Αἴγυπτον τὴν ἑπομένην τοῦ φόνου τοῦ Πομπηίου. **ab rege** (ποιητικὸν αἴτιον) = ὑπὸ τοῦ βασιλέως, κατ' ἐντολὴν τοῦ βασιλέως. **in custodia** = ἐν τῇ εἱρκτῇ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

3. ΠΙΝΑΞ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ

Achillas, ae, 'Αχιλλᾶς. 'Αρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου ΙΒ', εἷς τῶν φονέων τοῦ Πομπηίου (104, 2, 3)

Acutius Rufus, 'Ακούτιος 'Ροῦφος, φίλος τοῦ Πομπηίου. Κατηγόρησεν ἐνώπιον τοῦ Πομπηίου τὸν Λεύκιον 'Αφράνιον ἐπὶ προδοσίᾳ τοῦ ἐν 'Ισπανίᾳ στρατοῦ (83, 2), ἵνα ἀποκλείσῃ αὐτὸν τῆς δευτέρας ὑπατείας.

Aegyptus, i, θ. Αἴγυπτος (104, 1). Αὕτη ἦτο τότε ἀκόμη βασίλειον ὑπὸ τοὺς Πτολεμαίους, πράγματι ὅμως φόρου ὑποτελὴς εἰς τοὺς 'Ρωμαίους.

L(ucĭus) **Afranĭus** (83, 2. 88, 3). 'Αντιστράτηγος τοῦ Πομπηίου ἐν 'Ισπανίᾳ. Πολεμήσας κατὰ τοῦ Καίσαρος παρὰ τὴν 'Ιλέρδην (νῦν Lerida) τῆς 'Ισπανίας παρεδόθη εἰς αὐτὸν καὶ κατόπιν ἀφέθη ἐλεύθερος. 'Ωδήγησε κοόρτεις τινὰς ἐκ τῆς 'Ισπανίας εἰς τὴν Θεσσαλίαν (Φάρσαλον).

Alexandrīa, ae, θ. 'Αλεξάνδρεια (103, 3. 5. 104, 1). Πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου μετὰ 300,000 περίπου κατοίκων. Διῃρεῖτο εἰς δύο μέρη, εἰς τὸ Βρούχειον καὶ τὴν 'Ρακώτιδα.

Allŏbrox, ŏgis 'Ο εἷς ἐκ τῶν δύο υἱῶν τοῦ 'Αδβουκίλλου ὀνομαζόμενος Raucillus (84, 5) ἀδελφὸς τοῦ Egus, φονευθεὶς ἐν ἱππομαχίᾳ. Οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοὶ πολλὰς παρέσχον ὑπηρεσίας τῷ Καίσαρι, ὅστις τὰ μέγιστα ἐξετίμα αὐτούς, ἀλλὰ γενόμενοι καταχρασταὶ χρημάτων ἐκ μισθοδοσίας κατέφυγον πρὸς τὸν Πομπήιον.

Amphipŏlis, is, θ. (102, 2. 4). 'Αμφίπολις, πόλις τῆς Μακεδονίας ἄλλοτε ἀποικία τῶν 'Αθηναίων, κειμένη μεταξὺ τῆς λίμνης Πρασιάδος καὶ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου (παρὰ τὸ νῦν χωρίον Νεοχῶρι [τουρκ. *Γενίκιοϊ*]). 'Η 'Αμφίπολις ὑπετάγη εἰς τοὺς 'Ρωμαίους τῷ 163 π. Χ. καὶ ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς περὶ ταύτην ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας (provincia).

Antiochīa, ae, θ. (102, 6) 'Αντιόχεια, πρωτεύουσα τῆς Συρίας οὐχὶ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποτ. 'Ορόντου (νῦν τουρκ. 'Αντάκια). "Οτε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἡ Συρία ἐγένετο ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία, ὁ Πομπήιος ἀφῆκε (τῷ 63 π. Χ.) εἰς τοὺς Ἀντιοχεῖς αὐτοτελῆ τὴν πολιτικὴν σύνταξιν.

Antiochenses, ium, Ἀντιοχεῖς (102, 6).

M(arcus) **Antonius,** Μᾶρκος Ἀντώνιος. Ὁ σπουδαιότερος ὀπαδὸς καὶ συγγενὴς ἐκ μητρὸς τοῦ Καίσαρος. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Γαλατικοῦ πολέμου διετέλεσεν ἀντιστράτηγος τούτου. Κατὰ τὴν μάχην παρὰ τὴν Φάρσαλον διηύθυνε τὸ ἀριστερὸν κέρας (89, 3).

T(itus) At(t) ĭus **Labiēnus** (87, 1 - 6). Ὁ Λαβιηνός, καίτοι διετέλεσε σπουδαιότατος ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατίᾳ, μετέστη κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου πρὸς τὸν Πομπήιον.

Brundisĭum, ii, οὐ. (86, 4. 100, 1.2) Βρεντέσιον, Βρινδήσιον (νῦν Brindisi Πρίντεζι). Πόλις εὐλίμενος ἐν Καλαβρίᾳ τῆς Ἰταλίας. Brundisīnus portus (100, 1) ὁ λιμὴν τοῦ Βρινδησίου.

Q(uintus) Caecilĭus Metellus Pius **Scipio** (82, 1. 83, 1. 88,3. 90, 1). Κόϊντος Καικίλιος Μέτελλος Πίος Σκιπίων, πατὴρ τῆς Κορνηλίας τῆς συζευχθείσης (τῷ 54 π. Χ.) τὸν Πομπήιον, ὑπὲρ οὗ ἐσχημάτισε στρατὸν ἐν Συρίᾳ, σπεύσας εἰς τὴν Θεσσαλίαν μικρὸν πρὸ τῆς παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχης.

C. (πρόφερε Gaius) **Cassius** Longīnus (101, 1. 3 - 5). Ὁ Γάιος Κάσσιος Λογγῖνος ἦτο ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων κατὰ τοῦ Καίσαρος συνωμοτῶν καὶ φονεὺς αὐτοῦ. Cassiāna classis (101, 6).

Cilĭces, um, Κίλικες. Οἱ κάτοικοι τῆς Κιλικίας (101, 1,).

Cilicĭa, ae, θ. Κιλικία (102, 5). Ἡ νοτιοανατολικωτάτη χώρα τῆς Μ. Ἀσίας μεταξὺ τῶν ὀρέων τοῦ Ταύρου πρὸς Β., τοῦ Ἀμανοῦ (*Τζεβὲλ Βαρεκὲτ*) πρὸς Α. καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Πομπηίου ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία. Ciliciensis legio (88,3).

Cleopătra, ae, θ. (103,2). Πρωτότοκος θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου ΙΑ' τοῦ Νόθου ἢ Αὐλητοῦ (80 - 51 π. Χ.), ἀδελφὴ τοῦ Πτολεμαίου ΙΒ' Διονύσου. Ἐκβληθεῖσα ὑπὸ τούτου τῆς ἀρχῆς πολεμεῖ πρὸς αὐτὸν καὶ στρατοπεδεύει οὐχὶ μακρὰν τοῦ Πηλουσίου Ἰδ. Ptolemaeus.

A(ulus) **Clodĭus** (90,1) Αὖλος Κλώδιος. Οὗτος κοινὸς ὢν φίλος τοῦ Σκιπίωνος καὶ τοῦ Καίσαρος στέλλεται παρὰ τούτου πρὸς ἐκεῖνον, ὅπως διαπραγματευθῇ τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Corcȳra, ae, θ. (100,3). Ἡ νῆσος Κέρκυρα (καὶ Κόρκυρα) ἐχρησίμευεν ὡς στρατηγεῖον τοῦ Πομπηιανοῦ στόλου.

L(ucĭus) Cornelĭus **Lentŭlus Crūs** (96,1. 102, 7. 104,3). Ὁ Λεύκιος Κορνήλιος Λέντλος ἦτο σφοδρὸς ἀντίπαλος τοῦ Καίσαρος. Διετέλεσεν ὕπατος τῷ 49 π. Χ.

P(ublĭus) Cornelĭus **Lentŭlus** Spinther ἢ Spinther Lentŭlus (83,1. 102,7). Ὀπαδὸς τοῦ Πομπηίου. Συλληφθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου αἰχμάλωτος ἐλευθεροῦται ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχην.

P(ublĭus) Cornelius **Sulla** (89,3. 99,4). Ἀνεψιὸς τοῦ δικτάτωρος Σύλλα. Διετέλεσεν ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος.

C. (πρόφερε Gaius) Crastĭnus. Ἀνὴρ γενναῖος, ἀνάκλητος ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Καίσαρος (91,1. 99,2. 3).

Cyprus, i, θ. (102,5). Ἡ Κύπρος ἦτο ἀπὸ τοῦ 57 π. Χ. κτῆσις ῥωμαϊκή.

L(ucĭus) **Domitĭus** Ahēnobarbus (83,1. 99,5). Λεύκιος Δομίτιος Ἀηνόβαρβος. Ἦτο δεινὸς ἀντίπαλος τοῦ Καίσαρος.

Cn. (πρόφερε Gnaeus) Domitĭus Calvīnus (89,3). Γναῖος Δομίτιος Καλβῖνος, ὀπαδὸς τοῦ Καίσαρος. Στέλλεται ὑπὸ τούτου μετὰ δύο λεγεώνων ἐναντίον τοῦ Σκιπίωνος εἰς Μακεδονίαν. Ἑνοῦται μετὰ τοῦ Καίσαρος μικρὸν πρὸ τῆς παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχης.

Dyrrachĭum, ii, οὐ. Δυρράχιον (νῦν Durrazo, ἡ πρώην Ἐπίδαμνος), σπουδαιότατος λιμὴν τῆς Ἰλλυρίας (100,3). Ἀπὸ τοῦ 229 π. Χ. ὑπὸ τὴν ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν. Dyrrachīna proelia (84,1. 87,4. 89,1).

Fretum Sicilĭae [ἢ fretum Sicŭlum ἢ fretum Siciliense καὶ ἁπλῶς fretum] (101,1), ὁ Σικελικὸς πορθμὸς (νῦν Faro di Messina).

A(ulus) **Gabinĭus**. Ἀνθύπατος ὢν τῆς Συρίας ἦλθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἀποκατέστησεν εἰς τὸ βασίλειον (τῷ 55 π. Χ.) τῇ προτάσει τοῦ Πομπηίου τὸν ἐκδιωχθέντα (ἀπὸ τοῦ 57 π. Χ.) Πτολεμαῖον ΙΑ' τὸν Νόθον ἢ Αὐλητήν. Μέρος τοῦ Πομπηιανοῦ στρατοῦ, ἐκ Γαλατῶν καὶ Γερμανῶν, φρουρᾶς ἕνεκα κατέλιπεν ἐκεῖ ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Πτολεμαίου ΙΑ' (103,5).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Gallĭa, ae, θ. Γαλατία (87,2). Διηρεῖτο 1) εἰς τὴν Gallia citerior ἢ cisalpīna (ἢ togāta) τ. ἔ. τὴν ἐντὸς τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν (87,4) ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Πάδου (νῦν *Po*), ἥτις ἀπὸ τοῦ 222 π. Χ. ὑπῆρξε ῥωμ. ἐπαρχία· αὕτη ὑποδιηρεῖτο διὰ τοῦ Πάδου εἰς τὴν Gallia cispadāna (ἐντεῦθεν τοῦ Πάδου), καὶ τὴν Gallia transpadāna (ἐκεῖθεν τοῦ Πάδου), καὶ 2) εἰς τὴν Gallia ulterĭor ἢ transalpīna τ. ἔ. τὴν πέραν τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν.

Germanĭa, ae, θ. (87,1). Κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἀντίληψιν ἡ μεταξὺ τῶν ποτ. Ῥήνου, Δουνάβεως, Βιστούλα καὶ τοῦ Ὠκεανοῦ χώρα.

Graeci, ōrum (102,2). Ἕλληνες ἐν στενωτέρᾳ σημασίᾳ = Macedŏnes.

Hispānae cohortes (88,3). Αὗται, σχεδὸν 7 τὸν ἀριθμόν, διεβιβάσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀφρανίου (ἰδ. ἀνωτ. L. Afranius) ἐκ τῆς Ἱσπανίας εἰς τὰ περὶ τὴν Φάρσαλον μέρη.

Hispanĭa, ae, θ. Ἱσπανία (ἡ Πυρρηναϊκὴ χερσόνησος 83,2) ἀπὸ τοῦ 205 π. Χ. ῥωμαϊκὴ κτῆσις. Διηρεῖτο εἰς τὴν Hispania citerior (μετὰ πρωτευούσης τῆς πόλεως Nova Karthāgo, νῦν Καρθαγένης) καὶ εἰς τὴν Hispania ulterior. Ἡ τελευταία αὕτη μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ κατάκτησιν τῆς Ἱσπανίας ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ὑποδιηρέθη εἰς τὴν Baetĭca (νῦν Ἀνδαλουσίαν) μετὰ πρωτ. τῆς πόλεως Cordŭba, καὶ εἰς τὴν Lusitanĭa (νῦν Πορτογαλίαν) μετὰ πρωτ. τῆς πόλεως Augusta Emerĭta (νῦν Merida).

T. Labiēnus, ἰδ. Titus At(t)ius Labienus.

D(ecĭmus) Laelĭus (100, 1. 3). Δέκιμος Λαίλιος. Διῴκει κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τὸν Πομπηιανὸν στόλον ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης. Laeliānae naves (100,2).

Larīsa, ae, θ. Λάρισα, πόλις τῆς Θεσσαλίας (96,3. 97,2. 98,3).

Libo, ἰδ. Scribonius.

C. (πρόφερε Gaius) **Lucilĭus Hirrus** (82,5). Γάιος Λουκίλιος Ἵρρος. Ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Πομπηίου πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Πάρθων Ὀρώδην, ἵνα ζητήσῃ βοήθειαν, ἀλλὰ μὴ δεχθεὶς τοὺς ὅρους τοῦ βασιλέως ἀπαιτοῦντος τὴν παραχώρησιν τῆς Συρίας ἐφυλακίσθη ὑπ' αὐτοῦ.

Macedonĭa, ae, θ. Ἡ πρὸς Α. καὶ ΝΑ. τῆς Λυχνίτιδος (νῦν Ἀχρίδος) λίμνης πρὸς Β. τῆς Θεσσαλίας μέχρι τοῦ ποταμοῦ Νέστου χώρα ἀπὸ τοῦ 168 π. Χ. ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία (102,3).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Messāna, ae, θ. (δωρ. Μεσσάνα) Μεσσήνη (νῦν Messina), ἐπὶ τῆς ΒΑ. ἀκτῆς τῆς νήσου Σικελίας παρὰ τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσήνης (101, 1,3).

Mytilēnae, ārum, θ. Μυτιλήνη (102, 5).

Orĭcum, i, οὐ. (90,1). Ὤρικος καὶ Ὠρικὸς καὶ Ὠρικὸν (νῦν Erico), πόλις καὶ λιμὴν τῆς Β. Ἠπείρου εἰς τὸν μυχὸν τοῦ διὰ τῶν Κεραυνίων ὀρέων σχηματιζομένου κόλπου τοῦ Αὐλῶνος (νῦν Valona).

Parthi, ōrum (82,4). Πάρθοι, ἔθνος βάρβαρον σκυθικόν, οἰκοῦν τὰ ΝΑ καὶ ΝΔ τῆς Κασπίας θαλάσσης (τὸ νῦν Ἰράν). Ἦσαν οἱ διάδοχοι τῶν Περσῶν.

Pelusium, ĭi, οὐ. (103,1). Πηλούσιον (νῦν Tineg, Τινέ), πόλις ὀχυρωτάτη τῆς κάτω Αἰγύπτου, οὐχὶ μακρὰν τῆς Μεσογείου θαλάσσης, εἰς τὸ ΒΑ. ἄκρον τοῦ Δέλτα τοῦ Νείλου, πλησίον τοῦ σημερινοῦ Port Said. Ἕνεκα τῆς στρατηγικῆς θέσεως αὐτοῦ ἀπετέλει τὸ Πηλούσιον τὰς κλεῖδας τῆς Αἰγύπτου.

Phoenīces, um, Φοίνικες (101,1), οἱ κάτοικοι τῆς Φοινίκης, χώρας τῆς Συρίας, ἐχούσης πρωτεύουσαν τὴν Τύρον.

Pompeiānus, Πομπηιανός. Pompeiana acies (94,4). Pompeiani colles (84,2). Pompeianus exercitus (99,4). Οὐσ. Pompeiani, ōrum, οἱ Πομπηιανοὶ (84,4. 93,1. 2. 8. 94,2. 95,1. 97,2.3.4. 101, 7).

M(arcus) **Pomponĭus,** Μᾶρκος Πομπώνιος (101,1). Διοικητὴς μοίρας τοῦ στόλου τοῦ Καίσαρος παρὰ τὴν Μεσσήνην, ἐξ οὗ Pomponiana classis (101,2).

Ptolomaeus XI. Nothos εἴτε Aulētes (103,3. 5). Πτολομαῖος ἢ Πτολεμαῖος ΙΑ', πατὴρ τῆς Κλεοπάτρας καὶ τοῦ Πτολεμαίου ΙΒ'.

Ptolemaeus XII. Dionȳsos (103,2). Υἱὸς Πτολεμαίου ΙΑ'.

Rhodus, i, θ. Ῥόδος (102,7). Αὕτη ἦτο σύμμαχος τῶν Ῥωμαίων. Τῷ 43 π.Χ. ἐγένετο ῥωμαϊκὴ κτῆσις.

Roma, ae θ. Ῥώμη (83,3).

Romāni cives (101,2. 6).

Scipĭo, ἰδ. Q. Caecilius Metellus Pius Scipio.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

L(ucĭus) Scribonĭus **Libo** (90,1. 100,1). Λεύκιος Σκριβώνιος Λίβων, ὀπαδὸς καὶ συγγενὴς τοῦ Πομπηίου.

L(ucĭus) **Septimĭus** (104,2.3). Λεύκιος Σεπτίμιος. Οὗτος ἀφοῦ ἠκολούθησε τὸν Πομπήιον εἰς τὸν κατὰ τῶν πειρατῶν πόλεμον, κατελείφθη εἶτα ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ Πτολεμαίου ΙΑ΄ τοῦ Αὐλητοῦ (ἰδ. καὶ A. Gabinius).

Sicilĭa, ae, θ. (101, 1 καὶ ἑξ.). Σικελία μεγίστη καὶ εὐφορωτάτη νῆσος. Ταύτην κατῴκουν κατ' ἀρχὰς οἱ Σικανοὶ ἢ Σικελοί, λαὸς Κελτικός, ἔπειτα οἱ Φοίνικες, μετὰ ταῦτα οἱ Ἕλληνες (Χαλκιδεῖς, Μεγαρεῖς καὶ Δωριεῖς), πρὸς οὓς ἤριζον περὶ τῆς κατοχῆς οἱ Καρχηδόνιοι. Ὑπήχθη ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους τὸ μὲν Δ. μέρος τῆς νήσου τῷ 241 π.Χ., τὸ δὲ Α. τῷ 212 - 210 π. Χ. Αἱ Συράκουσαι (Συρακοῦσαι) ἦσαν ἡ πρωτεύουσα τῆς Σικελίας.

(Sicŭlum) fretum, ἰδ. fretum

Sulla, ἰδ. P. Cornelius Sulla.

P(ublĭus) **Sulpicĭus** Rufus (101,1). Πόπλιος Σουλπίκιος Ῥοῦφος, ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατίᾳ καὶ Ἱσπανίᾳ, εἶτα διοικητὴς τοῦ στόλου. Sulpiciāna classis (101,4).

Syri, ōrum, Σύροι, οἱ κάτοικοι τῆς Συρίας. Classis Syrōrum (101,14).

Syrĭa, ae, θ. Συρία (103, 115). Αὕτη περιελάμβανε τὴν πρὸς Ν. τῆς Καππαδοκίας καὶ Μεσοποταμίας καὶ πρὸς Β. τῆς Παλαιστίνης καὶ Ἀραβίας χώραν (ἰδ. καὶ Antiochia).

Syriăcae legiones (88, 3).

Thessalĭa, ae, θ. Θεσσαλία (82, 1.100, 3. 101, 7).

Thrāces, um, (ἑν. Thrax, cis), Θρᾷκες (95, 3): οἱ κάτοικοι τῆς Θρᾴκης, χώρας κειμένης μεταξὺ τοῦ Δουνάβεως, τῆς Μαύρης Θαλάσσης, τῆς Προποντίδος, τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τῆς Μακεδονίας.

Transpadānae coloniae (87, 4), ἰδ. Gallia 1.

C. (πρόφερε Gaius) **Triarĭus,** ἰδ. Valerius.

C. (πρόφερε Gaius) Valerĭus **Triarĭus** (92, 2). Γάιος Οὐαλέριος Τριάριος, ἀνὴρ μεγάλης ἀξίας, φίλος τοῦ Κικέρωνος. Διῴκησε τμῆμα τοῦ ἀσιατικοῦ στόλου τοῦ Πομπηίου. Πιστεύεται ὅτι ἐφονεύθη κατὰ τὴν παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχην.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

P(ublĭus) **Vatinĭus** (90. 1. 100, 2). Πόπλιος Οὐατίνιος (Βατίνιος), ὀπαδὸς καὶ στρατηγὸς τοῦ Καίσαρος.

Vibo, ōnis. θ. (101, 1. 4.). Οὐιβὼν (πάλαι Hippo, Ἱππώνιον, νῦν Bivona). Πόλις κειμένη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Βρεττίας (νῦν Calabria ulteriore), ὅπου νῦν ὁ κόλπος τῆς Ἁγ. Εὐφημίας, ἤδη ἀπὸ τοῦ 293 π. Χ. ῥωμαϊκὴ ἀποικία ὑπὸ τὸ ὄνομα Vibo Valentia. Ἐρείπια τῆς Vibo, ἀποικίας τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν, σῴζονται παρὰ τὴν πόλιν Monteleone.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

4. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ*

Α

ā, ἡ ăb, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. ἀπό, παρά, ὑπό.

absens, ntis (μτχ. τοῦ absum, afŭi, abesse), ἀπών· ἰδ. καὶ habeo.

abūti, ἀπαρέμφ. τοῦ abutor.

abū-tor, 3. ἀποθ. (καταχρῶμαι). sanguine militum ἀνωφελῶς καταναλίσκω (κατασπαταλῶ, χύνω) τὸ αἷμα τῶν στρατιωτῶν.

ac, ἰδ. atque.

ac-cēdo, 3. (προσέρχομαι, πλησιάζω). accedĭtur πρόσοδος (πλησιασμὸς) γίνεται, πλησιάζουσι.

acceptus, ἰδ. accipio.

ac-cĭdo (ad-cădo), ĭdi, —, 3. (συμβαίνω), accidit συμβαίνει.

ac-cipĭo (ad-căpio), cēpi, ceptum. 3. ἀκούω καὶ κατανοῶ, ἀκούων κατανοῶ, μανθάνω 86, 2. rationem consilii mei accipite τὸν λόγον τοῦ (πολεμικοῦ) σχεδίου μου ἀκούσατε.

acĭes, ēi (τάξις μάχης), παράταξις μέρους τοῦ ὅλου στρατοῦ 88,3. 89,2.3.4. 93,5. 94,1.3. 2) ὁλόκληρος ὁ στρατὸς 84,2. 85,1.3. 86,1.3. 88,1.4. 89,2. 92,1.2. 93,3. 94,4. 97,3. 3) μάχη 93,8. 94,5. 95,4.

acrĭus, ἐπίρρ. συγκρ. (θετ. acrĭter, ὑπερθ. acerrime) σφοδρότερον. (Τὸ ἐπίθετον θετικοῦ βαθμοῦ εἶναι acer, acris, acre).

actuarĭus (ἐκ τοῦ actus ἔλασις [ὃ ἐκ τοῦ ago] ὅθεν: εὐάγητος, ταχύς, **ἀκτωάριος**). actuaria navis ταχυναυτοῦσα, ἱστιόκωπος, ἐπακτρίς, ταχεῖα ναῦς.

ad πρόθ. μετ' αἰτιατ. πρός, παρὰ +αἰτιατ. 94,6. μέχρι 94,2. 95,2. 95,5. πλησίον, πρὸς τὰ μέρη τινός 100,1. ἐναντίον 101,4. Πρὸς δήλωσιν σκοποῦ (= πρὸς) 101,2. Ἀντὶ τῆς in 101,4.

additus, ἰδ. addo.

---

* Τὰ οὐσιαστικά, ὧν δὲν σημειοῦται τὸ γένος, εἶναι θηλυκά. Τῶν εἰς -us -a -um ἐπιθέτων ἐσημειώθη μόνον ὁ τύπος τοῦ ἀρσενικοῦ. Οἱ ἀναγραφόμενοι μεθ' ἕκαστον ῥῆμα ἀριθμοὶ δηλοῦσι τὰς συζυγίας. Οἱ ἀρχικοὶ χρόνοι πολλῶν συνθέτων ῥημάτων ἐσημειώθησαν ἐν τοῖς ἁπλοῖς. Τῶν ῥημάτων τῆς 1ης συζυγίας ἐσημειώθη μόνον ὁ ἐνεστώς. Ἑκάστης λέξεως ἡ πρώτη σημασία ἐτέθη ἐντὸς παρενθέσεως, ἐκτὸς ἂν ἡ λέξις ἀπαντᾷ ἐν τῷ κειμένῳ μετὰ τῆς σημασίας ταύτης. Τὰ μακρὰ καὶ βραχέα φωνήεντα δὲν ἐδηλώθησαν πανταχοῦ, ἀλλὰ μόνον ἔνθα ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον χάριν τοῦ ὀρθοῦ τονισμοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ad-do, dĭdi (ἀντὶ addĕti), dĭtum (ἀντὶ addătum), dĕre, 3. (προστίθημι), προσθέτω, προσλαμβάνω, συμπαραλαμβάνω 102,5.
ad-dūco, 3. ἄγω, παρακινῶ.
adductus, ἰδ. adduco.
1. ad-ĕo, adĭi, adĭtum, adīre. locos μεταβαίνω εἰς τόπους.
2. adĕo, ἐπίρρ. τόσον, τοσοῦτον.
adessem, πρτ. ὑποτ. τοῦ adsum.
adeundus, ἰδ. ῥ. ad-eo.
ad-hĭbĕo (ad-hăbeo), bui, bĭtum, 2. λαμβάνω 98, 3.
adhibĭtus, ἰδ. adhibeo.
adiungo, nxi, nctum, 3. συνενῶ.
adiunxi, ἰδ. adiungo.
ad-mīror, 1. ἀποθ. aliquid, εὑρίσκω τι παράδοξον (παραξενεύομαι διά τι, φαίνεταί μοί τι παράδοξον).
(admonĭtus, ūs), ἀ. Μόνον κατ' ἀφαιρ. admonĭtū (μετὰ γενικῆς) τῇ παραινέσει (παρορμήσει, προτροπῇ) τινος.
ad - orĭor, adortus sum, adorīri, 4. ἀποθ. προσβάλλω (β' ἑν. adorīris).
ad-sum, affŭi (καὶ adfŭi), adesse, εἶμαι παρών, παρίσταμαι.
adulescens, ntis (καὶ adolescens), ἀ. ὁ νέος ἀνὴρ (ἀπὸ 17 - 30 ἐτῶν καὶ ἐνίοτε μέχρι 42).
adventus, ūs, ἀ. προσέγγισις, ἄφιξις.
adversus, (μτχ. τοῦ adverto), ἐστραμμένος· ἰδ. conicio.
ad-vŏlo, 1. σπεύδω (διὰ ξηρᾶς ἢ θαλάσσης) ἀναφαίνομαι, προσέρχομαι (πλέω) ἐν τάχει.
aeger, aegra, aegrum. ἀσθενής· οὐσ. aeger, gri, ὁ ἀσθενής, ὁ ἄρρωστος.
aes, aeris, οὐ. ὁ χαλκός, (ἀφαιρ. aere) 103,1.
aestus, ūs ἀ. καύσων· magnus aestus (ἐνν. solis), ὁ πνιγηρὸς καύσων (τοῦ ἡλίου), ἡ μεγάλη ζέστη.
aetas, ātis (χρόνος βίου). honor aetatis ἡ ἐκ τῆς ἡλικίας τιμή, ἡ ὀφειλομένη τῇ ἡλικίᾳ τιμή. puer aetate παῖς τὴν ἡλικίαν. propter aetatem διὰ τὴν (παιδικὴν) ἡλικίαν.
af-fĕro (ad-fĕro), attŭli, allātum, afferre, (προσφέρω) διαβιβάζω. nuntius affertur ἀγγελία (εἴδησις) διαβιβάζεται.
affinĭtas, ātis, ἀγχιστεία, συγγένεια.
ag-grĕdĭor, aggressus sum, aggrĕdi, 3. ἀποθ. προσβάλλω.
agmen, ĭnis, οὐ. πορεία στρατοῦ, στρατός.
ăgo, ēgi, actum, 3. ἄγω. ago gratias χάριτας ὁμολογῶ, εὐχαριστῶ. — συζητῶ, διαπραγματεύομαι 83,5. 90,1. 97,5.
alacrĭtas, ātis, προθυμία, ζῆλος. pugnandi τὸ φιλοπόλεμον.
alĭquis, alĭqua, alĭquod, τίς, τί.
alĭus, ἄλλος (γεν. alterīus, δοτ. alĭi).
allātus, ἰδ. affero.
alter, altĕra, altĕrum, (ἕτερος, ὁ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἕτερος), δεύτερος.
alterŭter, ŭtra, utrum (γεν. alterīus utrīus, δοτ. alterŭtri), ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο, ὁ ἕτερος.
altus, ὑψηλός.
amicitĭa, ae, φιλία.
amissus, ἰδ. amitto
a-mitto, 2. (ἀποπέμπω). 2) ἀποβάλλω (χ ά ν ω).
amplĭus, συγκρ. ἐπίρρ. πλέον.
ăn, μορ. ἐρωτ., ἢ (εἰσάγει τὸ β' μέλος πλαγίας ἐρωτήσεως), utrum an πότερον... ἤ. 2) an non (= nonne) ἢ (μ ή π ω ς)δὲν 87,4 (ἡ ἀπάντησις εἶναι καταφατική).
ancŏra, ae, ἄγκυρα, ἰδ. consisto.
angustĭae, ārum, πληθ. τὰ στενά, στόμιον (λιμένος) 100,2.
animadversus, ἰδ. animadverto.
animadverto (ἢ animum adverto), rti, rsum, 3. παρατηρῶ.
anĭmus, i, ἀ. (ψυχή), 2) πνεῦμα, θάρρος, φρόνημα. animus (ἢ animi [πληθ.]) militum τὸ πνεῦμα ἢ τὰ πνεύματα τῶν στρατιωτῶν, οἱ στρατιῶται.
annus, i, ἀ. ἔτος.
ante, ἐπίρρ. (πρόσθεν). paucis ante mensibus (ἀφαιρ.) ὀλίγους μῆνας πρότερον, πρὸ ὀλίγων μηνῶν. paulo (ἀφαιρ.) ante ὀλίγον πρότερον, πρὸ μικροῦ. 2) πρόθ. μετ' αἰτιατ. ante proelium cognitum πρὸ τῆς εἰδήσεως (ἀγγελίας) τῆς μάχης 100,4. 101,7.
antĕā, ἐπίρρ. (ante-eā), πρόσθεν, προηγουμένως.
ante-cēdo, 3. (προβαίνω). 2) προπορεύομαι, προτιμῶμαι, ὑπερτερῶ.
antesignāni, ōrum, ἀ. οἱ πρόμαχοι.
antiquĭtus, ἐπίρρ. ἀρχαιόθεν, παλαιόθεν.
apertus, ἀναπεπταμένος. locus apertior τόπος (μᾶλλον) ἀνοικτός, τόπος πεδινός.
ap-pello, 1. καλῶ 88 1. προσαγορεύω 104, 3.
applicātus, ἰδ. applico.
ap-plĭco, 1. naves ad terram ἕλκω τὰς ναῦς εἰς τὴν ξηράν, νεωλκῶ.
ap-propinquo, 1. (μετὰ δοτ.) πλησιάζω, προσπελάζω.
apud, πρόθ. αἰτ.= παρά τι, ἐνώπιον.
aqua, ae, ὕδωρ. sine aqua ἄνευ ὕδατος, ἄνυδρος.
aquĭla, ae, (ἀετός), σημαία τῆς λεγεῶνος.
aquor, 1. ἀποθ. ὑδρεύομαι.
arbĭtror, i. ἀποθ. νομίζω.
ardĕo, arsi, arsum, 2. φλέγομαι, ἐκκαίομαι.
argentum, i, οὐ. (ἄργυρος). 2) ἀργυρᾶ (*κυρίως* ἐπιτραπέζια) σκεύη.
arma, ōrum, οὐ. πληθ. ὅπλα.
armātus (μτχ. τοῦ armo) ἔνοπλος.
arx, arcis, ἀκρόπολις.
at, σύνδ. ἀλλά, καὶ ὅμως.
atque ἢ ac, καί, καὶ (ἐ π ί σ η ς) καὶ (ἑ π ο μ έ ν ω ς). Μετὰ ἀρνητικὴν ὅμως πρότασιν τὸ ac ἔχει σχεδὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν σημασίαν τοῦ ἀ λ λ ὰ 94,2.
at-tenŭo, 1. ἐλαττῶ (κατ' ἀριθμόν), ἐξασθενῶ (-όω).
auctorĭtas, ātis αὐθεντία, λόγος, περιωπή, ἀξία, ἐπιρροή.
auctus, ἰδ. augeo
audacĭa, ae, θρασύτης, αὐθάδεια.
audĕo, ausus sum, 2. (ἡμιαποθετικὸν ῥῆμα), τολμῶ.
audĭo, īvi, ītum, 4 ἀκούω.
audistis = audivistis· ἰδ. audio.
augĕo, auxi, auctum, 2. αὐξάνω.
ausus, ἰδ. audeo.
aut, σύνδ. ἤ.
autem, σύνδ. δέ.
autumnus, i, ἀ. φθινόπωρον.
auxilĭa, ōrum, οὐ. πληθ. στρατὸς ἐπικουρικός, βοήθεια.
ā-verto, 3. ἀποτρέπω, ἀποδιώκω, ἀπομακρύνω.

B

barbărus (βάρβαρος). 2) ἐξωτερικός, ξενικός, ξένος.
bellum, i, οὐ. (ἐκ τοῦ duellum, dvellum, μονομαχία), πόλεμος.
benĕ, ἐπίρρ. εὖ, καλῶς· συγκρ. melĭus ἄμεινον· ὑπερθ. optĭme ἄριστα· ἰδ. mereor.
beneficiarĭus, ĭi, ἀ. (εὐεργετούμενος), ὁ εὐεργετούμενος **(βενεφικιάλιος, βενεφικιᾶρις).**
beneficĭum, ĭi, οὐ. (εὐεργεσία). 2) εὔνοια. fortunae εὔνοια τῆς τύχης 95,1.
bidŭum, i, οὐ. (bis καὶ dies) χρονικὸν διάστημα δύο ἡμερῶν, διήμερον. bidŭum (αἰτ.) ἐπὶ δύο ἡμέρας.
bonus (ἀγαθός). Οὐσιαστ. bona, ōrum, οὐ. πληθ. τὰ ἀγαθά. (Συγκρ. ἐπιθ. εἶναι melĭor, melĭus, γεν. iōris, ἀμείνων, βελτίων. Ὑπερθ. optĭmus ἄριστος).

C

cădo, cecĭdi, cāsum, 3. πίπτω (ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης), φονεύομαι 99,4. ἐπιπίπτω 92,3.
caedes, is, σφαγή, φόνος.
caespes, ĭtis, ἀ. (ἐκ τοῦ caedo), χορτόπλινθος [πάντοτε ἐν χρήσει κατὰ πληθ. ἀριθμὸν]. recentes caespites νεόδρεπτος (νεωστὶ κοπεῖσα) χλόη (πρασινάδα).
calamĭtas, ātis, συμφορά, ἀτύχημα.
cani, ἀπρμφ. παθ. τοῦ cano.
căno (πρβλ. κ α ν-άζω = ἠχῶ, καναχή), cecĭni, [cantum καὶ] cantātum, 3. (ᾄδω). classicum cani (παθ. ἀπρμφ.) iubet διατάσσει νὰ σαλπισθῇ (νὰ δοθῇ διὰ σάλπιγγος) διαταγή, νὰ ἠχήσῃ ἡ σάλπιγξ.
cāpĭo, cēpi, captum, capĕre, 3. (λαμβάνω), συλλαμβάνω, αἰχμαλωτίζω 100,2. 101,6. καταλαμβάνω 102,6.
capĭtis γενικ. τοῦ caput.
caput, capĭtis, οὐ κεφαλή· ἰδ. damno καὶ sum.
castellum, i, οὐ. φρούριον (κ α σ τ έ λ λ ο).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

castra, ōrum οὐ πληθ. στρατόπεδον una castra ἓν στρατόπεδον.
casū, ἐπίρρ. (κυρίως ἀφαιρ. τοῦ casus, ūs, ἀ.) κατὰ τύχην.
causa, ae, αἰτία. per causam [= simulationem] valetudinis ὑπὸ τὴν πρόφασιν (ὑπὸ τὸ πρόσχημα) ἀσθενείας.
cecidisse, ἰδ. cado.
cēdo, cessi, cessum, 3. ὑποχωρῶ, ἀπολείπω τὴν τάξιν, « ἐξαναχωρῶ » 93,4.
celerĭtas, ātis, ταχύτης.
celerĭter, ἐπίρρ. ταχέως.
censĕo, censŭi, censum. 2 « δοκεῖ μοι », κρίνω, ἔχω τὴν γνώμην.
centum, ἀριθμ. ἑκατόν.
centurĭa, ae, λόχος (= ordo).
centurĭo, ōnis, ἀ. ἑκατόνταρχος, ἑκατοντάρχης.
certus, (βέβαιος) ὡρισμένος.
cessi, ἰδ. cedo.
circĭter, ἐπίρρ. περὶ + αἰτ., περίπου.
circum-ĕo, ĭi, ĭtum, īre, (περιέρχομαι) περικυκλῶ 93, 4. 8. 94,4. περίειμι, ἐπιθεωρῶ, 94.5.
circumĭtus, ἰδ. circumeo.
circum-munĭo, 4. ὀχυρῶ πέριξ, περιοχυρῶ.
circum-vĕnĭo, 4. (ἔρχομαι ἐχθρικῶς πέριξ). aciem κυκλῶ τὸν στρατόν.
citātus (μτχ. τοῦ cĭto) ταχύς. equo citato ἵππῳ ταχεῖ=ἐν καλπασμῷ.
citerĭor, ἀ. καὶ θ.,—ĭus, οὐδ. (γεν. citerioris), ὁ ἐντεῦθεν, ὁ ἐπὶ τάδε.
civĭtas, ātis, πολιτεία.
clam, ἐπίρρ. κρύφα, κρυφίως.
clamor, ōris, ἀ. βοή, ἀλαλαγμός.
clarē, ἐπίρρ. (λαμπρῶς), εὐκρινῶς, μεγαλοφώνως, γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ.
classiarĭus, (ἀνήκων τῷ στόλῳ). οὐσ. classiarĭi, ōrum, ἀ. (κατὰ παράλειψιν τῆς λέξ. milites), οἱ ναυτικοὶ στρατιῶται, οἱ « ἐπιβάται ».
classĭcum, i, οὐ. (κατὰ παράλειψιν τοῦ signum), τὸ διὰ (μουσικῶν) ὀργάνων (κέρατος, βυκάνης καὶ ἰδίᾳ τῆς σάλπιγγος) διδόμενον σημεῖον (παράγγελμα).
classis, is, στόλος.
coepi (πρκμ.), coepisse (ῥ. ἐλλειπτικόν), ἠρξάμην. (Ὡς ἐνεστὼς χρησιμεύει τὸ incĭpĭo=ἄρχομαι).
cogĭto, 1. (co=cum καὶ agĭto ἐν τῷ νῷ κινῶ) διανοοῦμαι, σκέπτομαι (περί τινος) 83,5. 86,5. ἔχω ἐν νῷ (ἔχω τὴν πρόθεσιν) 85,4. 95.3.
cognĭtus, ἰδ. cognosco.
co-gnosco, nōvi, nĭtum, 3. γινώσκω, μανθάνω, πληροφοροῦμαι.
cōgo, (co-ἐν συνθέσει = cum + ăgo), cŏēgi, cŏactum, 3. συνάγω, συναθροίζω (μαγεύω ζητῶν).
cohors, rtis, κοόρτις, τάγμα. Αἰτιατ. πληθ. cohortes καὶ cohortis.
cohortandus, ἰδ. cohortor.
co-hortor, 1. ἀποθ. παραινῶ, πα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ροτρύνω, παρακελεύομαι.
collis, is, ἁ. λόφος.
col-lŏco (con-ἀντὶ com- [=cum] καὶ lŏco), τάσσω, τοποθετῶ.
collŏqui, ἀπρφ. τοῦ colloquor.
colloquĭum, ĭi, οὐ. συνδιάλεξις.
col-lŏquor, 3. ἀποθ. συνδιαλέγομαι.
colonĭa, ae, ἀποικία.
combūro (ἐκ τοῦ co-amb-ūro), bussi, bustum, 3. ἐμπίμπρημι, πυρπολῶ, κατακαίω.
combustus, ἴδ. comburo.
comitātus, ūs, ἀ. συνοδεία, ἀκολουθία, προπομπή.
comitĭum, ĭi, οὐ. (πλατεῖα τῆς ἀγορᾶς). Πληθ. comitĭa, ōrum, οὐ. (συναθροίσεις τοῦ δήμου), συνάθροισις πρὸς ἐκλογάς, ἐκλογαί.
com - mĕmŏro, 1. ἀναμιμνήσκω.
com - mendo (cum καὶ mando), 1. συνιστῶ.
commodissĭmus, ὑπερθ. τοῦ commodus.
commŏdus κατάλληλος, 85 3. εὔβατος, ἄνευ ἐμποδίων, « εὐμαρὴς » 97,3. ὠφέλιμος 86,2. εὐνοϊκὸς 100,3.
com - păro, 1. συλλέγω, συνάγω.
com - pello, compŭli, compulsum, 3. συνωθῶ, διώκω.
complētus (μτχ. τοῦ compleo), πεπληρωμένος, πλήρης.
complūres, ἀ. καὶ θ. complūra, οὐ. ([σπαν.-rĭa], γεν. πληθ.-ĭum), ὄχι ὀλίγοι,ἀρκετοὶ (κ ά μ π ο σ ο ι).
com-prehendo (καὶ comprendo), ndi, nsum 3. (ἐπιλαμβάνω). flammă comprehenditur ab utroque cornu ἡ φλὸξ (τὸ πῦρ) μεταδίδεται ἐξ ἀμφοτέρων τῶν κεράτων 104,3.
comprensus, ἴδ. comprehendo.
compulsus, ἴδ. compello.
con-cĭno (cum-căno), cinŭi, — , 3. ἀμτβ. συμφωνῶ, (φωνάζω, ἠχῶ ὁμοῦ). signa concĭnunt τὰ (μουσικὰ) ὄργανα σ υ μ φ ω ν ο ῦ σ ι, ταυτοχρόνως ἠχοῦσι, συνηχοῦσι.
con - curro, curri, cursum, 3. (συνθέω). 2) ταχέως φέρομαι, δρομαίως σπεύδω, προσβάλλω, συμπλέκομαι. concurritur προσβολὴ γίνεται ὑπό τινος, ἐπιπίπτει (ἐφορμᾷ) τις.
concursus, ūs, ἀ. (φορὰ τῶν στρατιωτῶν πρὸς τὰ ἐμπρός), ἐφόρμησις, σύγκρουσις.
confectus, ἴδ. conficio.
con - fĕro, contŭli, collātum, conferre, (συμφέρω)· me in (μετ' αἰτ.) κατευθύνομαι,μεταβαίνω εἰς.
confestim, ἐπίρ. εὐθύς,παραχρῆμα.
con - ficĭo (con καὶ făcio), fēci, fectum, 3. τελῶ, τελειώνω τι. proelium, bellum περατῶ, εἰς πέρας ἄγω τὴν μάχην, τὸν πόλεμον. officium ἐκτελῶ τὸ καθῆκον (τὴν ἀνατεθεῖσάν μοι ἐντολήν). conficior καταβάλλομαι, ἐξαντλοῦμαι 92,3. 95,4.5. 97,4

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

con - fīdo, confīsus sum, 3. ἡμιαποθ. πέποιθα. affinitate ἔχω (μεγάλην) πεποίθησιν εἰς τὴν ἀγχιστείαν (συγγένειαν). ἔχω ἐμπιστοσύνην, πιστεύω τινὶ 94,5.
confirmātus (μτχ. τοῦ confirmo), θαρραλέος, εὔτολμος. efficio exercitum confirmatiorem καθιστῶ τὸν στρατὸν μᾶλλον εὔτολμον, αὐξάνω τὸ θάρρος τοῦ στρατοῦ.
con-firmo, 1. ἐνισχύω 82,2. milites (κυρίως animum ἢ animos militum) ἐνισχύω τὸ φρόνημα, τὸ θάρρος τῶν στρατιωτῶν, ἐνθαρρύνω τὸν στρατόν. ὑπισχνοῦμαι, διαβεβαιῶ, (= polliceor) 86,3. 87,7. στερεώνω τὸ θάρρος καὶ τὴν πίστιν (ἐ μ ψ υ χ ώ ν ω) 94,5.
confŭgio, fūgi, — 3 (κατα)φεύγω.
con - ĭcio (πρόφερε con - jicio, con = cum καὶ iăcĭo), iēci, iectum, 3. (ῥίπτω). gladium in os adversum ἐμπηγνύω (βυθίζω) τὸ ξίφος εἰς τὸ πρόσωπον, διαπερῶ διὰ τοῦ ξίφους τὸ πρόσωπον.
coniectus, ἰδ. conicio.
coniunctus, ἰδ. coniungo.
con - iungo (πρόφερε conjungo), nxi, nctum, 3. συνενῶ. me συνενῶ ἐμαυτόν, συνενοῦμαι.
coniunxĕram, ἰδ. coniungo.
conor, 1. ἀποθ. ἐπιχειρῶ, πειρῶμαι.
con - quīro (cum καὶ quaero), quisīvi, quisītum, 3. ἐπιδιώκω.
con - scendo (cum καὶ scando), ndi, nsum. 3. navem ἐπιβιβάζομαι (ἐπιβαίνω) νεώς.
consedĕram, ἰδ. consīdo.
consensus, ūs ἀ. συγκατάθεσις.
con - servo, 1. διατηρῶ, κρατῶ 93.2. διασῴζω, φείδομαι 98,2.
consideratĭus, ἐπίρρ. συγκρ. μᾶλλον ἐξεζητημένως, μετὰ μείζονος περισκέψεως.
consīdo, sēdi sessum 3. ἐγκαθίσταμαι, στρατοπεδεύω, καταλαμβάνω θέσιν (ὀχυροῦμαι).
consilĭum, ĭi, οὐ. (τὸ ἐν τῷ στρατοπέδῳ συγκροτούμενον πολεμικὸν) συμβούλιον, «συνέδριον» (= consultatio, deliberatio) 82,5. 83,3. 86,1. 87,7. — τὸ πολεμικὸν σχέδιον 86,2. 87,1. — ἀπόφασις 102,3. 103,1. 104,2.
con - sisto, stĭti, —, 3. ἀντιπαρατάσσομαι 89,3. 95,4. μένω, δὲν προχωρῶ μακρότερον 93,1. 97,4. (παρα)μένω, ἀνθίσταμαι 93,5. ad ancoram consistere «ἐπ' ἀγκύρας ἀποσαλεύω», «ἐπ' ἀγκύρας σαλεύω» (εἶμαι χωρὶς νὰ ἔχω ποντισμένην τὴν ἄγκυραν εἰς τὰ ἀνοικτά, εἶμαι στὰ πανιὰ πρὸς ταχὺν ἀπόπλουν).
con - sōlor, 1. ἀποθ. παρηγορῶ, παραμυθῶ, καθησυχάζω.
con - sterno, strāvi, strātum, 3. ἐπιστρώνω, ἐπικαλύπτω.
constitĕram, ἰδ. consisto.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

constĭti, ἴδ. consisto.
con - stitŭo (con καὶ statŭo), tŭi, tūtum, 3. ἀποφασίζω 85,4. παρατάσσω 89,2. ἀποφασίζω, ὑπισχνοῦμαι 91,2.
con - sto, stĭti, —, 1. (συνέστηκα). constat in virtute ἐναπόκειται ἐν τῇ ἀνδρείᾳ, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀνδρείας.
constrātus (μτχ. τοῦ consterno). tabernacula constrata σκηναὶ ἐπεστρωμέναι. naves constratae νῆες « ἔχουσαι καταστρώματα », « κατάφρακτοι » 101, 2.
consuetūdo, dĭnis, συνήθεια, ἔθος.
consul, ŭlis, ἀ. ὁ ὕπατος.
consulāris, e, (ὑπατικός). Οὐσ. consularis, is, ἀ. (κατὰ παράλειψιν τοῦ vir) ὁ διατελέσας (ὁ χρηματίσας, ὁ πρῴην) ὕπατος.
consulātus, ūs, ἀ. ὑπατεία.
con - sūmo, 3. (ἀναλίσκω), θανατῶ, ἀφανίζω 87,3. vires ἐξαντλῶ τὰς δυνάμεις 93,1.
consumpsi, ἴδ. consumo.
consumptus, ἴδ. consumo.
con - surgo, surrexi, surrectum, 3. ἐγείρομαι.
con - tendo, tendi, (tentum) 3. ἐρίζω 82,4. ἀγωνίζομαι διὰ λόγων, προσπαθῶ νά... 90,1. ab aliquo ne... ἀπαιτῶ ἐπιμόνως, ἀξιῶ παρά τινος νὰ μή... 97,1. σπεύδω 96,3.
contentĭo, onis, φιλονικία, ἔρις.
contĭnens (συνέχων μτχ. τοῦ contĭnĕo, tinŭi, tentum, 2.). 2) ἀμέσως ἑπόμενος 84,2. συνεχής, ἀδιάλειπτος, ἀκατάπαυστος (= continuŭs) 97,4. Οὐσ. (κατὰ παράλειψιν τῆς λέξ. terra) ἡ ἤπειρος (Ἰταλία) 87,3.
contionātus, ἴδ. contionor.
contiōnor, 1. ἀποθ. apud exercitum (ἀπὸ τοῦ βήματος) ὁμιλῶ δημηγορῶ ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ.
contra πρόθ. (μετ' αἰτ.) ἐναντίον, ἀπέναντι 89,4 παρὰ + αἰτ. 102,7.
controversĭa, ae, φιλονικία, ἀμφισβήτησις.
contŭli ἴδ. confero.
contumelĭa, ae (λοιδόρησις, ὀνειδισμός). contumeliae verborum ἀπρέπειαι λόγων, ὑβριστικοὶ (χλευαστικοί, σκωπτικοὶ) λόγοι (φράσεις), δηκτικαὶ (πικραὶ) λέξεις, προφορικαὶ ὕβρεις, ἀντεγκλήσεις.
con - vĕnĭo, 4. (συνέρχομαι) προστρέχω 88,5. ὁμοῦ προσέρχομαι 102,2.
con - verto, 3. στρέφω. convertor στρέφομαι (πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν).
copĭa, ae, (ἀφθονία ἐκ τοῦ cōpis, ἄφθονος = co - opis). Πληθυντ. copiae, ārum, στρατός, (στρατιωτικὴ) δύναμις.
cornu, ūs, οὐ. κέρας, πτέρυξ (στρατιωτικὴ ἢ ναυτική).
cor - rŏgo, 1. συνάγω, συναθροίζω, συλλέγω (ἐξ ἐράνων).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

cotidiānus, καθημερινός
cotidĭe, ἐπίρρ. καθημερινῶς.
cui, δοτ. τῆς ἀντ. qui.
cuius, γεν. τῆς ἀντ. qui.
cum πρόθ. μετ' ἀφαιρ. (ἐν συνθέσει com-, con-, co) μετὰ + γεν., σύν. cum (ἐγκλιτικῶς) ἰδ. secum.
cum, σύνδ. μεθ' ὁριστ. καὶ ὑποτακτικῆς. 1) καθαρῶς χρονικόν : ὅταν, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν 86,3. 89,5. ὁσάκις (ἐὰν) 84,4. ἀφοῦ (μεθ' ὁριστ.) 87,7. Ἐν διηγήσει : ὅτε, ἐνῷ 85,5. 90,1. 96,3. 101, 5. 102,7. ἀφοῦ (μεθ' ὑποτ.) 87,5. 88,1. 91,3. 94,2. — 2) αἰτιολογικόν : ἐπειδὴ 86,4. 101,1. — 3) αἰτιολογικὸν ἅμα καὶ χρονικόν : ἐπειδή, (ἀφοῦ) 86, 2, 93,1. 94.2. 99,5. — 4) ἐπεξηγητικὸν (μεταφράζεται ἡ φράσις καὶ διὰ μετοχῆς) : 82,5. 83.1. 87,4. — 5) ἐνδοτικόν : εἰ καί, καίτοι, καίπερ 101.3.
cumque(cum καὶ que) = et cum.
cunctus (ἐκ τοῦ ἀρχαιοτ. conctos, ὅπερ πάλιν ἐκ τοῦ con - citus τοῦ ῥ. con - cieo = συναθροίζω) συνηνωμένος ὅλος (μ α ζ ί).
curatĭo, ōnis (φροντίς), ἐπιτρόπευσις· ἰδ. sum ἐν τέλει.
cursus, ūs, ἀ. δρόμος, πορεία.
custōdĭa, ae, (κ ο υ σ τ ω δ ί α, στρατιωτικὴ φρουρά). Πληθ. φύλακες, φρουρὰ 101,2. εἱρκτὴ (= carcer) 104,3.

D

damno, 1. aliquem capitis καταδικάζω τινὰ εἰς κεφαλικὴν ποινὴν (εἰς θάνατον).
datūrus, ἰδ. do.
dē, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. ἐκ, ἀπό, ἕνεκα.
debĕo (ἐκ τοῦ de καὶ hăbeo), bŭi, bĭtum, 2. ὀφείλω.
decem, δέκα.
deceptus, ἰδ. decipio.
de - certo, 1. proelio (ἀφαιρ.) διαγωνίζομαι ἐν μάχῃ, συμπλέκομαι, συνάπτω (πρὸς τὸν ἐχθρόν) μάχην.
decĭmus, δέκατος (= X.) 89,1. 91,1. ἰδ. καὶ decumanus.
de - cĭpĭo (de καὶ căpio), cēpi, ceptum, 3. ἀπατῶ, ἐξαπατῶ· ἰδ. fallo ἐν τέλει.
decumānus (ἀντὶ decĭmānus ἀνήκων τῇ δεκάτῃ κοόρτει). porta decumana ἡ (ἐκ παραλλήλου ἀπέναντι τῆς porta praetoria) ὀπισθία πύλη τοῦ στρατοπέδου (παρὰ τὴν ὁποίαν ἐστρατοπέδευον αἱ δέκαται κοόρτεις).
dedi, ἰδ. do.
dedĭdi, ἰδ. dedo.
dedĭtĭo, ōnis, παράδοσις.
de-do, dedĭdi, dedĭtum, 3. (ἐκδίδω, παραδίδω). me dedo παραδίδω ἐμαυτόν, παραδίδομαι.
de-fatīgo, 1. καταπονῶ, κατατρύχω.
defecissem, ἰδ. deficio.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

de - fendo, ndi, nsum, 3. ὑπερασπίζω. defendi (παθ. ἀπρμφ.) ὑπεράσπισις γίνεται 101,3. oppidum est defensum = oppidum est prospere defensum τῆς πόλεως ἐ π ι τ υ χ ῶ ς ἐγένετο ὑπεράσπισις (ἄμυνα) 101, 4.

defensĭo, ōnis, ἄμυνα, ὑπεράσπισις.

defessus (μτχ. τοῦ ῥ. defetiscor, ἀποθ. 3.). 2) οὐσ. ὁ κεκμηκώς, ὁ ἐξησθενημένος, ὁ ἐξηντλημένος, (κ ο υ ρ α σ μ έ ν ο ς).

defĭcĭo (de καὶ făcio), fēci, fectum, 3. ἀπολείπω.

de - fīnĭo, īvi, ītum, 4. προσδιορίζω.

defŭi, ἰδ. desum.

delecto, 1. (ἐφελκύω). 2) εὐφραίνω.

delectus, ūs, ἀ. = dilectus, ὃ ἰδέ.

delĭgo (de - lĕgo), lēgi, lectum,3. (λαμβάνω κατ'ἐκλογήν, ἐκλέγω). 2) καταλέγω, καταγράφω, στρατολογῶ.

de - monstro, 1. δηλῶ, παραγράφω.

de - nuntĭo, 1. denuntio ut ... παραγγέλλω, δίδω τὸ παράγγελμα νά...

de - pĕrĕo, ĭi, — , (μτχ.μ. deperitūrus), īre (ἐντονώτερον τοῦ pereo), ἐντελῶς ἀπόλλυμαι (ὁλοσχερῶς χ ά ν ο μ α ι).

de - pōno, 3. (καταθέτω). 2) ἀποβάλλω, ἐγκαταλείπω (=omitto) 103,1.

depoposci, ἰδ. deposco.

de - posco, poposci, — , 3. (ἐπιμόνως) ζητῶ.

deposĭtus, ἰδ. depono.

depressus, ἰδ. deprimo.

de - prĭmo (de καὶ prĕmo), pressi, pressum, 3. (καταπιέζω). 2. βυθίζω.

de - scendo (de - scando), ndi, nsum, 3. κατέρχομαι (ταπεινώνομαι καὶ φθάνω εἰς...) 83,1· καταβαίνω, κατέρχομαι 98.1.

desidĕro, 1. ποθῶ (τι ἐλλεῖψαν ἢ ἀφαιρεθὲν) 98,2. ποθῶ (τὸν θανόντα ἐν τῇ μάχῃ), ἀπόλλυμι (χ ά ν ω) 99,1.

de - signo, 1. ἐκδηλῶ, καταδεικνύω.

despectus, ἰδ. despicio.

de - spĭcĭo (de καὶ τὸ ἄχρηστον spĕcĭo βλέπω), spexi, spectum, 3. (κυρίως : ἐκ τῶν ἄνω βλέπω πρὸς τὰ κάτω μετὰ περιφρονήσεως). copias ἐκφράζομαι μετὰ περιφρονήσεως περὶ τῶν στρατιωτικῶν (τοῦ ἐχθροῦ) δυνάμεων (ἀντίθετον : laudo). despicio fortunam (alicuius) παρορῶ (παραβλέπω) τὴν δυστυχίαν (τινός), περιφρονῶ τινα ἐν τῇ δυστυχίᾳ 103,4. 104, 1.

de - stitŭo (de - stătuo), tŭi, tūtum, 3. ἀπολείπω, ἐγκαταλείπω, ἀφήνω εἰς τὸ μέσον.

destitūtus, ἰδ. destituo.

de - sum, defŭi, deesse, ἐλλείπω 96,2. desum alicui rei ἐλλείπω τινός, ὑπολείπομαι εἴς τι, δὲν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πράττω τὸ (ἐπιβαλλόμενον ἐκ τῶν περιστάσεων) χρέος μου, ὑστερῶ εἰς τὸ καθῆκόν μου 93,2.

de - tendo, tendi, tensum, 3. (χαλαρῶ, ξ ε τ ε ν τ ώ ν ω). tabernacula λύω (ξ ε σ τ ή ν ω) τὰς σκηνάς, « καθαιρῶ τὰς σκηνάς ».

detensus, ἰδ. detendo.

de - terrĕo, rŭi, rĭtum, 2. (διὰ φ ό β ο υ) ἀποτρέπω.

detractus ἰδ. dedraho.

de - trăho, xi, ctum, 3. ἀποσπῶ, ἀφαιρῶ.

detraxi, ἰδ. detraho.

devicĕrim, ἰδ. devinco.

de - vinco, vīci, victum, 3. κατανικῶ, ὁλοσχερῶς νικῶ.

dexter (ἀντὶ dex[i]ter πρβλ. δεξιτερός), dextra, dextrum, δεξιός.

dīco, dixi, dictum, 2. λέγω.

dies, diei, ἀ. [καὶ θ.] (ἐν τῷ πληθ. πάντοτε γένους ἀρσ.) ἡμέρα. paucis post diebus (ἀφαιρ.) οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον, μετ' ὀλίγας ἡμέρας. paucis diebus ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν. in dies ὁσημέραι, ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν.

dif - fĕro (dis - fero), distŭli, dilātum, differre, ἀναβάλλω.

difficĭlis, e, δύσκολος, χαλεπός.

dif - fīdo (dis - fīdo), fisus sum, 3. (ἡμιαποθ.), δὲν ἔχω πεποίθησιν, δυσπιστῶ 94,5. 97,2. summae rei (δοτ.) diffidens (καίπερ) δυσπιστῶν τῷ κρισιμωτάτῳ πράγματι (τῷ πράγματι, ὅπερ εἶχε φθάσει εἰς τὸ ὕπατον σημεῖον τῆς κρισιμότητος), καίπερ ἀπελπισθεὶς ὅτι τὸ πρᾶγμα, φθάσαν εἰς ὃ ἔφθασε κρίσιμον σημεῖον, θὰ λάβῃ εὐνοϊκὴν τροπὴν 94,6.

diffīsus, ἰδ. diffido.

dignĭtas, ātis, ἀξίωμα, θέσις (προσωπικὴ ὑπόληψις καὶ ἀξία)· ἰδ. gratia.

dilectus, ūs, ἀ. « διαλέγειν », « διαγράφειν », στρατολογία.

diligenter, ἐπίρρ. (προσεκτικῶς). 2) ἐπιμελῶς, γενναίως.

diligentĭa, ae, φροντίς, ἐπιμέλεια, πρόνοια, μέτρα προνοίας.

di - mĭco, 1. ἀγωνίζομαι, μάχομαι. dimicatur non iniquo loco (ἀφαιρ.) ἀγὼν (μάχη) γίνεται (διεξάγεται) οὐχὶ ἐν ἀνίσῳ τόπῳ (τ. ἔ. ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἐδαφικὰς συνθήκας).

dimidĭus (dis καὶ medius μέσος), ἥμισυς.

dimissus, ἰδ. dimitto

di - mitto, 3. (εἰς πολλὰ μέρη στέλλω). 2) διαπέμπω. nuntios διαπέμπω ἀγγέλους. facultatem ἀπόλλυμι (χ ά ν ω) τὴν εὐκαιρίαν.

dis - cēdo, 3. ἀναχωρῶ 87,3. ἀποχωρῶ, ἀποπλέω· 101,7. 102,4.7. discessum est (ἀπροσώπως) ἀποχώρησις ἐγένετο, ἀπεχώρησαν, διελύθησαν.

discessi, ἰδ. discedo.

discessus, ἰδ. discedo.

di - spergo (dis - spargo), si, sum,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

3. διασπείρω, διασκορπίζω.
dispersus, ἰδ. dispergo.
dis - pōno, 3. (διατίθημι). 2) τοποθετῶ εἰς διάφορα μέρη (= distribŭo) 88,4. 100,2. 101,3. 3) παρατάσσω 92,2. (= ordĭno, constitŭo).
disposĭtus, ἰδ. dispono.
disposuĕram, ἰδ. dispono.
dissensĭo, ōnis, διαφωνία, ἀσυμφωνία.
dis - tendo, tendi, tentum, 3. (ἐκτείνω). aciem διασπῶ τὴν τάξιν (τὸν στρατόν).
di-sto, distare, 1. ἀπέχω. castris (ἀφαιρ.) ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου.
dis - trăho, traxi, tractum, 3. ἀποσπῶ, χαλαρῶ. distrăhor, χαλαρῶ ἐμαυτόν, χαλαροῦμαι.
diu, ἐπίρρ. πολὺν χρόνον. Συγκρ. diutius, περισσότερον χρόνον. Ὑπερθ. diutissĭme πλεῖστον χρόνον. quam diutissime ὡς πλεῖστον χρόνον.
di - vĭdo, vīsi, vīsum, 3. διαιρῶ.
divīsi, ἰδ. divido.
dixissem, ἰδ. dico.
dō (πρβλ. δί - δωμι), dĕdi, dătum, dăre, 1. δίδωμι, operam ἔργῳ παρέχω ὑπηρεσίαν, ὑπηρετῶ τινι. do signum δίδω τὸ σημεῖον, « σημαίνω ».
domus, ūs, ([πρβλ. δό - μος], δοτ. domŭi, ἀφαιρ domo, αἰτ. πληθ. domos), οἶκος. domum (αἰτιατ. ὡς ἐπίρρ.) εἰς τὴν πατρίδα.
dubĭto, 1. (ἀμφιβάλλω). non dubĭto (μὲ ἀπρμφ. χρόνου ἐνεστῶτος) δὲν διστάζω νά...
ducenti, διακόσιοι.
dūco, duxi, ductum, 3. ἄγω, ὁδηγῶ. primum pilum (= ordinem) in legione X. (=decimā) ἄγω ἐν τῇ δεκάτῃ λεγεῶνι τὸν πρῶτον λόχον (τῆς πρώτης σπείρας [= manipulus]) τῆς πρώτης κοόρτεως, εἶμαι ἑκατόνταρχος τοῦ πρώτου λόχου τῶν τριαρίων. duco ordinem (= centuriam) εἶμαι ἑκατόνταρχος.
duo, duae, duo, δύο.
duplĭco, 1. (διπλασιάζω). cursum διπλασιάζω τὸν δρόμον, διατρέχω διπλοῦν δρόμον.
durus (σκληρός): συγκρ. durĭus. si quid durius acciderit ἐάν τι σκληρότερον συμβῇ, ἐὰν ἡ μάχη χαθῇ, ἐν περιπτώσει ἀτυχήματος (ἥττης).
dux, dŭcis, ἀ. ὁ ὁδηγός, ὁ ἀρχηγός.
duxĕram, ἰδ. duco.
duxi ἰδ. duco.

E

ē (πρὸ συμφώνου) καὶ ex (πρὸ φων. καὶ συμφ., ἐν συνθέσει καὶ ex -) πρόθ. μετ' ἀφαιρ. ἐκ, ἀπό. ex fugā (εὐθὺς) μετὰ τὴν φυγήν.
eademque (et eādem), ἰδ. īdem.
edĕra, ae, κισσός.
edictum, i οὐ. διάταγμα.
e - dūco, 3. ἐξάγω.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

eduxi, ἴδ. edūco.
effectus, ἴδ. efficio.
ef - fĕro (ec - fero), extŭli, elātum, effere, (φέρω ἔξω). consilium summis laudibus (ἀφαιρ.) ἐγκωμιάζω (ἐξαίρω) διὰ μεγίστων ἐπαίνων τὸ (πολεμικὸν) σχέδιον.
ef - fĭcio (ec [= ex] καὶ făcio), fēci, fectum, 3. καθιστῶ 84,2. ἐπιτελῶ, κατορθῶ 84,4. ἀποτελῶ 89,1. προβαίνω, διανύω (κ ά μ ν ω) 102,1. (= perficio).
ēgi, ἴδ. ago.
egissem, ἴδ. ago.
ego (γεν. mei, δοτ. mihi κλπ.) ἐγώ.
ei, δοτ. τοῦ is, ea, id.
e - ĭcĭo (πρόφερε : ejicĭo), eiēci, eiēctum, 3. (ἐκρίπτω). me ἐξέρχομαι, ταχέως ἐξορμῶ.
eius, γεν. τοῦ is, ea, id.
electus (μτχ. τοῦ ēlĭgo [ἐκ τοῦ elĕgo 3.]), ἐκλεκτός, ἐπίλεκτος. electi milites στρατιῶται λογάδες, τὸ ἄνθος τῶν στρατιωτῶν.
elici παθ. ἀπρφ. τοῦ elicio.
e - lĭcĭo (ἐκ τοῦ ē καὶ τοῦ μὴ ἐν χρήσει lăcio), cŭi, cĭtum, 3. ἐξάγω δελεαστικῶς, διὰ πανουργίας προσελκύω, παρασύρω.
elicŭi, ἴδ. elicio.
enim, σύνδ. « γάρ », διότι.
eōdem, ἴδ. idem.
eques, equĭtis, ἀ. ἱππεύς.
equester, tris, tre, ἱππικός.
equitātus, us, ἀ. ἱππικόν, ἱππεῖς.
equus, i, ἀ. ἵππος.
et, σύνδ. καὶ 2) καὶ δή, καὶ μ ά λ ι σ τ α 101, 2.
etiam, σύνδ. καί, προσέτι.
etsi, σύνδ. εἰ καί, καίτοι, καίπερ.
eumque(= et eum), ἴδ. is.
eundem, ἴδ. idem.
eventus, ūs, ἀ. ἔκβασις.
evocātus, i, ἀ. ὁ ἀνάκλητος.
ex, ἴδ. e.
ex - anĭmo, 1. (τὴν ἀναπνοὴν ἐξαντλῶ). Παθ. cursu exanĭmor διὰ τῆς πορείας (= τρέχων) ἀποκάμνω.
ex-áudĭo, 4. (ἀπολύτως), (ἐξ) ἀκούω, εὐκρινῶς ἀκούω.
ex - cēdo, 3. ἀποχωρῶ. loco (ἀφαιρ.) ἀποχωρῶ (ἐκ) τῆς θέσεως. acie ἀποχωρῶ (τοῦ) πεδίου τῆς μάχης.
excellentissĭmus, ἴδ. excello.
ex - cello, lŭi, —, 3. ἐξέχω. Ἡ μτχ. excellens (ὡς ἐπίθετον) ἔξοχος.
excēpi, exceptus, ἴδ. excipio.
excessi, ἴδ. excedo.
ex - cĭpĭo (ex - căpio), cēpi, ceptum, 3. aliquem διαδέχομαί τινα ἐν τῷ λόγῳ, λαμβάνω τὸν λόγον εὐθὺς μετά τινα. impetum ὑπομένω (ἐπὶ τόπου καὶ ἐν στάσει ἀμύνης προκαλυπτόμενος διὰ τῆς ἀσπίδος) τὴν ἔφοδον 92,2 excipior (διασῴζομαι). exceptus scaphā (ἀφαιρ.) = (διασωθεὶς)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐπὶ σκάφης (ἐφολκίου) 101, 6.
excludendus, ἰδ. exclūdo.
ex - clūdo (ex-cláudo), si, sum, 3. ἀποκλείω.
excursus, ūs, ἁ. σύγκρουσις, ἔφοδος, « σύρραξις ». excursus visque σύγκρουσις καὶ δύναμις, ἡ σφοδρὰ σύγκρουσις, ἡ ὀξύτης τῆς συγκρούσεως 92,2.
exercĭtus ūs, ἁ. στρατός.
exercitātus, (μτχ τοῦ exercĭto), ἐξησκημένος.
ex - istĭmo (ex - aestimo), 1. νομίζω.
expedītus, ἀπηλλαγμένος ἀποσκευῶν, ἄνευ ἀποσκευῶν 85,5. 2) οὐσ. expedīti, ōrum, οἱ ἐλαφροὶ στρατιῶται, οἱ « εὔζωνοι » 84,3.
expelli, παθ. ἀπρφ. τοῦ expello.
ex - pello, pŭli, pulsum, 3. ἐκδιώκω, ἐκβάλλω.
ex - plĕo, ēvi, ētum, 2. συμπληρῶ.
ex - plíco, (ἐξελίσσω), 1. (ἐπὶ τῆς κινήσεως τοῦ ἱππικοῦ). me turmatim ἀναπτύσσομαι κατ' ἴλας.
ex - pōno, 3. ἐκθέτω.
ex - posco, poposci, —, 3. (ἐ π ι μ ό ν ω ς) ζητῶ.
expŭli, ἰδ. expello.
ex - sisto, stĭti, —, 3. μεθίσταμαι εἰς..., ἀποβαίνω, γίνομαι.
ex - specto 1. (ἀνυπομόνως ἀναμένω, προσδοκῶ). exspecto si καραδοκῶ εἴ πως, καραδοκῶ μὴ τυχόν. eventum ἀναμένω τὴν ἔκβασιν, καραδοκῶ τὸ μέλλον.
extrā, πρόθ. μετ' αἰτιατ. (ἐκτός). 2) παρὰ (μετ' αἰτιατικῆς).

F

făcile, ἐπίρρ. εὐκόλως, ῥᾳδίως.
facĭlis, e, εὔκολος, ῥᾴδιος.
făcio, fēci, factum, 3. ποιῶ. proelium συνάπτω μάχην. — σχηματίζω 87,4. facio = δίδω (= do 86, 5, ἰδ. fio). — facio ut κατορθώνω ὥστε. Παθητ. τοῦ facio εἶναι τὸ fio.
factum, i, οὐ. γεγονός, καταστροφή.
factūrus, ἰδ. facio.
factus, ἰδ. fio.
facultas, ātis, εὐκαιρία.
fallo, fefelli, (falsum), 3. (σφάλλω). opinionem διαψεύδω τὴν γνώμην (ἣν οἱ ἄλλοι ἔχουσι περὶ ἐμοῦ), φαίνομαι κατώτερος τῶν προσδοκιῶν τῶν ἄλλων. non fallit aliquem quin + ὑποτ. = δὲν ἀπατᾶταί τις ὅτι δὲν (οὐδεμία μένει ἀμφιβολία ὅτι, ἀντιλαμβάνεταί τις καλῶς ὅτι). opinio me fallit ἡ γνώμη μὲ ἀπατᾷ, ἀπατῶμαι εἰς τὰς προσδοκίας μου (π έ φ τ ω ἔξω εἰς τοὺς ὑπολογισμούς μου) 96,4.
falsus, (μετοχὴ ὡς ἐπίθετον), ψευδής.
familĭa, ae, (οἰκογένεια). Πληθ. (= famŭli) οἱ (εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν publicani [ἰδὲ Ἑρμηνευτ. Σημ. 103. 1]) δοῦλοι.
fēci, ἰδ. facio.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

fecisse, ἰδ. facio.
fecissem, ἰδ. facio.
fefelli, fefellisse, ἰδ. fallo.
fere, ἐπίρρ. σχεδόν.
fĕro, tŭli, lātum, ferre, φέρω. sententiam φέρω (ἀποφαίνομαι) γνώμην· impetum ὑπομένω τὴν ἔφοδον. non fero ignominiam δὲν ὑπομένω (δὲν ἀνέχομαι) τὸ ὄνειδος.
fīdes, ĕi, πίστις, τὸ ἀξιόπιστον.
fīducĭa, ae, πεποίθησις.
fingi, παθ. ἀπρμφ. τοῦ fingo.
fingo, finxi, fictum, 3. πλάττω, ἐπινοῶ.
finitĭmus (ἐκ τοῦ finis), ὅμορος.
fīo, factus sum, fiĕri (παθητ. τοῦ facio), γίγνομαι. fides mihi fit πιστευτόν μοι καθίσταται, πιστεύω τι. caedes fit alicuius γίνεται σφαγή τινος. quoniam fieret dimicandi potestas ἐπειδὴ ἐδίδετο εὐκαιρία τοῦ μάχεσθαι· ἰδ. facio.
firmus, ἰσχυρός, γενναῖος, cohortes firmissimae (ἐνν. ad dimicandum) κοόρτεις γενναιόταται (ἀποτελοῦσαι τὸ ἄνθος τοῦ στρατοῦ).
flamma, ae, φλόξ, πῦρ.
flĕo, ēvi, ētum, 2. κλαίω.
flumen, mĭnis οὐ. ποταμός.
fore = futurum esse, ἰδ. sum.
fortis, e, ἀνδρεῖος, γενναῖος.
fortissĭmē, ἐπίρρ. γενναιότατα.
fortūna, ae, τύχη 96,1. συμφορά, ἀτύχημα, δυστυχία 103,4. 104,1.
frētum, i, οὐ πορθμός.
frumentarĭus, (σιτικός)· ἰδ. res καὶ navis.
frustrā, ἐπίρρ. (ἐκ τοῦ fraus ἀπάτη), ἀβασίμως, ἀπατηλῶς 87,7. μάτην 92,5.
fŭga, ae, φυγή.
fuisse, ἰδ. sum.
fundĭtōres, ōrum, ἀ. σφενδονῆται.
futūrus. ἰδ. sum.

G

genus, ĕris, οὐ. (γένος), τάξις.
gerendus, ἰδ. gero
gĕro, gessi, gestum, 3. (φέρω — φορῶ). bellum πόλεμον πολεμῶ 83,2. 103,2. reliquum negotium περατῶ, φέρω εἰς πέρας τὸ λοιπὸν ἔργον, συμπληρῶ τὸ ἔργον τῆς (νίκης) 97,1.
gestus, ἰδ. gero.
gladĭus, ĭi, ἀ. ξίφος.
gratĭa, ae, (χάρις) ἰσχύς. urbana gratia dignitasque ἡ ἐν τῇ πόλει δημοτικότης καὶ τὸ ἀξίωμα.
gravissĭmus (ὑπερθ. τοῦ gravis), βαρύτατος, δριμύτατος.

H

habĕo, bŭi, bĭtum, 2. ἔχω. rationem absentis κάμνω (κατὰ τὰς ἐκλογὰς) ὑπολογισμὸν τῶν ψήφων ὑπὲρ ἀπόντος, θεωρῶ ἐγκύρους τὰς εἰς ἀπόντα δοθείσας ψήφους, θεωρῶ ἔγκυρον τὴν ἐκλο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γὴν ἀπόντος. habeo perspectum (ἐντονώτερον τοῦ perspicio) διαγιγνώσκω. castra στρατοπεδεύω. hāc habĭtā oratione τούτου τοῦ λόγου γενομένου, μετὰ τοὺς λόγους τούτους.
hic, haec, hoc οὗτος.
hodĭē, ἐπίρρ. (ἐκ τοῦ hō [ἀρχαία ἀφαιρ. ἀντὶ τοῦ hōc] καὶ die) κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν, σήμερον.
honos, ōris, ἀ. ἡ (ἐκ τοῦ ἀξιώματος) τιμή. honores ἀρχαί, ἀξιώματα 83,5. ἰδ. καὶ aetas.
hortātū (ἀφαιρ. τοῦ hortātus) + γεν. = προτροπῇ, παροτρύνσει τινός.
hortor, 1. ἀποθ. συμβουλεύω, παροτρύνω, προτρέπω, παρακινῶ.
hospes, hospitis, ἀ. ξένος, ξενίζων.
hospitĭum, ĭi, οὐ. ὁ ἐκ φιλοξενίας σύνδεσμος, ξενία.
hostis, is, ἀ. ὁ πολέμιος.

I

iăcio (πρόφ. jacĭo), iēci, iactum, 3. βάλλω, ῥίπτω.
iacto (πρόφ. jacto), 1. (θαμιστ. τοῦ iacio = ostendo). gratiam dignitatemque καυχῶμαι ἐπὶ τῇ δημοτικότητι καὶ τῷ ἀξιώματί (μου), προβάλλω (ἐ π ι δ ε ι κ τ ι κ ῶ ς) τὴν δημοτικότητα καὶ τὸ ἀξίωμά (μου).
iam (πρόφ. jam) ἐπίρρ. ἤδη.
ĭbĭ καὶ ĭbī, ἐπίρρ. αὐτοῦ, ἐκεῖ.
idem, eădem, ĭdem ὁ αὐτός.
idonĕus, κατάλληλος.
ignis, is. ἀ. πῦρ.
ignominĭa, ae, ἀτιμία, ὄνειδος.
ille, illa, illud, ἐκεῖνος.
illic, ἐπίρρ. ἐκεῖ, αὐτοῦ.
illīus, γεν. τῆς ἀντων. ille.
immīsi, ἰδ. immitto.
immissus, ἰδ. immitto.
im - mitto 3. ῥίπτω ἐναντίον (ἐξαποστέλλω) 101,2. 101.4. 2) βάλλω, ῥίπτω. immissa tela τὰ ῥιπτόμενα (ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ) ἀκόντια, οἱ ἐχθρικοὶ ἐξακοντισμοὶ (τῶν ἀκοντίων).
impedītus (μτχ. τοῦ impedio [= ἐμποδίζω] ἐκ τοῦ in καὶ pes πούς, πρβλ. ἐμ - ποδών), ἄβατος, δύσβατος, δύσκολος (= difficilis).
imperātor, ōris, ἀ. στρατηγὸς (κυρίως : ὁ νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος στρατηγός).
imperatorĭus, στρατηγικός, (τοῦ στρατηγοῦ).
imperĭum, ĭi, οὐ. ἀρχὴ (= ius imperandi) 82, 3. πρόσταγμα, κέλευσμα, διαταγὴ 95,2.
im-pĕro, 1. διατάσσω, παραγγέλλω.
impetrātus, ἰδ. impetro.
im - pĕtro (in - pătro), 1. ἐπιτυγχάνω, κατορθώνω.
impĕtus, ūs, ἀ. (πρβλ. δωρικὸν ἐμ - π ε τ - εῖν [ἐμπίπτω] καὶ προ - π ε τ - ής), ἔφοδος, ἐφόρμησις, ἐπίπλους.
implōro, 1. fidem (μεθ' ὑποτακτ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατὰ παράλειψιν τοῦ ut) ἐπικαλοῦμαι τὸ ἀξιόπιστόν τινος, ζητῶ νὰ τηρήσῃ τις τὸν λόγον του (ὅπως...).
im - pōno, 3.εἰσβιβάζω(φορτώνω).
imposĭtus, ἰδ. impono.
im - prīmis (καὶ in primis) ἐπίρρ. ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ, πρὸ πάντων.
in. πρόθ. 1) μετ' ἀφαιρ. ἐν, ὡς πρός, ὅσον ἀφορᾷ (εἰς) 84,3. ἐξ αἰτίας, ἕνεκα 82,2. — 2) μετ' αἰτιατικῆς : εἰς, κατὰ + γεν. 86,3. 3) χρονικῶς : 94,3. 103,3. in itineribus ἰδ. iter. 4) (ἐνδοτικῶς) in labore καίπερ τοῦ μόχθου ὄντος ὁμοίου 82,4.
in - cēdo, 3. εἰσχωρῶ, ἐπιτρέχω.
incendĭum, ĭi, οὐ. πυρπόλησις. res quae sunt ad incendia ὕλαι, αἱ ὁποῖαι εἶναι (χρησιμεύουσι) πρὸς ἐμπρησμούς, ὕλαι εὔφλεκτοι.
in - cendo (in καὶ cando), ndi, nsum, 3. πυρπολῶ, καίω 101,2. ἐξάπτω 92,4.
incessi, ἰδ. incedo.
incitatĭo, ōnis, (παρόρμησις). incitatio animi μετακίνησις τῆς ψυχῆς, ἐνθουσιασμός.
incitātus, ἰδ. incito.
in - cĭto (ἐλαύνω τι) παρορμῶ, προτρέπω, « ἐπαίρω, παροξύνω τινὰ ἐπί τι » 92,4. incitati fugā τεθέντες εἰς ταχεῖαν κίνησιν διὰ τῆς φυγῆς, δρομαίως φυγόντες, ἐν κατεσπευσμένῃ φυγῇ.
incognĭtus, ἄγνωστος.
incredibĭlis, e, ἀπίστευτος.
indĕ, ἐπίρρ. ἐκεῖθεν.
industrĭē, ἐπίρρ. κρατερῶς, γενναίως.
in - ĕo, inĭi, inĭtum, inīre, (εἰσέρχομαι). ineo consilium λαμβάνω ἀπόφασιν.
inermis, e (in καὶ arma), ἄοπλος.
inferĭor, ἀ. καὶ θ. inferĭus, οὐ. (γεν. iōris· συγκρ. τοῦ infĕrus, ὁ κάτω), κατώτερος, ὑποδεέστερος (ἀ ρ ι θ μ η τ ι κ ῶ ς).
infestus, (ἐχθρικός), ἐπιθετικός, ἕτοιμος πρὸς ἐπίθεσιν, ἑτοιμοπόλεμος.
infĭmus καὶ īmus (ὑπερθ. τοῦ infĕrus) κατώτατος.
in - fringo (in καὶ frango), frēgi, fractum, 3. συντρίβω, θραύω, (μ α τ α ι ώ ν ω).
inimicitĭa, ae, ἔχθρα.
inimīcus (in - amicus), ἐχθρός, πολέμιος.
inīquus (in - aequus ἄν - ισος),ἄνισος· ἰδ. dimico καὶ subicio.
initĭō, κατ' ἀρχήν, κατ' ἀρχάς.
initĭum, ii οὐ. ἀρχή.
inĭtus, ἰδ. ineo.
iniussū (πρόφερε injussū κυρίως ἀφαιρ. τοῦ iniussus), ἄνευ διαταγῆς, « δίχα παραγγέλματος ».
innātus (μτχ. τοῦ in - nascor, innatus sum, innasci, 3. ἀποθ. ἐμφύομαι), ἔμφυτος, ἐμπεφυκώς.
inopĭa, ae, ἔνδεια.
inquit, ῥ. ἐλλειπτ., λέγει, εἶπε.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

insigne, is, οὐ. διακριτικὸν σημεῖον, γνώρισμα. Πληθ. insignĭa, ĭum, τὰ διακριτικὰ σημεῖα (σύμβολα) τῆς ἀρχῆς.
insolĭtus, ἀήθης, ἀσυνήθης. insolitus ad laborem ἀνάσκητος εἰς τὸν μόχθον (κόπον).
in - stĭtŭo (in καὶ stătŭo), ŭi, ūtum, 3. σχηματίζω 93,5. ποιῶ (τι νέον), ἀρχίζω, κάμνω, institutum est εἴθισται, καθιερώθη, εἶναι πατροπαράδοτον 92,5.
institūtum, i, οὐ. ἔθος, σύστημα.
in - sto, instĭti, instāre, 1. ἐπίκειμαι, ἐπιτίθεμαι.
instructus (μτχ. τοῦ instruo). scaphae instructae πλοιάρια ἐξωπλισμένα, ἐφωδιασμένα (δηλ. διὰ τῶν πρὸς τὸν πλοῦν ἀπαραιτήτων).
in - strŭo, xi, ctum, 3. (ἐξαρτύω). instruo aciem παρατάσσω τὸν στρατὸν 88,1. 97,3.
instruxi, ἰδ. instruo.
insŭla, ae, νῆσος.
intĕger, gra, grum (ἀκέραιος), ἀνεξασθένητος, δηλ. μετὰ πλήρων δυνάμεων, ἀχρησιμοποίητος.
inter, πρόθ. μετ' αἰτ. μεταξύ. inter se πρὸς ἀλλήλους (μεταξύ των).
inter - cēdo, 3. παρεμπίπτω.
inter - ĕo, ĭi, ĭtum, īre, ἀπόλλυμαι (χ ά ν ο μ α ι).
interficiendus, ἰδ. interficio.
inter - fĭcĭo (inter καὶ făcio), fēci, fectum, 3. ἀποκτείνω, φονεύω.
interfŭi, interfuissem, ἰδ. intersum.
inter - ĭcĭo (πρόφερε interjicio), iēci, iectum, 3. παρεμβάλλω.
interĭi, ἰδ. intereo.
intermissus, ἰδ. intermitto.
inter - mitto, 3. (καταλείπω, ἀφήνω διάστημα χρόνου). spatio temporis intermisso διαστήματος χρόνου (= χρονικοῦ) παρεμβληθέντος (μεσολαβήσαντος). 2) (ἀφήνω τι ἐπί τινα χρόνον). non intermitto iter δὲν διακόπτω τὴν πορείαν.
inter - sum, (ἐν μέσῳ εἶμαι). bello (δοτ.), proeliis (δοτ.) παρευρίσκομαι, λαμβάνω μέρος εἰς τὸν πόλεμον, εἰς τὰς μάχας.
intrā, πρόθ. μετ' αἰτιατικῆς, ἐντός.
invĭcem, ἰδ. vicis.
ipse, ipsa, ipsum, αὐτός.
ĭs, ea, ĭd (γεν. eius, δοτ. ei), οὗτος.
isdem, ἀντὶ iisdem, ἰδ. idem.
ita, ἐπίρρ. οὕτως, οὕτω.
ităque (= et ita καὶ οὕτω), ὅθεν.
item ἐπίρρ. ὡσαύτως.
itemque = et item.
itinerĭbus, δοτ. ἀφαιρ. πλ. τοῦ iter.
itinĕris, γεν. ἑνικὴ τοῦ iter.
iter (ἀντὶ it [ĭn] er ἐξ οὗ ἡ) γεν. itinĕris, οὐ. ὁδός, πορεία, ὁδοιπορία. semper sum in itineribus πάντοτε διατελῶ ἐν πορείαις, εἶμαι ἐν διαρκεῖ πορείᾳ.
iŭbĕo (πρόφερε jubĕo), iussi, ius-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

sum, 2. διατάσσω, παραγγέλλω, προσκαλῶ, παρακαλῶ, 104,1.
iudicandus, ἰδ. iudico.
iudĭco (πρόφερε judĭco), 1. ἐκφέρω γνώμην 83,4. 2) νομίζω, κρίνω 85,2. 99,3.
iŭgum, i, οὐ. (πρόφερε jugum), ζυγός, ῥάχις, ὀφρὺς ὄρους.
iūnĭor (πρόφ. junĭor, συγκρ. τοῦ iuvĕnis = νέος),νεώτερος, στρατεύσιμος (ἡλικίας 17—46 ἐτῶν).
iūro (πρόφερε jūro), 1. ὁρκίζομαι. iurandi causā τοῦ ὀμόσαι ἕνεκα, ἵνα ὀμόσωσι τὸν ὅρκον (τοῦ στρατιώτου).

L

labor, ōris, ἀ. μόχθος, κακουχίαι.
laetitĭa, ae, ἀγαλλίασις, χαρά.
lassitūdo, dĭnis, κάματος, σωματικὴ ἐξάντλησις.
latĭus, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ. latē εὐρέως), εὐρύτερον.
latus, latĕris, οὐ. πλευρά, πτέρυξ. latus apertum ἡ ἀκάλυπτος(τ.ἔ. ἡ δεξιὰ πλευρά), ἡ ἀπροφύλακτος τοῦ στρατοῦ πλευρά, ἥτις ἔχει ἀνάγκην πλαγιοφυλακῆς,εἴτε εἶναι ἡ δεξιὰ (86,3. 93,4), εἴτε εἶναι ἡ ἀριστερά.
láudo, 1. (ἐπαινῶ). hoc laudans τοῦτο ἐπιδοκιμάζων, (λίαν εὐχαριστημένος μ' αὐτό).
laus láudis, ἔπαινος, ἐγκώμιον.
legatĭo, ōnis, πρεσβεία, ἀποστολή.
legātus, i. ἀ. πρεσβευτὴς 90,2.97,5. 2) ὑποστράτηγος,ὕπαρχος.101,7.
legĭo, ōnis, λεγεὼν (ὁ καὶ ἡ).
lenĭtas, ātis, ἠπιότης, πραότης.
levĭus, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ. leviter κούφως), ἐλαφρότερον μετὰ μικροτέρας φορᾶς.
liberalĭter, ἐπίρρ. [κατὰ τρόπον ἀνδρὸς εὐγενοῦς] = comiter, benigne), φιλοφρόνως μετ' εὐπροσηγορίας, εὐγενῶς, φιλικῶς.
liberandus, ἰδ. liberus.
liberĭus, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ. ἐπίρρ. libĕrē ἐλευθέρως. Τὸ ἐπίθ. liber, libĕra, libĕrum, ἐλεύθερος), ἐλευθερ (ι) ώτερον, ἐμπιστευτικώτερον, μὲ πάρα πολλὴν ἐλευθερίαν, λίαν φιλικῶς, οἰκείως πως.
libĕro, 1. ἀπολύω, ἀθῳῶ.
libertas, ātis, ἐλευθερία.
lĭcet, licŭit (καὶ licĭtum est), 2. (ῥ.ἀπρόσ.) ἔξεστιν,εἶναι δυνατόν.
licŭit, ἰδ. licet.
locus, i, ἀ. τόπος, τοποθεσία. (Πληθ. loca, orum, οὐ.).
locūtus, ἰδ. loquor.
longē, ἐπίρρ. μακράν.
longĭor, ἀ. καὶ θ., - ĭus, οὐ. (γεν. - iōris) συγκρ. τοῦ longus,ὃ ἰδέ.
longĭus, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ. longe μακράν), μακρότερον.
longus, μακρός, πολὺ ἀπέχων, μακρινὸς (= longinquus).
lŏquor, locūtus sum, loqui, 3. (ἀποθ.) λέγω, ὁμιλῶ.
luce, ἀφαιρ. τοῦ lux.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

lux, lucis, φῶς. prima luce ἅμα τῷ πρώτῳ φωτί, (τ ά ξ η μ ε ρ ώ μ α τ α), ἅμα τῇ ἡμέρᾳ.
luxurĭa, ae, τρυφή, πολυτέλεια (αἰτ.-am καὶ κατὰ τὴν ε'κλ.-em)

M

magis, ἐπίρρ. συγκρ. μᾶλλον. magis — quam μᾶλλον — ἤ. Ὑπερθ. maxĭme μάλιστα.
magnitūdo, dĭnis, (μέγεθος). magnitudo venti τὸ μέγεθος (ἡ σφοδρότης) τοῦ ἀνέμου.
magnŏpĕre (ἢ magno opĕre), ἐπίρρ. μεγάλως, πολύ.
magnus, μέγας (συγκρ. maior, ἀ καὶ θ., maius, οὐ., γεν. - ōris, ὑπερθ. maxĭmus).
maior, ἰδ. magnus.
manipulāris, is, ἀ. (ὁ ἁπλοῦς στρατιώτης), ὁ τῆς αὐτῆς σπείρας στρατιώτης, ὁ συστρατιώτης.
manus, ūs (πρβλ. βυζαντ. μανίκιον κττ.), χείρ. usu manūque διὰ τῆς (πολεμικῆς) ἐμπειρίας καὶ τῆς ἰσχύος.
mare is, οὐ. θάλασσα.
maximus, ἰδ. magnus.
medĭus, μέσος. media acies, ἡ μέση παράταξις, τὸ κέντρον τῆς παρατάξεως.
mensis, is, ἀ. μήν.
mentĭo, ōnis, μνεία.
merĕor, rĭtus sum, 2. ἀποθ. (εἶμαι ἄξιός τινος, πρβλ. μείρ-ομαι), ὠφελῶ, εὐεργετῶ. optĭme de aliquo meritus παρασχών τινι μεγίστας (πολεμικὰς) ὑπηρεσίας.
meridĭes, ēi, ἀ. (ἐκ τοῦ medius dies), μεσημβρία.
merĭtus, ἰδ. merĕor.
metus, ūs, ἀ. φόβος.
meus, ἐμός, ἰδικός μου.
miles, ĭtis, ἀ. στρατιώτης.
militāris, e, στρατιωτικός.
mille, οὐ. ἄκλ. ἐν τῷ ἑν. ἀριθ., χίλιοι. 2) Οὐσ. (μετὰ γενικῆς) ἡ χιλιάς. mille equitum χιλιὰς ἱππέων, χίλιοι ἱππεῖς. Πληθ. milia (γεν. milĭum).
minĭmus, ἰδ. parvus
minor, ἀ. καὶ θ., minus, οὐ γεν. - ōris (συγκριτικὸν τοῦ parvus), μικρότερος.
miser, ĕra, ĕrum, τλήμων, ταλαίπωρος, ἐνδεής, δ υ σ τ υ χ ι σ μ έ ν ο ς.
miserrĭmus, ὑπερθ. τοῦ miser.
misi, ἰδ. mitto
missus, ἰδ. mitto.
mittendus, γερουνδῖβον τοῦ mitto.
mitto, mīsi, missum, 3. πέμπω, ῥίπτω (= iacio) 93,2. 94,1. ἀπορρίπτω, ἀποβάλλω (= abicio) 95,4.
modus, i, ἀ. τρόπος. quem ad modum (ἢ quemadmŏdum) τίνα τρόπον, τίνι τρόπῳ, πῶς.
mŏnĕo, nŭi, nĭtum, 2. (μετ' αἰτ. καὶ ἀπρμφ.) ὑπενθυμίζω, ὑπομιμνήσκω.
mons, montis, ἀ. ὄρος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

monŭi, ἰδ. monĕo.
morĭor, mortŭus sum, mŏri, 3. ἀποθ. ἀποθνήσκω.
moror, 1. ἀποθ. (διατρίβω), ἐπιβραδύνω, ἀναβάλλω, κωλύω.
mors, mortis, θάνατος.
mortŭus (μτχ. τοῦ morĭor) τεθνηκώς, νεκρός.
mos, moris, ἀ. ἔθος.
motus, ἰδ. moveo.
mŏvĕo, ōvi, ōtum, 2. κινῶ. castra μετακινῶ τὸ στρατόπεδον, μεταστρατοπεδεύω, « ἀνίστημι τὸ στρατόπεδον ». moveo me loco ἢ moveor loco (ἀφαιρ. [= ex loco]) μετακινοῦμαι. motus loco (ἀφαιρ.) ἐκτοπισθείς.
multitūdo, ĭnis, πληθύς, πλῆθος.
multo, 1. aliquem pecuniā ζημιῶ τινα ἀργυρίῳ (χρηματικῶς), ἐπιβάλλω τινὶ χρηματικὸν πρόστιμον.
multo, ἐπίρρ. πολλῷ, πολὺ 95,3. πολὺ 101,7.
multum, ἐπίρρ. πολύ. Συγκρ. plus πλέον. Ὑπερ. plurĭmum πλεῖστον.
multus, πολύς, πολυάριθμος. Συγκρ. τοῦ multi (πολλοὶ) εἶναι plures ἀ. καὶ θ., plura, οὐ. πλείονες (γεν. πλ. plurĭum), καὶ ὑπερθ. plurĭmi πλεῖστοι. 2) οὐσ. 87,3. 96,1. 99,3.
munĭo, īvi, ītum, 4. (ὀχυρῶ), προφυλάττω, προασπίζω 88,6.
munitĭo, ōnis, πρόχωμα.
mūto, 1. μεταβάλλω, ἀλλάσσω.

N

nactus, ἰδ. nanciscor.
nam, σύνδ. διότι.
namque, σύνδ. (πάντοτε πρὸ φων.), διότι. namque etiam « καὶ γὰρ καί », καὶ λοιπόν, καὶ πράγματι, 86,1. 99,3. παραδείγματος χάριν, ἐπὶ παραδείγματι 84,5.
nanciscor, nactus sum, nancisci, 3. ἀποθ. (λαγχάνω), εὑρίσκω 96,3. occasionem τυγχάνω εὐκαιρίας. secundum ventum τυγχάνω ἀνέμου οὐρίου.
nascor, natus sum, nasci, 3. ἀποθ. γεννῶμαι.
naturalĭter, ἐπίρρ. φύσει, ἐμφύτως.
navicŭla, ae, (ὑποκοριστ. τοῦ navis), « ἡ ἁλιὰς [ἐνν. κύμβη] », ἀκάτιον, λεμβίσκος.
navĭgo, 1. πλέω. ad navigandum, πρὸς θαλασσοπλοΐαν, πρὸς πλοῦν.
navis, is, ναῦς. navis frumentaria ναῦς σιταγωγός. navis oneraria ἡ φορτ (ηγ) ὶς ναῦς, « ὁλκάς », « πλοῖον στρογγύλον ».
1. nē, σύνδ. τελ. ἵνα μή. ne qui (= quis) ἵνα μή τις 98,2.
2. nĕ, μόρ. ἐγκλιτ. εἰ, ἄν.
nec, καὶ ὄχι· ἰδ. neque.
necessarĭus, ἀναγκαῖος. res necessariae τὰ ἐπιτήδεια. Οὐσ. necessarĭi, ōrum, ἀ. « οἱ ἀναγκαῖοι », οἱ φίλοι, οἱ συγγενεῖς, 82,5.
necesse, ἄκλ. necesse fuit ὑπῆρξεν ἀναπόφευκτον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

neco, 1. φονεύω, θανατῶ.
negotiātor, ōris, ἀ. μεγαλέμπορος, ἰδίᾳ τραπεζίτης ἐν ταῖς ῥωμ. ἐπαρχίαις).
negotĭor, 1. ἀποθ. ἐμπορεύομαι, ἔχω ἐμπορικὰς ὑποθέσεις.
negotĭum, ii, οὐ. (nec καὶ otium ὄχι ἀργία, ἀπασχόλησις), ἔργον 97,1. ὑπόθεσις, ζήτημα 82,3.
nēmo (γεν. nullīus [ἀντὶ nemĭnis] δοτ. nemĭni, αἰτ. nemĭnem, ἀφαιρ. nullo), οὐδεὶς (μόνον καθ' ἑνικ. ἀριθμόν). Τὸ οὐδ. εἶναι nihil, ὅ ἰδέ.
neque ἢ nec, σύνδ. οὔτε, μήτε, καὶ δέν, χωρὶς νά. neque umquam οὐδέποτε, μηδέποτε.
neu ἢ neve, σύνδ. μηδέ, μηδὲ νά, καὶ νὰ μή, χωρὶς νά.
neve, ἰδ. neu.
nihil (γεν. nullīus rei, δοτ. nulli rei, ἀφαιρ. nullā re), οὐδέν· ἰδ. nemo.
nimĭus, ὑπερβολικός, πάρα πολὺ μεγάλος.
nĭsĭ, σύνδ. εἰμή, νὰ μὴ (= si non).
noctū, ἐπίρρ. νύκτωρ, διὰ νυκτός.
nocturnus, νυκτερινός.
nolī, β' ἑν. προστακτ. τοῦ ῥ. nolo.
nōlo, nolŭi, nolle, δὲν θέλω. noli existimare (= ne existimavĕris) μὴ νόμιζε, μὴ νομίσῃς.
nomen, nomĭnis, οὐ. ὄνομα.
non, οὐ, οὐκ, ὄχι, δέν.
nonnulli ἰδ. nullus.
nōnus, ἔνατος.
noster, nostra, nostrum, ἡμέτερος (ἰδικός μας). Πληθ. οὐσ. nostri, ōrum, ἀ. οἱ ἡμέτεροι.
notitĭa, ae, γνωριμία.
novem, ἐννέα.
novus, νέος.
nox, noctis, νύξ. nocte κατὰ τὴν νύκτα.
nullus, οὐδεὶς (γεν. nullīus) non nulli καὶ nonnulli τινές, μερικοί.
numĕrus, i, ἀ. ἀριθμός. servorum numero (ἀφαιρ.) ἐν δούλων τάξει. quo in numero ἐν ᾧ ἀριθμῷ.
nunc, ἐπίρρ. νῦν, τώρα.
nuntĭus, ii, ἀ. ἄγγελος. 102,6. 102,7. ἀγγελία, εἴδησις 101,3. 101,4.

O

ob, πρόθ. μετ' αἰτ. ἕνεκα, διὰ + αἰτ.
obiecĕram, ἰδ. obicio.
obiectus (μτχ. τοῦ obicio), ἔναντι κείμενος, προκείμενος.
ob - ĭcĭo (πρόφερε objicio), iēci, iectum, 3. (προβάλλω). ἀντιτάσσω 88,6. μέμφομαί τινί τι, κατακρίνω τινὰ διά τι, ψέγω 96,2.
occasĭo, ōnis, εὐκαιρία.
oc - culto, 1. ἀποκρύπτω.
oc - cŭpo, 1. καταλαμβάνω, γίνομαι κύριος 104,1. ἀπασχολῶ, περισπῶ (πάντοτε ἐν τῇ παθητ. μτχ.) 97,1.
oc - curro, occurri καὶ occucurri, occursum, 3. (ἄνευ ἐχθρικῆς διαθέσεως) alicui ὑπαντῶ τινι,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔρχομαι εἰς συνάντησίν τινος 98,3. (μετ' ἐχθρικῆς διαθέσεως) σπεύδω πρὸς συνάντησιν τοῦ ἐχθροῦ 92,3. 97,3.
octāvus, ὄγδοος.
octoginta, ὀγδοήκοντα.
officĭum, ii, οὐ. καθῆκον, ἐντολὴ 103,4. Πληθ. ὑπουργίαι, ἐνδείξεις εὐνοίας (εὐμενείας), ἐκδουλεύσεις, εὐεργεσίαι 90,1.
omnis, e, πᾶς. 2) οὐσ. 82,2. 82,5. 83,5. 86,1. 87,7.92,3. 96,2.98,2.
onerarĭus (ἐκ τοῦ onus, ĕris, οὐ. φορτίον), φορτηγικός, φορτηγός.
opĕra, ae, (ἐργασία), ἐνεργὸν μέρος, βοήθεια 83,3. ὑπηρεσία 91,2.
opere, ἀφαιρ. τοῦ opus.
opĭbus, ἰδ. ops.
opinĭo, ōnis, γνώμη, προσδοκία 96,4. καλὴ ἰδέα, γνώμη, φήμη, δόξα 82,2.
oporteretne (δύο λέξεις : oportēret [ἰδ. oportet] καὶ τὸ ἐγκλιτ. - nĕ).
oportet, tŭit, 2. (ῥ. ἀπρόσωπον), πρέπει, εἶναι ἀνάγκη, ἐπιτρέπεται.
oportunissĭmē, ἐπίρρ. (ὑπερθ. τοῦ oportūnē), ἐν χρόνῳ λίαν εὐθέτῳ.
oppĭdum, i, οὐ. πόλις.
op - pōno, 3. ἀντιπαρατάσσω.
opposŭi, ἰδ. oppono.
op - pugno (ob - pugno), 1. castra « κατὰ κράτος αἱρῶ », κυριεύω βίᾳ τὸ στρατόπεδον 95, 1.
[ops], opis, ἰδίᾳ πληθ. opes αἱ (στρατ.) δυνάμεις, ὁ στρατός.
optĭmē, ἐπίρρ. ἰδ. bene.
opus, opĕris, οὐ. (ἔργον), ὀχυρώσεως ἔργον 97, 2. 97, 4.
ordo, ordĭnis, ἀ. τάξις. ordo senatorius ἡ συγκλητικὴ τάξις 83, 3. 97, 5. τάξις (στρατιωτῶν) 92, 2. 93, 2. 101, 2. λόχος (= centuria) 104, 3.
orĭor, ortus sum, orīri, 4. ἀποθ. (ἀνατέλλω, φύομαι). initium victoriae orĭtur ἀρχὴ τῆς νίκης γίνεται (προέρχεται).
orirētur, πρτ. ὑποτ. ἰδ. orior.
os, oris, οὐ. (στόμα), πρόσωπον.
ostendo (obs [= ob] καὶ tendo), ostendi, ostentātum, 3.δεικνύω.
ostento, 1. (θαμιστ. τοῦ ostendo) ἐπιδεικνύω (προβάλλω).

P

paene, ἐπίρρ. σχεδόν.
palam, ἐπίρρ. φανερῶς, ἐκ τοῦ φανεροῦ, ἐν τῷ φανερῷ (ἀντίθ. clam).
palma, ae, παλάμη, χείρ·ἰδ. pando.
pando, pandi, passum καὶ pansum, 3. (πετάννυμι). passis palmis μετὰ χειρῶν διατεταμένων (πρὸς ἱκεσίαν ἢ παράδοσιν).
pār, păris, ἴσος, ·ὅμοιος· par atque antea ὁ αὐτὸς καὶ πρότερον, ὁ αὐτὸς ἢ πρότερον, ὁ αὐτὸς ὡς πρότερον.
parātus, (ἕτοιμος). animo (ἀφαιρ.) paratus πρόθυμος.
parĕo, rŭi, —, 2. (μετὰ δοτ.) ὑ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πακούω, πείθομαι.
părĭo, pepĕri, partum, 3. (γεννῶ). victoriam κτῶμαι (ἀποκτῶ, κερδίζω) τὴν νίκην.
parŭi, ἰδ. pareo.
pars, partis, μέρος. multis partibus (=multo πολλῷ),κατὰ πολύ.
partĭceps (ἐκ τοῦ pars καὶ capio), γεν. particĭpis, μέτοχος, κοινωνός.
particĭpes, πληθ. τοῦ particeps.
partim — partim, ἐπίρρ. ἐν μέρει μὲν — ἐν μέρει δέ,τὸ μὲν — τὸ δέ.
partĭor, partītus sum, īri, 4. ἀποθ. διανέμομαι, διανέμω.
partus, ἰδ. pario.
parvŭlus (ὑποκοριστικὸν τοῦ parvus), λίαν μικρός.
parvus, « παῦρος », μικρός, ὀλίγος. Συγκρ. minor ἀ. καὶ θ., minus οὐ., καὶ ὑπερθ. minimus, ἃ ἰδέ.
passus, ūs, ἀ. βῆμα (ἓν βῆμα = 5 πόδες, δηλ. 1 μ. 48). Ἑπομένως milia passuum = 1 ῥωμαϊκὸν μίλιον (τ. ἔ. περὶ τὸ 1 1/2 χιλμ.) milia passuum VI = 6 χιλιάδ. (ῥωμ.) βημάτων (περίπου 9 χιλιόμετρα).
passus, ἰδ. pando (98,2) καὶ patior.
pater, patris, ἀ. πατήρ.
pateretur, ἰδ. patior.
patĭor, passus sum, pati, 3. ἀποθ. ὑπομένω, ἀνέχομαι. patiens, ntis (ὡς ἐπίθ.) καρτερικός.
patientissimus, ἰδ. patiens.
páucus (πρβλ. παῦρος), μικρός, ὀλιγοστός, (κυρίως ἐν τῷ πληθ.), ὀλίγοι. 2) οὐσ. οἱ ὀλίγοι 97,5. ὀλίγα τινά, ὀλίγαι λέξεις 98,2.
paulātim, ἐπίρρ. (χρον.) κατὰ μικρόν.
paulō, ἐπιρρηματ. ἀφαίρ. πρὸ συγκριτικῶν, μικρῷ, ὀλίγον.
pax, pacis, εἰρήνη.
pecunĭa, ae, χρῆμα, χρήματα.
pello, pĕpuli, pulsum, 3. (ὠθῶ). exercĭtum ἀπωθῶ (τρέπω εἰς φυγὴν) τὸν στρατὸν (= fugo, vinco).
per, πρόθ. μετ. αἰτ. διὰ +γεν. Δηλοῖ τὸ ὄργανον : τῇ βοηθείᾳ, διὰ +γεν. (ὄργανον ἐπὶ προσώπων) 90,1. 100,2. 101,3.103,2. — διὰ +γεν. (τὸ μέσον ἢ τὸ ὄργανον ἐπὶ πραγμάτων) 82,5. — ἕνεκα, διὰ +αἰτ. (= propter) 87,4. — χρονικῶς : κατὰ +αἰτ. 84,5.
per - cĭpĭo (per - căpio), cēpi, ceptum, 3. (καταλαμβάνω). percipio usum ἀποκτῶ (παρασκευάζω ἐμαυτῷ) ἐμπειρίαν, γίνομαι ἔμπειρος.
per - dūco, 3. (προσάγω), παρατείνω, ἐπιμηκύνω.
perductus, ἰδ. perduco.
perexigŭus, λίαν ὀλίγος, λίαν μικρός.
perfectus, ἰδ. perficio.
perfĕro, 3. διαδίδω, ἀγγέλλω. fama perfertur φήμη διαδίδεται (φθάνει), λόγος θρυλεῖται.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

per - ficĭo (per - făcio), fēci, fectum, 3. συντελῶ.
per - fŭgio, 3. καταφεύγω.
pericŭlum, i, οὐ. κίνδυνος, (ποινή) 83,4. periculo (ἀφαιρ. = cum periculo) capitis eorum ἡ κεφαλὴ αὐτῶν κινδυνεύει (παίζουν μὲ τὴν ζωήν των).
perītus, ἔμπειρος, πολύπειρος.
pernicĭtas, ātis, εὐκινησία.
perpetŭus, ἀδιάλειπτος, συνεχής. perpetuum tempus πᾶς ὁ χρόνος.
per - sĕquor, 3. ἀποθ. καταδιώκω. inimicitias καταδιώκω τὰς ἔχθρας (ἐκδικοῦμαι τοὺς ἐχθρούς μου).
perspectus (μτχ. τοῦ perspicĭo, spexi, spectum, 3 διορῶ)· ἰδ. habeo.
per - suādĕo, suāsi, suāsum, 2. (μετὰ δοτ.) πείθω τινά, προτρέπω.
persuāsi, ἰδ. persuadeo.
per - terrĕo, 2. καταφρονῶ, καταπτοῶ. perterrĭtus animo (ἀφαιρ.) ἀποτεθαρρημένος, ἀπολέσας τὸ ἠθικόν, ἄνευ ἠθικοῦ (ἐν ἠθικῇ καταπτώσει).
per-tinĕo (per-tĕnĕo), tinŭi,—, 2. διήκω, ἐκτείνομαι, γειτνιάζω.
per - turbo, 1. καταθορυβῶ.
per - vĕnĭo, 4. ἀφικνοῦμαι, φθάνω.
pestilentĭa, ae, (ὁ νοσηρὸς ἀήρ). pestilentia autumni τὸ νοσηρὸν (τὸ βαρὺ) κλῖμα (αἱ ἐπιδημίαι) τοῦ φθινοπώρου.
petissem (= petivissem),ἰδ.peto
petīvi ἰδ. peto.
pĕto (πρβλ. πέτ - ομαι) petīvi,καὶ petĭi, petītum, 3. ζητῶ, ἀπαιτῶ 82,4. pacem ἐπιζητῶ (εὔχομαι) τὴν εἰρήνην, salutem ἐπιζητῶ τὴν σωτηρίαν. προσπαθῶ νὰ καταφύγω εἰς... (= confugio) 93,6.
pice, ἀφαιρ. τοῦ pix.
pīlum, i, οὐ. ὑσσός, ἀκόντιον (τῶν Ῥωμαίων ὁπλιτῶν). infestis pilis (ἀφαιρ.) δι' ἀκοντίων ἐχθρικῶν, μὲ τὰ ἀκόντια προβεβλημένα.
pīlus, i, ἀ. (= ordo), λόχος τῶν τριαρίων (τ. ἔ. τῶν πρεσβυτάτων καὶ τὰ μάλιστα ἐμπειροπολέμων τῆς λεγεῶνος)· ἰδ. duco.
pix, pĭcis, πίσσα.
plăcet, cŭit, —, 2. ρ. ἀπροσ. δοκεῖ τινι, νομίζει (εὑρίσκει) τις (ὡς) καλόν.
planitĭes, ēi, πεδιάς, πεδίον.
plerīque, pleraeque, plerăque (γεν. plurimōrum, - ārum, - ōrum), οἱ πολλοί, ἡ πλειονότης.
plerumque, ἐπίρρ. ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.
plūres, plură. (γεν. plurĭum), πλείονες.
pol - licĕor, cĭtus sum, 2. ἀποθ. ὑπισχνοῦμαι (ὑ π ό σ χ ο μ α ι).
pondus, ĕris, οὐ. βάρος, ἀφθονία, πλῆθος.
pōno, posŭi, posĭtum, 3. τοποθετῶ, τάσσω.
porta, ae, πύλη (στρατοπέδου).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

portus, ūs, ἁ. λιμήν.
possem, πρτ. ὑποτ. τοῦ possum.
possim, ἐνεστ. ὑποτακτ. τοῦ possum.
possum, potŭi, posse, δύναμαι. potest, καθίσταται δυνατὸν 100,4.
post, ἐπίρρ. εἶτα, ἔπειτα· ἰδ. dies.
post - ĕā, ἐπίρρ. (post + ἀφαιρ. ἐπιρρ. eā), ὕστερον, εἰς τὸ μέλλον.
postĕrus (ὕστερος). 2) Οὐσ. in postĕrum (κατὰ παράλ. τοῦ diem) εἰς τὴν ὑστεραίαν, τὴν ἑπομένην.
postrēmō, ἐπίρρ. τέλος, ἑνὶ λόγῳ.
postulo, 1. aliquem alicuius rei κατηγορῶ τινά τινος (διά τι)· (κυρίως postulo aliquem in quaestionem ζητῶ τινα εἰς ἀνάκρισιν [ἐνώπιον τῶν δικαστῶν]).
potestas, ātis εὐκαιρία, δυνατότης.
potĭor, potītus sum, potīri, 4. ἀποθ. (aliquā re) γίνομαι κύριός τινος (πράγματος).
potītus, ἰδ. potior.
potŭi, ἰδ. possum.
praeceptus ἰδ. praecipio.
prae - cĭpĭo (prae - căpio), cēpi, ceptum, 3. (προλαμβάνω). animo (ἀφαιρ.) victoriam διὰ τοῦ νοῦ (ἐν τῇ φαντασίᾳ) προλαμβάνω (προεξοφλῶ) τὴν νίκην, ἤδη ἐκ τῶν προτέρων θεωρῶ ἐμαυτὸν νικητὴν 87,7. προδιαγράφω, διατάσσω ἐκ τῶν προτέρων 93,1.
praeda, ae, λεία, λάφυρα.
1. praedĭco, 1. μνημονεύω, ἀναφέρω 90,1. ὁμολογῶ, ἐκδηλῶ 104,1.
2. prae - dīco, δίδω ἐκ τῶν προτέρων ἐντολήν, προδιατάσσω, παραγγέλω 92,1.
praedixĕram, ἰδ. 2. praedico.
praedo, ōnis, ἁ. πειρατής, λῃστὴς τῆς θαλάσσης.
praeĕram, praeessem, ἰδ. praesum.
praefectus, i, ἁ. (ἐπιμελητής). praefectus regius ὁ ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, ὁ « στρατίαρχος ».
praemĭum, ii, οὐ. ἀμοιβή. praemia pecuniae ἀμοιβαὶ χρημάτων (ἀμοιβαὶ χρηματικαί).
praepăro, 1. παρασκευάζω (=compăro) 84,1. praeparātus, προπαρεσκευασμένος 101,4.
prae - pōno, 3. προΐστημι, τάσσω ὡς διοικητήν, κάμνω ἀρχηγόν.
praeposuĕram, ἰδ. praepono.
praesentĭa, ae, (παρουσία). 2) ὁ παρὼν χρόνος. in praesentĭā ἐν τῷ παρόντι, τό γε νῦν.
praesidĭum, ii, οὐ. φρουρά, φύλακες, βοήθεια 88,5. 89,1. 89,2. 93,7. 94.5. 99,4. 101,3. 101,5. ὀχυρὸς τόπος κατεχόμενος ὑπὸ φρουρᾶς 83,3.
praestitissem, ἰδ. praesto.
prae - sto, stĭti, stĭtum ἢ stātum, stāre, 1. (μτχ. μέλλ. praestatūrus), (ἵσταμαι ἐμπρός). operam παρέχω βοήθειαν, λαμβάνω

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐνεργὸν μέρος. officium ἐπιτελῶ τὸ καθῆκον 85,2. 103,4.
prae - sum, fŭi, esse (μετὰ δοτ.) διοικῶ, εἶμαι διοικητής.
praeter - ĕā), ἐπίρρ. (praeter + ἀφαιρ. ἐπιρρ. ĕā), ἐκτὸς τούτου, ἐκτὸς τούτων.
praetor, ōris, ἀ. (ἐκ τοῦ ῥ. praeĕo προπορεύομαι), στρατηγός, πραίτωρ.
praetorĭum, ii, οὐ. ἡ σκηνὴ τοῦ στρατηγοῦ, τὸ στρατήγιον 82,1. ἡ κυριωτέρα θέσις τοῦ στρατοπέδου, ἔνθα ἦτο ἡ σκηνὴ τοῦ στρατηγοῦ, στρατήγιον, (στρατηγεῖον), « περίστασις στρατηγίου » 94,6.
praetorĭus, στρατηγικός, τῶν ἀρχόντων 85,5. porta praetoria ἡ (πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἐστραμμένη) πύλη τοῦ στρατοπέδου, πύλη στρατηγίς. 2) Οὐσ. (ἐν. vir) ὁ διατελέσας στρατηγός, ὁ πρῴην στρατηγὸς 82,3.
prĕmo, pressi, pressum, 3. πιέζω.
primō, ἐπίρρ. κατ' ἀρχάς.
primum, ἐπίρρ. (ἀρχήν), ἐν πρώτοις.
primus, πρῶτος.
prior, ἀ. καὶ θ., prius, οὐ. (γεν. ōris), πρότερος.
pristĭnus, ὁ πρίν, ὁ πρότερος. pristina opinio ἡ προτέρα ἰδέα.
prius, ἐπίρρ. πρότερον (ἰδ. prior). prius quam καὶ priusquam πρὶν ἤ.
privātus (ἰδιωτικός). Οὐσ. ὁ ἰδιώτης (κυρίως ὁ ἄνευ δημοσίου ἀξιώματος).
privo, 1. (ἀπο) στερῶ.
pro, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. (πρό). ἐν ὀνόματι, χάριν + γεν., ἀποβλέπων εἰς...
pro - curro, cucurri, cursum, 3. (τρέχω ἐμπρός), ἐφορμῶ (δρομαίως).
prodeātis, β' πληθυντ. ὑποτ. ἐνεστ. τοῦ ῥ. prod - eo, ὁ ἰδέ.
prod - ĕo (pro, prod - καὶ ĕo), ĭi, ĭtum, īre (προβαίνω), animo firmiore μετὰ ψυχῆς θαρραλεωτέρας (θαρραλεώτερον) προχωρῶ, βαδίζω.
proditĭo, ōnis προδοσία.
prodĭtus, ἰδ. prodo.
pro - do, dĭdi, dĭtum, 3. προδίδω.
pro - dūco, 3. (παράγω), ἀνάγω (= proveho, promoveo) 100, 1. προάγω, ἐξάγομαί τινα, παρασύρω 104, 3.
productus, ἰδ. produco.
proelĭor, 1. ἀποθ. συνάπτω μάχην, μάχομαι, συμπλέκομαι, πολεμῶ.
proelĭum, ii, οὐ. συμπλοκή, μάχη. proelium equestre μάχη ἱππική, ἱππομαχία.
profectĭo, ōnis (ἐκ τοῦ proficiscor), ἀναχώρησις.
profectus, ἰδ. proficiscor.
proficiscenti, ἰδ. proficiscor.
pro - ficiscor, fectus sum, ficisci, 3. ἀποθ. πορεύομαι. 2) πλέω 101,4.
profūdi, ἰδ. profundo.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

pro - fundo, fūdi, fūsum, 3. (ἐκχέω). profundo me (δι)εκχέομαι, ἐξαπλοῦμαι, ἐξορμῶ.

pro - gredĭor (pro - grădior), gressus sum, grĕdi, 3. ἀποθ. προβαίνω, προχωρῶ, βαδίζω πρὸς τὰ πρόσω.

progressus, ἰδ. progredior.

pro - hĭbĕo (pro καὶ hăbeo), bŭi, bĭtum, 2. εἴργω. aliquem aquā (ἀφαιρ.) κωλύω τινὰ ἀπὸ τοῦ ὕδατος, κωλύω τινὰ ἀπὸ τῆς ὑδρεύσεως.

proiectus, ἰδ. proicio.

proĭcio (πρόφ. projicio, ἐκ τοῦ pro καὶ iăcio), iēci, iectum, 3. ἀπορρίπτω, ἀποβάλλω, 98, 1. proicior (= proicio me) ad terram ῥίπτω ἐμαυτὸν εἰς τὴν γῆν, (ῥίπτομαι πρὸ τῶν ποδῶν τινος) 98, 2.

pro - nuntĭo, 1. προαναγγέλλω, προδηλῶ 94, 3. διαβεβαιῶ, λέγω 87, 2.

propinquus (ἐκ τοῦ prope, propinquus, πρόβλ. long - inquus), πλησιόχωρος 88, 5. Οὐσ. πληθ. propinqui, ōrum ἀ. οἱ συγγενεῖς (κυρίως ἐξ αἵματος) 103, 2.

propĭor, ἀ. καὶ θ., ĭus, οὐ. (γεν. iōris) συγκρ. ἐγγύτερος, πλησιέστερος. Ὑπερθ. proxĭmus.

propĭus, ἐπίρρ. συγκρ. (θετ. prope, ὑπερθ. proxĭme), μετ' αἰτ., ἐγγύτερον, πλησιέστερον.

pro - pōno, 3. δημοσιεύω.

proposĭtum, i, οὐ. σκοπός, πρόθεσις, σχέδιον.

proposĭtum, ἰδ. propono.

proposuissem, ἰδ. propono.

propter, πρόθ. μετ' αἰτ. διὰ + αἰτ., ἕνεκα.

propterea, ἐπίρρ. (propter + ἀφαιρ. ἐπίρρ. eā), τούτου ἕνεκα, διὰ ταῦτα, propterea quod διὰ ταῦτα ὅτι, διότι.

prosecūtus, ἰδ. prosequor.

pro - sĕquor, 3. ἀποθ. ἕπομαι, ἐπακολουθῶ, συνοδεύω.

protectus, ἰδ. protego.

pro - tĕgo, xi, ctum, 3. σκεπάζω, καλύπτω.

protĭnus, ἐπίρρ. (pro καὶ tĕnus), (παρ) ευθύς, ἀπ' εὐθείας.

provincĭa, ae, (ἡ πρόσω νικηφόρος πορεία τοῦ στρατοῦ), ἐπαρχία.

proxĭmus, ἰδ. propior.

publĭcus, δημόσιος· ἰδ. res.

puer, puĕri, ἀ. παῖς.

pugna, ae, (ἡ ἐκ παρατάξεως μάχη), μάχη.

pulsus, ἰδ. pello.

Q

quadraginta, τεσσαράκοντα.

quam, ἐπίρρ. (μετ' ἐπιθ. = ὡς, πάνυ, πόσον πολύ).1) πρὸ ὑπερθετ. ὅσον τὸ δυνατόν, ὡς 102,3. 2) (μετὰ συγκριτικὸν) ἢ 92,3. 95, 4· ἰδ. καὶ prius.

quando, ἐπίρρ. χρον. ποτέ, (κ α μ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μ ι ὰ φ ο ρ ά).
quantus, πόσος, ὁπόσος.
quantuscumque, ὁσοσδήποτε (πολύς).
quartus, τέταρτος.
quascumque, ἰδ. quicumque.
-que, ἐγκλιτ. = τέ, καί.
querens, ἰδ. queror.
quĕror, questus sum, quĕri, 3. ἀποθ. παραπονοῦμαι, μετὰ παραπόνου λέγω.
qui, quae, quod, ἀντ. ὅς, ὅστις, ὁ ὁποῖος.
qui (καὶ quis), quae (καὶ qua), quid καὶ quod ἀντ. (ἐπιθετικῶς), τίς, τί.
quibusdam, ἀφ. πληθ. τοῦ quidam.
quicumque, quaecumque, quodcumque, ἀντ. οἱοσδήποτε.
quidam, quaedam, quoddam ἀντ. (ἐπιθετικῶς), γνωστός τις, τίς. Πληθ. ὡρισμένος ἀριθμός, τινές.
quĭdem, σύνδ. γε, βεβαίως.
quidnam, ἰδ. quisnam.
quiētus (μτχ. τοῦ quiesco ἡσυχάζω), ἥσυχος, ἀκίνητος.
quin. σύνδ. (ἐκ τῆς ἀρχ. ἀφαιρ. quī καὶ nĕ μετὰ μίαν ἀρνητικὴν κυρίαν πρότασιν) + ὑποτακτ., ὅτι· ἰδ. fallo.
quindĕcim, δέκα πέντε.
quinque, πέντε.
quinquerēmis, is, (κατὰ παράλειψιν τοῦ οὐσ. navis, ἐκ τοῦ quinque καὶ remus = κώπη· πληθ. αἰτ. quinqueremis καὶ quinqueremes), ἡ πεντήρης (ναῦς).
quis, quid ? ἀντ. τίς ; ποῖος ;
quis (καὶ qui), quid, ἀντ. τίς, τί.
quisnam, quidnam, ἀντ. τίς ποτε ; τίς λοιπόν ; τίς ;
quisquam, quaequam, quidquam καὶ quicquam (ἐν ἀρνητ. καὶ ὑποθετικῇ προτάσει), ἀντ. τίς.
quisquis, quaequae, quidquid καὶ quicquid, ἀντ. (π ᾶ ς), ὅστις, ὁστισδήποτε.
quo, σύνδ. μεθ' ὑποτακτ. (= ut eō), ἵνα 86,2. 98,2.
quod, σύνδ. ὅτι, διότι.
quonĭam, σύνδ. (quom = cum καὶ iam), ἐπειδὴ (λοιπόν), ἐπειδὴ (βεβαίως).
quŏque (πιθανῶς ἐκ τοῦ quō καὶ - que = μετὰ τούτου ἐπίσης), καί, ἔτι, ἐπίσης.

R

radix, īcis, (ῥίζα, πρβλ. καὶ ῥάδ - ιξ). μεταφορικῶς ἐν τῷ πληθ. ἀριθμῷ = ὑπώρειαι, πρόποδες (ὄρους).
ratĭo, ōnis, ὑπολογισμός, μέριμνα, φροντὶς 82,5. μέσον 83,5. τρόπος 85,2. 101,4. σύνεσις, φρόνησις, περίσκεψις 92,4. αἰτία, αἰτιολογία, δικαιολόγησις 86,2.
recens, ntis, νεόδρεπτος, νεωστὶ κοπεὶς 96,1. 2) οὐσ. ὁ μὴ λαβὼν εἰσέτι μέρος εἰς τὴν μάχην, ὁ μὴ κεκμηκώς.
recepisse, ἀπρμφ. πρκμ. τοῦ re-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

cipio.

recepissem, receptus, ἴδ. recipio.

re - cĭpĭo (re - căpio), cēpi, ceptum, 3. (ἀναλαμβάνω), ὑπισχνοῦμαι 82,5. recipio me ὑποχωρῶ, ἀποχωρῶ 97,2. ἀποσύρομαι 102,1. καταφεύγω 102,6. recipior γίνομαι δεκτὸς 102,7. γίνομαι δεκτός, παρέχεταί μοι ἄσυλον 103,3. συνενῶ 82,1.

recupĕro, 1. ἀνακτῶμαι, ἀνακτῶ, κερδίζω ἐκ νέου.

recusatĭo, ōnis, ἄρνησις, διαμαρτυρία.

recūso (re καὶ causa), 1. recūso nē ἀποκρούω, (δὲν θέλω νά...).

red - ĕo, ĭi, ĭtum, īre (ἐπανέρχομαι). ad gladium καταφεύγω εἰς τὸ ξίφος.

redĭtus, ūs, ἀ. ἐπιστροφή, ἐπάνοδος.

re - fĕro, rettŭli, relātum, referre, κομίζω.

re - ficĭo (re - făcio), fēci, fectum 3. (πάλιν ποιῶ), συμπληρῶ (τὰ κενὰ τοῦ στρατεύματος).

re - fŭgĭo, fūgi, —, 3. (ὀπίσω φεύγω), καταφεύγω, διὰ τῆς φυγῆς ζητῶ τὴν σωτηρίαν, ἐκφεύγω (= recipio me) 95,4. 99, 4.5.101,6.

regĭus, βασιλικός, τοῦ βασιλέως.

relātus, ἴδ. refero.

relictus, ἴδ. relinquo.

re - linquo, līqui, lictum, 3. καταλείπω 87,3. relinquo cohortes praesidio (δοτ.) καταλείπω κοόρτεις (ὡς) φρουρὰν 89,2. 95,3. ὑπολείπω (ἀ φ ή ν ω) 92,1. ἐγκαταλείπω, 97,2. θέτω ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ, θεωρῶ τι ὡς δευτερεῦον 102,1.

reliquĕram, ἴδ. relinquo.

relĭquus, λοιπός, ὑπόλοιπος.

re - mănĕo, mansi, —, 2. μένω ὀπίσω, παραμένω.

remansi, ἴδ. remaneo.

re - mitto, 3. πέμπω ὀπίσω.

re - nŏvo, 1. ἀνανεώνω. rursus renŏvo (κατὰ πλεονασμὸν) πάλιν ἐκ νέου, ἀναλαμβάνω, ἐπαναρχίζω.

re - pĕrĭo, reppĕri, repertum, 4. (ἀνευρίσκω). occasionem τυγχάνω εὐκαιρίας, εὑρίσκω εὐκαιρίαν.

repressi, ἴδ. reprimo.

re - prĭmo (re - prĕmo), pressi, pressum, 3. ἀναστέλλω, μειώνω, 92,5. ἀνακόπτω, ἐπέχω (σ τ α μ α τ ῶ) 93,1.

re - quiesco, ēvi, — , 3. ἀναπαύομαι (ξ ε κ ο υ ρ ά ζ ο μ α ι).

rēs, rĕi, πρᾶγμα. res militaris (τὸ στρατιωτικὸν πρᾶγμα), αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις 83,3. res frumentaria (πρᾶγμα σιτικόν), τὸ ἀφορῶν εἰς τὸν σῖτον, τὰ ἐπιτήδεια· res publica ἢ respublica, (γεν. καὶ δοτ. rei publicae κλπ.) πολιτεία, (κράτος). res (πληθ.) αἱ συνδιαλέξεις, αἱ συνομιλίαι 104,1.

re - sisto, stĭti, —, 3. ἀνθίσταμαι, μάχομαι.

re - spĭcĭo (re καὶ [spĕcio]), pē-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

xi, pectum, 3. (στρέφω ὀπίσω νὰ ἴδω) στρέφομαι (πρός τινα).
re - spondĕo, ndi, nsum, 2. ἀποκρίνομαι, ἀπαντῶ.
retentus, ἴδ. retineo.
re - tĭnĕo (re καὶ tĕnĕo), tinui, tentum, 2. δὲν ἀφήνω, δὲν ἐγκαταλείπω, διατηρῶ 92,3. retineor ἐμποδίζομαι 102,5.
reversūrus, ἴδ. revertor.
revertor, reverti (ἐξ ἐνεστ. reverto), reverti, 3. ἀποθ. (ἡ μτχ. reversus), ἐπανέρχομαι, ἐπιστρέφω, ἐπανακάμπτω.
rex, regis, ἀ. βασιλεύς.
ripa, ae, ὄχθη. ripa impedīta ὄχθη ἀπρόσβατος. (δ ύ σ κ ο λ ο ς)
rivus, i, ἀ. ῥυάκιον, (ποτάμιον).
robur, robŏris, οὐ. (ἀγρία δρῦς). 2) μτφρ. πυρήν, ἄνθος (οἱ κράτιστοι, οἱ λογάδες) τοῦ στρατοῦ.
rursus, ἐπίρρ. πάλιν, ἐκ νέου, (ἀκόμη μίαν φοράν).

S

sacerdotĭum, ii, οὐ. τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱερέως, ἱερωσύνη 82,4. 83,1.
saepe, ἐπίρρ. (συγκρ. saepius, ὑπερθ. saepissime), πολλάκις, ἐπανειλημμένως.
sagittarĭus, ii, ἀ. τοξότης.
salus, ūtis, σωτηρία, διάσωσις, (χάρις).
sanguis, ĭnis, ἀ. αἷμα, (ζωή).
satis, ἐπίρρ. λίαν. satis longus (= tam longus) οὕτω (τόσον) μακρός. satis est (ἐπ) αρκεῖ 92,1.
scapha, ae, σκάφη (= λέμβος τῶν νεῶν), ἐφόλκιον, (φελοῦκα).
scĭo, scīvi, scītum 4. γιγνώσκω, γνωρίζω.
se (καὶ sese), ἑαυτόν, -τήν, -τό, -τούς κλπ., ἴδ. sui 1.
se - clūdo (se claudo), si, sum, 3. ἀποκλείω, ἀποχωρίζω.
seclūsi, ἴδ. seclūdo.
secum = cum (πρόθ.) καὶ se (ἀφαιρ.) μεθ' ἑαυτοῦ, μεθ' ἑαυτῶν κλπ.
secundus (ἐκ τοῦ sequor) = δεύτερος, εὐνοϊκός, οὔριος.
sed, σύνδ. ἀλλά.
semper, ἐπίρρ. πάντοτε. 2) πολλάκις 96, 1.
senatorĭus, συγκλητικός.
senātus, ūs, ἀ. σύγκλητος.
senatusconsultum, i, οὐ. (καὶ κεχωρισμένως senatūs [γεν.] consultum) συγκλήτου δόγμα.
septem, ἑπτά.
sequimĭni β' πλ. προστ. ῥ. sequor.
sententĭa, ae, γνώμη.
sĕquor, secūtus sum, sĕqui, 3. ἀποθ. ἕπομαι, ἀκολουθῶ.
serpo, psi, ptum, 3. ἕρπω, διαδίδομαι, ἐξαπλοῦμαι: ignis serpit latius τὸ πῦρ λαμβάνει εὐρυτέρας διαστάσεις.
servo, 1. (σῴζω). institūtum τηρῶ τὸ (στρατιωτικὸν) ἔθος 84, 3. διαφυλάττω 89, 1.
servus, i, ἀ. δοῦλος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

seu, ἰδ. sive.
sese, ἰδ. se.
sex, ἕξ.
si, σύνδ. εἰ, ἐάν, ἄν.
sibi, ἑαυτῷ κλπ. ἰδ. sui, 1.
sic, ἐπίρρ., οὕτως, οὕτω.
sicut, ἐπίρρ., ὥσπερ, οὕτως.
signum, i, οὐ. σημεῖον 85, 4. 90, 3. 93, 1. 93, 5 (= vexillum). signa militaria (σημεῖα στρατιωτικά), σημαῖαι 95, 4. 99, 4. ὄργανα μουσικὰ 92,5.
sim, ἐνεστ. ὑποτακτ. τοῦ sum.
similĭter, ἐπίρρ. ὁμοίως.
simul, ἐπίρρ. ταυτοχρόνως.
sine, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. ἄνευ.
singulāris, e, μοναδικός.
singŭli, ae, a, ἀνὰ ἕνα, singulas cohortes detraxit ἀνὰ μίαν κοόρτιν (ἀνὰ ἓν τάγμα) ἀπέσπασε.
sinister, sinistra, sinistrum, εὐώνυμος, ἀριστερός.
sive, (πρὸ φων. ἢ συμφ.) ἢ seu (πρὸ συμφ.) σύνδ. εἴτε. sive-sive εἴτε - εἴτε.
sociĕtas, ātis, ἑταιρεία (ἐκ 'Ρωμαίων πολιτῶν εἰσπράττουσα τοὺς φόρους τῶν ἀγροτῶν ἐν ταῖς ρωμ. ἐπαρχίαις ἀντὶ ὡρισμένου μισθώματος), συνδικᾶτον.
sollicĭto, 1. ἐξεγείρω, (ἐξ) ωθῶ εἰς στάσιν (εἰς ἀποστασίαν).
solvo, solvi, solūtum, 3. λύω. solvo (naves) a terra λύω τὰς ναῦς ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, ἐκπλέω, ἀνάγομαι 101, 6. 102, 7.
soror, ōris, ἀδελφή.
spatĭum, ii, οὐ. spatium temporis καὶ ἁπλῶς spatium διάστημα χρόνου, χρονικὸν διάστημα 84,1. 95,1. τόπος, χῶρος 92,1. 103,2. διάστημα (μεταξὺ δύο τόπων) 92,1. 103.2.
specto, 1. (ἀπο) βλέπω. haec spectans (εἰς) ταῦτα ἀποβλέπων, (ἐπὶ τῷ σκοπῷ νά...).
sperassem (= speravissem), ἰδ. spero.
spēro, 1. ἐλπίζω.
spes, spei, ἐλπίς.
(spons ntis), μόνον κατ' ἀφαιρ. suā sponte, ἀφ' ἑαυτῶν, αὐτοβούλως, ἄνευ διαταγῆς.
statĭo, ōnis, φυλακεῖον (τόπος ἔνθα τοποθετοῦνται στρατιῶται φρουρᾶς ἕνεκα), φυλάκιον.
statŭo, ŭi, ūtum, 3. ἀποφασίζω.
stringo, nxi, ctum, 3. (πρβλ. σ τ ρ α γ-γ-ί ζ ω=διὰ πιέσεως ἐξάγω). gladium (ἀντὶ τοῦ συνηθεστέρου destringo gladium) σπῶμαι (ἀνασπῶμαι τὸ ξίφος), σύρω τὸ ξίφος.
strinxi, ἰδ. stringo.
structus, ἰδ. struo.
strŭo, xi, ctum, 3. κατασκευάζω.
studĭum, ii, οὐ. σπουδή, προθυμία.
stupa, ae, (στύππη), στυππεῖον.
subĕram, ἰδ. subsum.
sub - ĭcĭo (πρόφερε subjicĭo, sub καὶ iăcĭo), iēci, iectum, 3. ὑποβάλλω. aciem collibus (δοτ.) προσάγω (πλησιάζω) τὸν (πα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρατεταγμένον) στρατὸν ὑπὸ τοὺς λόφους (εἰς τοὺς πρόποδας τῶν λόφων). subicio me (ἀντὶ aciem meam) iniquis locis (δοτ.) ὑποβάλλω ἐμαυτὸν (τὸν στρατὸν μου) εἰς τόπους ἀνίσους (τ. ἔ. εἰς τόπους στρατηγικῶς δυσμενεῖς).

sublātus, ἰδ. tollo.

sub - lūo (ἐκ τοῦ sub - lăvo), ŭi, ūtum, 3. (ὑπονίπτω), montem ὑπολούω (βρέχω) τὸ ὄρος (τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους).

subsĕqui, ἀπρμφ. τοῦ subsequor.

sub-sĕquor, 3. ἀποθ. ἀκολουθῶ κατόπιν.

sub - sum, (ὑπόκειμαι). subest ἐγγύς ἐστι, πλησιάζει.

suc - cēdo (sub - cedo), 3. alicui, διαδέχομαί τινα.

successi, ἰδ. succedo.

1. sŭi, sibi,se,ἀντων.,ἰδ.102,6. κ.ἄ.

2. sŭi (98, 2), ἰδ. suus.

sum, fŭi, esse, εἶμαι, εἰμί. aliquis ἢ aliquid est praesidio (δοτ.) εἶναί τις ἤ τι βοήθεια (πρὸς βοήθειαν). sum ad aliquid χρησιμεύω πρός τι 101,2. est periculo (ἀφαιρ.) capitis mei εἶναι μετὰ κινδύνου τῆς κεφαλῆς μου (ἡ ζωή μου κινδυνεύει) 102,6. fui consul ὑπῆρξα (διετέλεσα, ἐχρημάτισα) ὕπατος. ventus est ἄνεμος εἶναι (πνέει). sum in curatione regni εἶμαι ἐν τῇ ἐπιτροπεύσει τοῦ βασιλείου, ἐπιτροπεύω τὸν ἀνήλικον βασιλέα.

summa, ae. ὁ (διὰ τῆς λογιστικῆς ἀποτελούμενος) ἀριθμός, σύνολον. quae summa erat milium XXXII ὃς (ἀντί : ὧν κ ο ό ρ τ ε ω ν) ἀριθμὸς ἦτο εἴκοσι δύο χιλιάδων· ἰδ. καὶ diffido.

summōtus, ἰδ. summoveo.

sum - movĕo (sub - movĕo) 2. ἐκδιώκω, ἀπωθῶ.

summus (ὑπερθ. τοῦ supĕrus), ἀνώτατος, μέγιστος·ἰδ. superior.

sumo (subs [= sub]-ĕmo), sumpsi, sumptum, 3. λαμβάνω (παρὰ τὴν θέλησιν), εἰσπράττω βίᾳ 103, 1.

1. sumptus, ūs, ἀ. δαπάνη, ἔξοδα.

2. sumptus, ἰδ. sumo.

superĭor, ĭus, (γεν. iōris, συγκρ. τοῦ supĕrus), πρότερος.

supĕro, 1. νικῶ (= vinco).

super - sum, ἐπιζῶ 87,2. ὑπολείπομαι 91,2.

sup - porto (sub - porto), 1. προσκομίζω, φέρω.

suprā, ἐπίρρ. (ἐκ τοῦ superā [parte]), ἀνωτέρω.

suspicĭo, ōnis, ὑποψία.

sus - tĭnĕo (subs [= sub] καὶ tĕneo), tinŭi, [tentum ἢ] tentātum, 2. ἀντέχω (β α σ τ ῶ) 94,2. impetum ὑπομένω τὴν ἔφοδον 84, 4.

suus, ἑαυτοῦ, -τῆς,-τῶν (ἰδικός του, ἰδικός της, ἰδικός των). nihil sui οὐδὲν τῆς ἑαυτῶν περιουσίας, οὐδὲν ὅπερ ἀνῆκεν αὐτοῖς 98, 2.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

T

tabella, ae, (ξύλινος μικρὸς πίναξ), δελτίον ψηφοφορίας.

tabernacŭlum, i, οὐ. σκηνή.

taeda, ae, (ξύλον ῥητινοῦχον), δᾴς.

tam, ἐπίρρ. τόσον (π ο λ ύ). tam (μετ' ἐπιθέτου) οὕτω, τόσον.

tamen, σύνδ. ὅμως.

tametsi. σύνδ. εἰ καί.

tantus, τοσοῦτος, τόσον σπουδαῖος.

tantum, (αἰτ. τοῦ οὐσ. tantum), ἐπίρρ. κατὰ πολὺ 96,4. tantum ut τοσοῦτον ὥστε 101, 3.

tardĭus, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ. tarde βραδέως), βραδύτερον.

tectus (κυρίως μτχ. τοῦ tego). Ὡς ἐπίθετον = constrātus (κατεστρωμένος. scaphae tectae, ἀκάτια (πλοιάρια) « καταστρώματα ἔχοντα » 100, 2.

tĕgo, texi, tectum, 3. (στέγω) καλύπτω, περιφρουρῶ, προστατεύω 102, 3.

telum, i, οὐ. (βέλος), ἀκόντιον.

temĕre, ἐπίρρ. ἀλογίστως, ἀπερισκέπτως, εἰκῇ.

tempestas, ātis, τρικυμία (= procella).

tempŏris, γεν. τοῦ tempus.

temptandus, ἰδ. tempto.

tempto, 1. πεῖραν λαμβάνω, ἀποπειρώμενος (διακινδυνεύων) μανθάνω.

tempus, ŏris, οὐ. χρόνος. isdem (= iisdem) temporibus (ἀφαιρ.) κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους. eōdem tempore κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον. tempus anni ἡ ὥρα τοῦ ἔτους.

tendi, παθ. ἀπρμφ. τοῦ tendor, tentus sum καὶ σπανιώτ. tēnsus sum, tendi ἰδ. tendo.

tendo, tetendi, tentum, σπανιώτ. tēnsum, 3. (τείνω). praetorium « πήγνυμι », διατείνω (τ ε ν τ ώ ν ω, σ τ ή ν ω) τὴν σκηνὴν τοῦ στρατηγοῦ, « σκηνοπηγῶ ».

tĕnĕo, tenŭi, —, 2, κατέχω. 88,2. me loco (ἀφαιρ.) κρατῶ ἐμαυτὸν ἐν τῇ (τεταγμένῃ) θέσει, διατηρῶ τὴν θέσιν μου 94,1. καταλαμβάνω, γίνομαι κύριος 101, 1. διατηρῶ, κρατῶ 102, 3.

tergum, i, οὐ. νῶτον, νῶτα. a tergo ἐκ τῶν ὄπισθεν, ἐκ τῶν νώτων.

terni, ἀνὰ τρεῖς, τρεῖς.

terra, ae, ξηρὰ 101, 6. ἔδαφος 98,1.

terrĕo, rŭi, ĭtum, 2. φοβῶ, πτοῶ.

tertĭus, τρίτος.

testis, is, ἀ. ὁ μάρτυς.

timĕo, ŭi, —, 2. φοβοῦμαι.

timor, ōris, ἀ. φόβος.

timuisse, timuissem, ἰδ. timeo.

tollo, sustŭli, sublātum, 3. αἴρω. clamorem αἴρω κραυγήν, ἀλαλάζω, « ἰάχω » 92, 5. ἀφαιρῶ, ἀποκομίζω (π α ί ρ ν ω) 103,1.

tot, ἄκλ. τοσοῦτος, τοσοῦτοι.

totus, (γεν. totīus, δοτ. toti), ὅλος, ὁλόκληρος, ἅπας.

tradĭtus, ἰδ. trado.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

trā - do (ἐκ τοῦ trans - do), dĭdi, dĭtum, 3. παραδίδω.
tradūco (trans - duco), 3. διαβιβάζω.
tres, trĭa, (γεν. πλ. trium), τρεῖς.
trichĭla, ae, σκιά, κλισία φυλλοσκεπὴς καὶ φυλλόστρωτος, παράπηγμα φυλλοσκεπὲς (εἶδος κρεββατίνας).
tribūnus, i, ἀ. (ὁ φύλαρχος, ὁ προϊστάμενος φυλῆς τινος). tribunus militum (στρατιωτικὸς) χιλίαρχος.
triginta, τριάκοντα.
trirēmis, is, (tres καὶ remus = κώπη), ἡ τριήρης (ναῦς).
tuba, ae, σάλπιγξ.
tuemĭni, β΄πληθ.προστακτ. ῥ.tueor.
tuĕor, tuĭtus sum, 2. ἀποθ. φυλάττω, ὑπερασπίζω.
tuli, ἰδ. fero.
tum, ἐπίρρ. τότε.
tunc, ἐπίρρ. τότε.
turmātim, ἐπίρρ. ἰλαδόν,κατὰ ἴλας.

U

ubi, σύνδ. ὡς, εὐθὺς ὡς, ἀφοῦ 93, 5. 98, 2.
umquam, ἐπίρρ. ποτέ· ἰδ. neque.
unā, ἐπίρρ. (ὁμοῦ, ἅμα). unā cum aliquo ὁμοῦ τινι (μ α ζ ὶ μ έ).
undĭque, ἐπίρρ. πανταχόθεν.
unīus, γεν. τοῦ unus.
universus, σύμπας. universi, σύμπαντες, ἀθρόοι, πάντες ὁμοθυμαδόν.
unus, (γεν. unīus, δοτ. uni), εἷς· 2) εἷς μ ό ν ο ν (= unus modo, unus omnīno) 82,1. 82,3.5. 89,1. 102, 4.3) μόνος, εἷς μόνος 91,2.
urbānus, ἀστικός, τοῦ ἄστεως.
urbs, urbis, πόλις (ἰδίᾳ ἡ Ῥώμη· [πρβλ. Ἄστυ = Ἀθῆναι, Πόλις = Κωνσταντινούπολις]).
1. usus, ūs, ἀ. ἐμπειρία, ἄσκησις. 84,3. 86,5. (ἰδ. manus), 93,1. χρεία, ἀνάγκη 96,2. 103,1. cum usus adesset (= si quando usus ἢ opus esset, si usus venīret) ἐὰν ποτε (ὁσάκις) παρίστατο χρεία, ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης.
2. usus, μτχ. τοῦ utor 95,5. 100,3.
1. ut, ἐπίρρ. ὥσπερ 85,1 86,5.93,3. 94,3. 96,4. 104,1. 2) (τρόπος καὶ αἰτία) ut... exsistunt 104,1.
2. ut, σύνδ. 1) χρονικός· ὡς, εὐθύς, εὐθὺς ὡς 94,5. 2) τελικός· ὅπως, ἵνα, 82,1.5. 85,2. 86,5. 92,2.3.5. 92,1. 102,2.3. 102,7. 103,3.3) συμπερασματικός· ὥστε 82,2. 84,3. 85,4. 92,1. 94,5. 96, 1.4. 101,7. ut = ita ut 84,2.
uterque, utrăque, utrumque, (γεν. utriusque), ἑκάτερος, ἑκάτεροι, ἀμφότεροι.
1. ŭti (ἀντὶ ut σύνδ.), 86,1. 101,3. 102, 2.
2. ūti, ἀπρμφ. τοῦ utor 83,5, 90,1.
ūtor, ūsus sum, ūti, ἀποθ. χρῶμαι, μεταχειρίζομαι 90,1. χρησιμοποιῶ (ἐκμεταλλεύομαι) 83,5.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

95,1. re frumentaria commodiore χρῶμαι τοῖς ἐπιτηδείοις ῥᾷον, ἔχω τὰ τρόφιμα ἄνευ μεγάλων ἐμποδίων, « ῥᾷον τῆς τροφῆς εὐπορῶ ». usus tempore anni commodiore ἐπωφεληθείς, τυχὼν ὥρας τοῦ ἔτους (ἐ π ο χ ῆ ς) εὐνοϊκῆς (κατὰ λέξιν εὐνοϊκωτέρας). ducibus usi centurionibus (ἀφαιρ.) χρησάμενοι τοῖς ἑκατοντάρχοις (ὡς) ἀρχηγοῖς, σχόντες τοὺς ἑκατοντάρχους ὁδηγούς, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἑκατοντάρχων.

utrum, πότερον, utrum — an πότερον — ἤ.

V

valĕo, lŭi, — , 2. (ὑγιαίνω). equitatu (ἀφαιρ.) ἰσχύω κατὰ τὸ ἱππικόν, ἔχω μεγάλας ἱππικὰς δυνάμεις.

valetūdo, dĭnis, (εὐεξία). ἐπὶ κακῆς ἐννοίας : ἀσθένεια, καχεξία, νόσος.

vallum, i, οὐ. (τὸ μετὰ πασσάλων ὠχυρωμένον πρόχωμα) χαράκωμα, πρόχωμα, « χάραξ ».

vehementer, ἐπίρρ. μεγάλως, σφοδρῶς.

velim, ἐνεστ. ὑποτακτ. τοῦ volo.

vellem, πρτ. ὑποτακτ. τοῦ volo.

vĕnĭo, vēni, ventum, 4. ἔρχομαι, ἀφικνοῦμαι. in deditionem ἔρχομαι εἰς παράδοσιν, παραδίδομαι. cum classe venio μετὰ στόλου ἔρχομαι, (πλέω).

ventus, i, ἀ. ἄνεμος.

verbum, i, οὐ. λόγος, λέξις.

vero, ἐπίρρ. βεβαίως, « μὴν » (= revērā) 87,6. 93,2. 94,3. 95,5. 2) ἐναντιωμ. σύνδ.: δέ, ἀλλὰ 84,2.

versor, ἀποθ. 1. (στρέφομαι). διατρίβω, εἶμαι, εὑρίσκομαι.

versus, πρόθ. (ἐπιτασσομένη), μέχρι. Larīsam versus πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Λαρίσης.

verto, rti, rsum, 3. στρέφω. terga στρέφω τὰ νῶτα, τρέπομαι εἰς (ἄτακτον) φυγήν.

vester, vestra, vestrum, ὑμέτερος, (ἰδικός σας).

vetus, vetĕris, παλαιός, πολὺν ἤδη χρόνον ὑπάρχων, παλαίμαχος.

vexillum, i, οὐ. (ὑποκοριστικὸν τοῦ vēlum = ὀθόνη), σημαία (ἱππικοῦ), σῆμα, σημεῖον (ἰδ. signum). Τοῦτο ἀνετείνετο (ἐκυμάτιζεν) ἄνωθεν τῆς σκηνῆς τοῦ στρατηγοῦ.

vicem, ἰδ. vicis.

vĭcis, γεν. (τοῦ ἀχρήστου vix). αἰτ. vicem μετὰ τῆς in = invĭcem καὶ κεχωρισμένως in vicem) ἀμοιβαίως 98,3.

victor, ōris, ἀ. νικητής.

victorĭa, ae, νίκη.

vidĕo, vīdi, vīsum. 2. 1) βλέπω, ὁρῶ 87,4. 94,5. 96,1. 2) videor φαίνομαι, εἶμαι φανερός, βλέπει (ἢ νομίζει) τις ὅτι ἐγώ... νομίζομαι, φαίνομαί τινι 82,2.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

85,1. 4. 87,7. 92,4. 96,4. 3)
videor ἀντὶ mihi videor πιστεύω, νομίζω 84,1.
viginti, εἴκοσι.
viŏlo, 1. (πρβλ. vis), βιαίως μεταχειρίζομαι, κακοποιῶ.
vir, viri, ἀ. ἀνήρ.
vires, virĭum, ἰδ. vis.
virtus, ūtis, ἀνδρεία.
vis (αἰτ. vim, ἀφαιρ. vi,) δύναμις (σωματική) πληθ. vires, ĭum κλπ.
vivus, ζωντανός, ζῶν.
vix, ἐπίρρ. μόλις.
vŏco, 1. καλῶ.
vŏlo, volŭi, velle, βούλομαι, θέλω.
voluisse, ἰδ. volo.
voluntarĭi, ōrum, ἀ. οἱ « ἐθελοντὶ στρατευόμενοι », οἱ ἐθελονταί.
voluntas, ātis, θέλησις, προθυμία 84,1. ἐπιθυμία, πρόθεσις 102,7.
voluptas, ātis τέρψις, εὐχαρίστησις.
vulnus nĕris, οὐ. τραῦμα. sine vulnere, ἄνευ τραύματος, ἄνευ αἱματοχυσίας, ἀναιμακτί.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

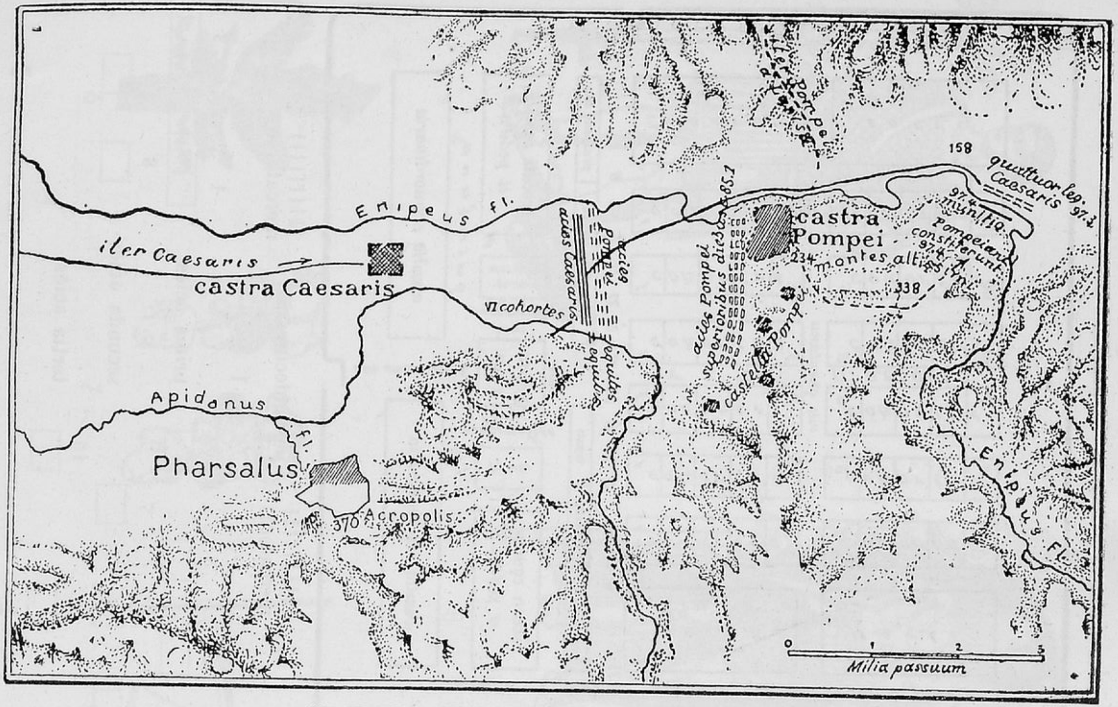

Η ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΦΑΡΣΑΛΟΝ ΜΑΧΗ (Κατὰ Stoffel)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

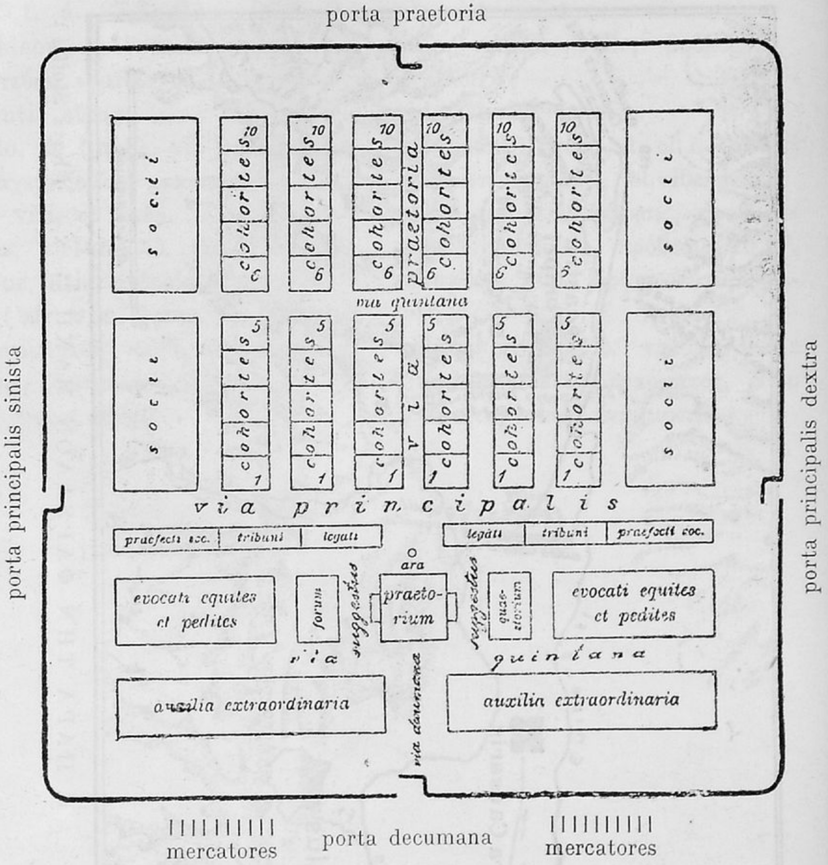

1

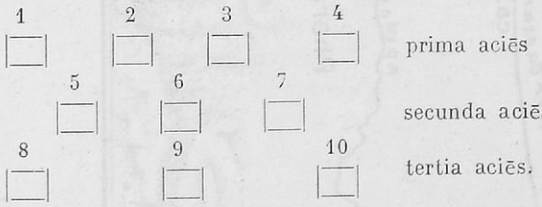

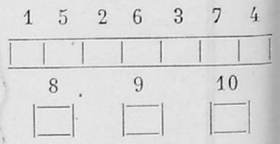

2

3

1) Castra Romana (44). 2) Ἡ λεγεὼν ἐν παρατάξει (31 καὶ 32). 3) Ἡ λεγεὼν ἐν τάξει μάχης. (Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπουσιν εἰς τοὺς ἀντιστοίχους παρασελιδίους ἀριθμοὺς τῶν σελ. 33—44).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

4

5

6

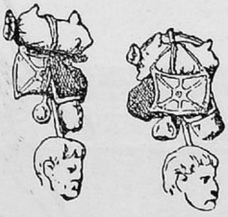

7

8α

8β

4) Aquilifer (25). 5) Signifer (26). 6) Aquila (25). 7) Sarcinae ἢ Mulus Marianus (11 καὶ 23). 8α) Tuba (29). 8β) Cornu (29).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

9

10

11

12

9) Miles legionarius (3 καὶ 22). 10) Vexillum (28 καὶ 29). 11) Centurio (12 καὶ 63). 12) Funditor (18).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

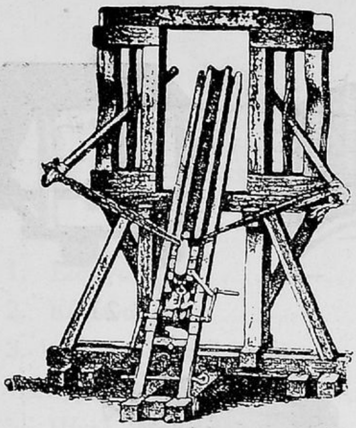

13

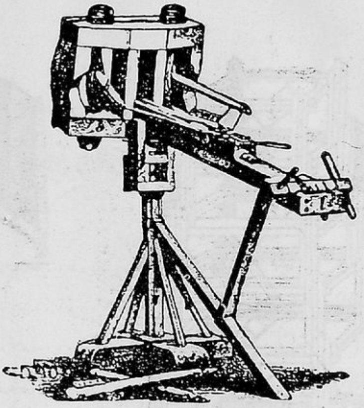

14

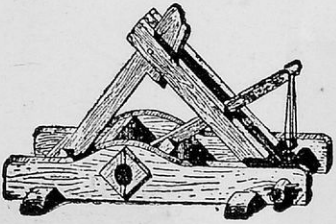

15

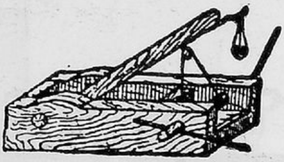

16

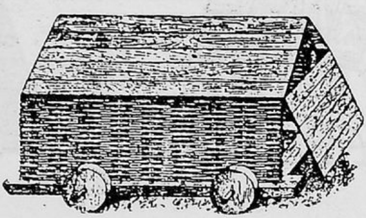

17

13) Ballista (23 α'). 14) Catapulta (23 α'). 15) Funda librilis (23α'). 16) Scorpio ἤ Onager (23 α') . 17) Vinea (23 β').

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

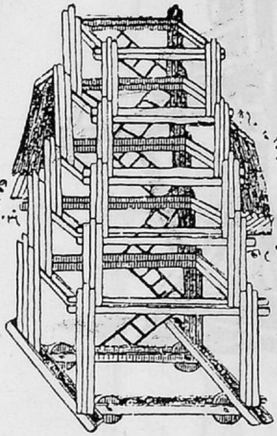

18

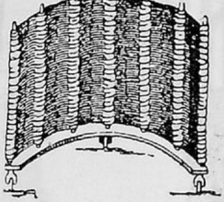

19

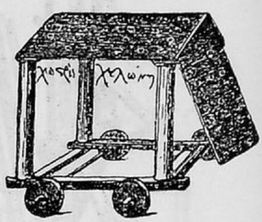

20

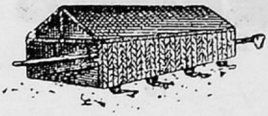

21

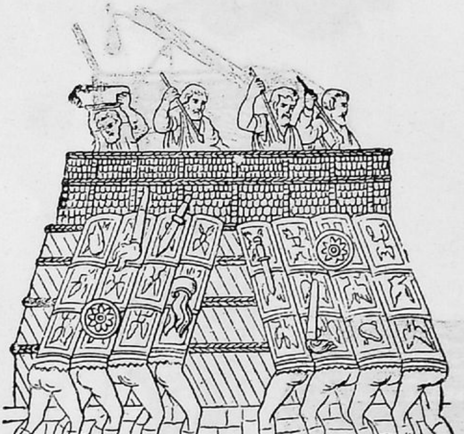

22

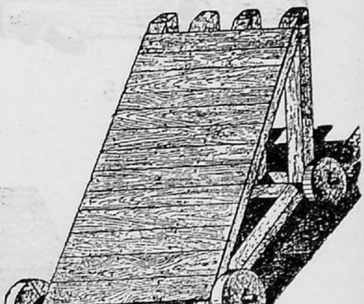

23

18) Turis ambulatoria (23 β′). 19) Pluteus (23 β′). 20) Testudo fossâria (23 β′). 21) Testudo arietaria (23 β′). 22) Testudo (συνασπισμὸς 40). 23) Testudo (23 β′).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Εἰσαγωγή .... Σελ. 7— 17
2. Κείμενον .... » 18— 30
3. Ὁ στρατὸς τοῦ Καίσαρος .... » 33— 44
4. Ἑρμηνευτικαὶ σημειώσεις .... » 45— 68
5. Πίναξ Ἱστορικὸς καὶ Γεωγραφικὸς .... » 69— 75
6. Λεξιλόγιον .... » 76—112
7. Εἰκόνες .... » 113—118

Ἐπιμελητὴς ἐκδόσεως Κ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ (ἀπ. Δ. Σ. ΟΕΣΒ 9073/11.7.56)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιόσημον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητο: αὐτῶν.

Ἀντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιῶν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρ. 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α 108).

ΕΚΔΟΣΙΣ ΣΤ', 1956 (VIII) — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 15.000

Ἐκτύπωσις - Βιβλιοδεσία ΑΔΕΛΦΩΝ Γ. ΡΟΔΗ — Κεραμεικοῦ 40

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

το ΙΙ κοιτάζω βαριά αναστενάζω

πάλι θα ρίξω 18ρ γιατί με ανοίγουν οι πλ

τις άγκαλες μου του δίδω την παρηγοριά μου

Μη φεύγεις που δεν θα γυρίσεις. τι συνάφει, βρίσκεις

Δεν περίμενα να βρω ~~[illegible]~~ ... θερμά

μια μεγάλη έγκαψη να σβήσει

η καρδιά μου πονεί

με σ

ur Bams

a-um

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής